

HRVATSKI VOJNIK

BROJ 759

24. TRAVNJA 2026.

CIJENA 1,33 €

KOMODO PROTIV MEHANIZIRANIH MANEVARA

HKoV
VATRENA
KRUNA OBUKE

PREDSTAVLJAMO
VOJNIKINJA
KRISTINA
GRUBIŠA

OSRH
SPREMNI ZA
MISIJU

PRVENSTVO
OSRH U
KROSU

Foto: Mateo Milanović Litre

www.hrvatski-vojn timer.hr

NAKLADNIK: **MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOS E S JAVNOŠĆU I VOJNA GLASILA / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASIL A I IZDAVAŠTVA**

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr) // **Zamjenica glavnog urednika:** Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)

Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (hrvojn timer@morh.hr), Ivan Šurbek, Tomislav Vidaković (tomislav.vidakovic@morh.hr), Hrvoje Lončarević (hrvoje.loncarevic@morh.hr)

Lektura / korektura: Gordana Jelavić (gordana.jelavic@morh.hr), Andrea Pavlić // **Fotograf:** Tomislav Brandt (tomislav.brandt@morh.hr)

Grafička redakcija: Ante Perković // **Marketing:** Mila Badrić Gelo (mbadric@morh.hr), tel: 075 224 302; fax: 4568-117

Tisak: Tiskara STEGA TISAK d.o.o., Heinzelova 60/1, 10 000 Zagreb // **Adresa uredništva:** Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ulica Antuna Bauera 35, 10 000 Zagreb, e-mail: hrvojn timer@morh.hr

Odobrava: Ivana Balenović, voditeljica Samostalne službe za odnose s javnošću i vojna glasila

VATRENA KRUNA OBUKE

Tečaj Prednji topnički motritelj, koji je u Bjelovaru provela Topničko-raketna pukovnija HKoV-a, imao je vrhunac na bojnog gađanju iz minobacača kalibra 120 mm na vojnom poligonu kod Knina

[STR. 10]

SADRŽAJ

- 4** **HRVATSKA OBRAMBENA INDUSTRIJA**
Komodo protiv mehaniziranih manevara
- 14** **REPORTAŽA**
Prvenstvo OSRH u krosu
- 16** **OSRH**
Spremni za misiju
- 18** **PREDSTAVLJAMO**
vojnkinja Kristina Grubiša
- 24** **FLF MNBG-HUN**
Pružanje prve pomoći
- 26** **RATNO ZRAKOPLOVSTVO**
Zaljevska četvorka
- 34** **RATNA MORNARICA**
Fregate klase Saud – iskupljenje za LCS
- 42** **PODLISTAK**
Povijest snajpera (IX. dio):
Američka poluautomatska snajperska puška
M1 C/D Garand
- 46** **DOMOVINSKI RAT**
Borovo Selo 2. svibnja 1991.
- 58** **PJESME KOJE SU OBILJEŽILE
DOMOVINSKI RAT**
Sjećanje na Krunoslava Kiću Slabinca
- 64** **RAZGOVOR**
Krešimir Čop, dragovoljac Domovinskog rata,
dobitnik priznanja HOO-a i Ministarstva hrvatskih
branitelja za doprinos u obrani Republike Hrvatske

HRVATSKA OBRAMBENA INDUSTRIJA

TEKST Domagoj Vlahović // FOTO Filip Klen

KOMODO PROTIV MEHANI

HRVATSKA TVRTKA DOK-ING U SURADNJI S NJEMAČKIM DND-OM KONFIGURIRALA JE, A NA POLIGONU KOD SLUNJA TESTIRALA I PREDSTAVILA SVOJE BESPOSADNO KOPNENO VOZILO S INTEGRIRANIM SUSTAVOM SKORPION2 ZA SIJANJE MINA (*MINESCATTERING*)

Tijekom demonstracije Komodo je u pokretu izbacivao mine, tj. njihovu demonstracijsko-vježbovnu imitaciju karakterističnu po jasno vidljivoj crvenoj boji

DO ZIRANIH MANEVARA

Djelatnici DOK-ING-a ističu kvalitete vozila među kojima su, prije svega, daljinska upravljivost i autonomija (lijevo); Na prezentaciji su bili predstavnici MORH-a te vojni izaslanici i drugi predstavnici oružanih snaga savezničkih i partnerskih zemalja (desno)

Dva sustava *upućena* su jedan na drugi – Skorpion2 dizajniran je za jednostavnu modularnu integraciju, a Komodo projektiran za kombiniranje s različitim korisnim teretima

MV-8 KOMODO

Duljina (mm)	5530
Visina (mm)	1700
Širina (mm)	2574
Klirens (mm)	430
Brutomasa (kg)	15 500
Maksimalna brzina (km/h)	ograničena na 55
Upravljanje	daljinsko
Maksimalna udaljenost operatera (m)	2500 (vidno polje)
Operativna autonomija	do 24 sata
Snaga pogona (kW)	350 pri kontinuiranoj vožnji, maksimalno 600
Maksimalno svladavanje uspona (°)	35
Maksimalni bočni nagib (°)	20

Za razliku od mišljenja uvriježenih u široj javnosti, rat izazvan ruskom agresijom na Ukrajinu pokazao je da minska polja još uvijek imaju veliku ulogu u zaustavljanju manevara protivničkih mehaniziranih ili oklopno-mehaniziranih postrojbi. Naravno, sredstva poput zrakoplova, letućih dronova, lutajućeg streljiva, protuoklopnih vođenih projektila ili topničko-raketne vatre mogu biti izrazito učinkovita. No, bez protuoklopnih mina teško mogu zaustaviti koncentrirani napad ešalona oklopno-mehanizirane postrojbe na širokom području i u kontinuiranom razdoblju. To pokazuju i trendovi u zemljama na istočnoj granici NATO-a, iz kojih često dolaze vijesti o dodatnim investicijama u osiguranje vlastitih granica od prodora protivničkog oklopa. To podrazumijeva i protuoklopne mine. S druge strane, postavljanje minskih polja može biti kompleksan, dugotrajan, a prije svega opasan posao za vojne inženjere, posebno kad moraju raditi u blizini bojišta ili čak na prvoj crti.

POTPORA MORH-a I OSRH

Kad se uzme u obzir čak i ovaj pojednostavnjen uvod, najnoviji potez hrvatske tvrtke DOK-ING vezan uz njezino veliko besposadno oklopno vozilo na gusjenicama (UGV) MV-8 Komodo čini se potpuno logičan. U prvoj polovini travnja, u suradnji s njemačkom tvrtkom Dynamit Nobel Defence (DND) i uz potporu MORH-a i OSRH, DOK-ING je konfigurirao, testirao i predstavio svojeg robota u inačici za sijanje mina (*minescattering*). U tu je svrhu na Komodo integriran DND-ov sustav Skorpion2 koji, uz ostalo, služi za ometanje, preusmjeravanje i blokiranje mehaniziranih manevara s pomoću raspršivačkih protuoklopnih mina AT2+.

"Specifična prijetnja vatre i kretanja koju čine koncentrirane ešalonske formacije oklopnih vozila potencijalnog agresora zahtijeva obrambene sustave s visokim stupnjem operativne učinkovitosti. Skorpion2 ispunjava te zahtjeve u interakciji s protutenkovskom minom AT2+", rekao nam je direktor DND-a za poslovni razvoj Martin Reischer. Službena prezentacija, odnosno svojevrsna premijera integriranog sustava, održana je 16. travnja 2026. na poligonu OSRH "Eugen Kvaternik" kod Slunja. Nazočili su joj predstavnici Ministarstva obrane RH, Oružanih snaga RH (uključujući i načelnika GS OSRH general-pukovnika Tihomira Kundida), vojni izaslanici i drugi predstavnici oružanih snaga savezničkih i partnerskih zemalja. Međutim, dvije su tvrtke provodile testiranja na poligonu već nekoliko dana, a potporu u tome pružila im je Hrvatska kopnena vojska, odnosno Središte za borbenu obuku ZOD-a. "Ovaj poligon pruža svu potrebnu infrastrukturu za provedbu uspješnih testiranja. Oružane snage Republike Hrvatske podržale su nas u svakom potrebnom aspektu – uključujući sigurno skladištenje streljiva za obuku, podršku kamionom za utovar, sigurnost na strelištu i medicinsku potporu", rekao je Reischer. Ekipe *Hrvatskog vojnika* dobila je ekskluzivnu priliku nazočiti dijelu testiranja nekoliko dana prije prezentacije.

POZNAT PO NOSIVOSTI

Komodo smo već vidjeli u trima izdanjima: kao bazno vozilo, kao inačicu za djelovanje u ekstremnim kemijsko-biološko-radiološko-nuklearnim uvjetima, te kao besposadno

Ono što prvo upada u oči na Komodu jest postolje s četiri lansirna sustava (sijačke jedinice) mina – svaki lanser ima pet spremnika kapaciteta dvadeset mina

borbeno oklopno vozilo – opremljeno višenamjenskom daljinski upravljanom oružnom stanicom Mangart 25 AD. Iz DOK-ING-a cijelo vrijeme ističu kvalitete vozila među kojima su, prije svega, daljinska upravljivost i autonomija – što znači da na bojišnici nema izlaganja ljudskih života. Tu je i visoka razina pokretljivosti zahvaljujući hibridnom dizelsko-električnom pogonu.

No, ono po čemu je Komodo poseban među UGV-ima jest njegova velika nosivost korisnog tereta. Ona iznosi osam i pol tona, što znači mogućnost nošenja širokog spektra vojnih sustava. Inženjeri tvrtke sa sjedištem u Zagrebu osigurali su usto da njihov robot bude prilagodljiv za brzu integraciju. To je, kako su nam rekli stručnjaci iz DOK-ING-a i DND-a, pokazalo i združivanje sa sustavom Skorpion2.

"Mislim da sam objektivan kad kažem da možemo integrirati nove sustave na bazni Komodo u relativno kratkom vremenu", kaže nam DOK-ING-ov voditelj projekta Draško Mück. Toj izjavi u prilog ide i projekt s DND-om, pokrenut krajem siječnja ove godine, zato što je tržište izrazilo potrebu za takvim sustavom. Martin Reischer dodaje da su proširena uporaba i operativni uspjeh besposadnih sustava u Ukrajini jasno naglasili njihove prednosti u funkcijama borbene potpore. Naglašava da već postoji zainteresirani kupac, koji je jasno dao do znanja kako bi cijenio da DOK-ING i DND spoje Skorpion2 i Komodo. Dva sustava upućena su jedan na drugi – Skorpion2 dizajniran je za jednostavnu modularnu integraciju, a Komodo je projektiran za kombiniranje s različitim korisnim teretima.

BROJ LANSIRNIH SUSTAVA

Prvi crteži koncepta završeni su u ožujku. Iako su u dogovoru s DND-om u DOK-ING-u prvo prilagodili nosače, za instalaciju Skorpiona bio im je potreban samo jedan radni

dan. Zbog odgovarajuće mase i dimenzija, sustav je lako stao na bazu Komoda. Ono što onda prvo upada u oči na Komodu jest postolje sa četiri lansirna sustava (sijačke jedinice) mina. Svaki lanser ima pet spremnika kapaciteta dvadeset mina AT2+. Dakle, potencijalni paket na Komodu imao bi četiristo mina, a prema dostupnim informacijama, može se raspršiti za samo deset minuta na ruti dugoj dva kilometra. I sad usporedite koliko bi za takav posao trebalo inženjera, koliko bi im trebalo vremena i koliko bi opasnosti mogli biti izloženi prilikom izvršavanja zadatka. Draško Mück otkriva da će na Komodu za postojećeg kupca biti integrirano šest lansera, a potencijalno se može integrirati maksimalno osam, što bi značilo povećanje kapaciteta za pedeset ili čak sto posto. Inače, Skorpion2 već je viđen na različitim vojnim vozilima na kotačima i gusjenicama, oklopljenim i neoklopljenim.

Martin Reischer rekao nam je da Skorpion2 omogućuje zapovjednicima brz odgovor na neočekivane situacije na bojištu. Kako bi to otprilike izgledalo, vidjeli smo na prezentaciji. U priči su bila dvojica operatera. DOK-ING-ov je daljinski upravljao komodom. DND-ov je u skladu s brzinom kretanja vozila i operativnim potrebama također daljinski, kao i prethodnim programiranjem, određivao sekvencije izbacivanja mina. Dakle, u DND-u kažu da Skorpion2 ima digitalizirane kontrole kojima se sijanje mina može automatizirati i programirati, a minsko polje može se oblikovati u unaprijed strukturiranu (uobličenu) zapreku s različitom gustoćom rasporeda mina.

VIŠESENZORSKA RJEŠENJA

Što se tiče samih DND-ovih AT2+, riječ je o najnovijoj inačici mine AT2. Njezin kumulativni naboj (Explosively Formed Penetrator – EFP) trebao bi probijati podnicu

SUSTAV ZA MINESCATTERING SKORPION2 (STANDARDNA PLATFORMA 15 FT.)

Šest sijaćih jedinica	podesive po rotaciji i elevaciji
Masa cijelog sustava (kg)	oko 4800 (potpuno napunjen)
Masa sijaće jedinice (kg)	oko 650 (potpuno napunjena)
Kapacitet sijaće jedinice	pet spremnika, svaki s 20 mina AT2+
Zapovjedno-nadzorni sustav	digitalizirane kontrole za programiranje mina i određivanje njihove automatske disperzije
Oblik minskog polja	strukturirana prepreka podesivog oblika i gustoće
Mina AT2+	višesenzorska
Performansa bojne glave mine	probijanje više od 140 mm RHA oklopa s velikim sekundarnim učinkom
Postavljanje mine	šest nožica uspravlja AT2+ i na teškom terenu
Vrijeme spremnosti za djelovanje	programibilno, s pouzdanim sustavom za samouništenje

suvremenog glavnog borbenog tenka ili drugog oklopnog vozila. Proizvođač kaže da bojna glava mine može probiti 140 mm RHA čelika, pri čemu eksplozija ima i jak sekundarni učinak. Mina je višesenzorska, što znači da se može aktivirati s pomoću kontaktne žice, magnetskog senzora ili izravnog pritiska vozila. Mina se samouništava u skladu s unaprijed programiranim terminom. Kad se govori o takvim oružjima, treba istaknuti da se postavljaju i rabe u skladu s međunarodnim konvencijama.

Tijekom prezentacije prikazane su i neke od sposobnosti već dugo etabliranih DOK-ING-ovih robotskih sustava za razminiranje MV-4 i MV-10. Međutim, prava zvijezda ipak je bio Komodo, koji se kretao po lokaciji Božići na poligonu "Eugen Kvaternik" te povremeno izbacivao mine, tj. njihovu demonstracijsko-vježbovnu imitaciju karakterističnu po jasno vidljivoj crvenoj boji. Nakon što smo pozvani da obidemo *minsko polje*, mogla se nazreti pravilna raspršenost mina. Ipak, najupečatljivija je bila brzina kojom su Komodo i Skorpion2 zajednički izvršavali zadaću.

U svakom slučaju, uvid u sposobnosti sustava na Slunju su stekli predstavnici barem desetak vojski. "S jedne strane, sve više zemalja ubrzava uvođenje besposadnih platformi u svoje oružane snage. S druge strane, relevantnost sustava za protumobilnost stalno raste. Stoga su izgledi za takav projekt obećavajući", opisuje Reischer. Tvrtka DOK-ING ističe da je u slučaju konkretnih narudžbi spremna brzo pokrenuti serijsku proizvodnju baznih vozila MV-8 Komodo, ne samo za *minescattering* nego i u drugim konfiguracijama.

"Mi ne predstavljamo tek makete u punoj veličini ili samo statično izlažemo vozila po sajmovima. Na tržištu postoje tvrtke koje nude nešto slično, no za razliku od nas, one ne pokazuju svoj čelik na blatnjavom terenu", opisuje Draš-

ko Mück, aludirajući na činjenicu da je DOK-ING izrazito transparentan u terenskim testiranjima svojih vozila.

DOSAD NAJBLIŽI PRODAJI?

Besposadno kopneno vozilo na gusjenicama MV-8 Komodo još je jednom djelovalo izrazito zanimljivo. Inačica za *minescattering* obećava, jer Skorpion2 etabliran je sustav čije su prednosti u odnosu na *manuelni* rad s minama više nego jasne. Komodo je uznapredovao u razvoju, a jedan od ključnih koraka bit će poduzet uskoro: integracija senzoričke Rheinmetall PATH A-Kit koja služi za autonomno kretanje vozila. "Razradili smo dizajn, predviđena mjesta za senzore već su ispunjena *mock-up* komponentama. Dakle, sve je spremno za ugradnju pravih komponenti, a završetak testiranja očekuje se do kraja 2026. godine", najavljuje Draško Mück i dodaje da nedavno sklopljeno partnerstvo s njemačkim divom Rheinmetallom otvara nova vrata. "Olakšat će mnoge razvojne projekte, nabavu ključnih komponenti i osigurati stalnu dostupnost testnih kapaciteta nužnih za proces verifikacije i standardizacije. Primjerice, kotače za Komodove gusjenice morali smo izraditi sami. Sad takvih problema više neće biti", ističe jedan od čelnika projekta Komodo.

Kako je i najavljeno, MV-8 Komodo sa svakom novom konfiguracijom dokazuje svoju svestranost. U najavi je i integracija kao i testiranje drugih inačica, primjerice s topom 30 mm, lansirnim mostom ili za proboj (čišćenje) minskih polja. Koliko je ta svestranost poželjna kupcima, koliko je takav UGV stvarno potreban suvremenim vojskama? To će pokazati konkretne narudžbe, sklopljeni ugovori i isporuke, a onda i operativna uporaba. Koliko se dalo zaključiti iz razgovora s djelatnicima DOK-ING-a, pa i DND-a, inačica koju smo vidjeli na Slunju dosad je najbliža tome.

10-17

HRVATSKI VOJNIK / Br. 759 / 24. travnja 2026.

HRVATSKA KOPNENA VOJSKA

VATRENA KR

TEKST Ivana Vučko

FOTO Mateo Milanović Litre

RUNA OBUKE

TEČAJ PREDNJI TOPNIČKI
MOTRITELJ, KOJI JE U
BJELOVARU PROVELA
TOPNIČKO-RAKETNA
PUKOVNIJA HKOV-A, IMAO
JE VRHUNAC NA BOJNOM
GAĐANJU IZ MINOBACAČA
KALIBRA 120 MM NA VOJNOM
POLIGONU KOD KNINA

U bjelovarskoj vojarni "Bilogora" proveden je od 16. ožujka do 17. travnja tečaj Prednji topnički motritelj. Nositelj tečaja je Topničko-raketna pukovnija, tj. Zapovjedna bitnica pod vodstvom poručnika Luke Grgića. Za obuku polaznika brinuo se trojac instruktora: stožerni narednik Robert Haban, nadnarednik Goran Kovač i narednik Ilija Kutleša. Među 11 polaznika bilo je devet pripadnika Hrvatske kopnene vojske i dva pripadnika Hrvatske ratne mornarice. Cilj tečaja je osposobiti polaznike ili osvježiti njihova znanja vezano uz samostalno rukovanje topničkom vatrom sukladno topničkim procedurama. Namijenjen je djelatnim i pričuvnim vojnim osobama, časnicima, dočasnicima i vojnicima za stjecanje dodatne sposobnosti potrebne za uspješno obnašanje dužnosti prema sljedećem: zapovjednici vodova i prvi dočasnici vodova manevarskih snaga, vojnici topničko-izvidničke specijalnosti, pripadnici desetina za rukovanje vatrom u satnijama za vatrenu potporu gardijskih brigada, pripadnici operativnih postrojbi čije ustrojbeno mjesto zahtijeva D0S Z285. Osnovne teme koje su polaznici prošli uključile su vojnu topografiju, vatrenu potporu, pripremu prednjeg motritelja na promatračnici, radiokomunikacije, topničke instrumente i pribor. Vrhunac provedbe bio je 13. travnja: bojno gađanje iz minobacača kalibra 120 mm na vojnom poligonu "Josip Markić" kod Knina. Provedeno je uz potporu pripadnika Satnije za vatrenu potporu iz sastava 3. mehanizirane bojne Pauci Gardijske mehanizirane brigade.

Što se tiče ključnih faza obuke, prva obrađuje sadržaje iz organizacije vatrene potpore, vojne topografije, topničko-izvidničkih instrumenata i pribora, sustava veze i radioprocedura te elemenata poziva za vatru. Ta je faza teorijska i provodi se u učionici.

Tijekom druge faze polaznici teorijska znanja provode u praksi. Prije bojnog gađanja na vojnom poligonu ispod Dinare, provedeno je uvježbavanje na vojnom vježbalištu "Lepirac" u Bjelovaru. Tečaj završava ocjenjivanjem sposobnosti polaznika u postupcima prednjeg topničkog motritelja tijekom bojnog gađanja. Svi su polaznici uspješno završili tečaj te su im zadnjeg dana uručene potvrde.

Cilj tečaja je osposobiti polaznike ili osvježiti njihova znanja vezano uz samostalno rukovanje topničkom vatrom sukladno topničkim procedurama

Bojno gađanje provedeno je uz potporu pripadnika Satnije za vatrenu potporu iz sastava 3. mehanizirane bojne Pauci Gardijske mehanizirane brigade

RIJEČ VODITELJA **poručnik Luka Grgić,** **Topničko-raketna pukovnija**

Organizacija ovakvog oblika obuke izrazito je zahtjevana. Radi se o složenom procesu koji uključuje planiranje, koordinaciju i provedbu teorijskog i praktičnog dijela, uključujući i bojno gađanje. Izazovno je uskladiti sigurnosne procedure, logistiku, vremenske uvjete te sve sudionike na terenu. U provedbu je uključen veći broj pripadnika različitih specijalnosti: od instruktora, preko logističke potpore, do sigurnosnih timova i posada koje sudjeluju u samom gađanju. Takav integrirani pristup nužan je kako bi se osigurala maksimalna sigurnost i kvaliteta obuke. Motiviranost i angažman polaznika ocjenjujem vrlo visokim. Pokazali su iznimnu razinu profesionalnosti, interesa i spremnosti za usvajanje novih znanja i vještina, posebno u zahtjevnim uvjetima terenske i praktične obuke. Vidljiv je kontinuiran napredak i u razumijevanju teorije i u primjeni, što potvrđuje njihovu ozbiljnost i posvećenost ulozi prednjeg topničkog motritelja. Takav pristup znatno pridonosi ukupnoj kvaliteti obuke i spremnosti za izvršavanje zadaća u stvarnim uvjetima.

RIJEČ INSTRUKTORA **stožerni narednik Robert Haban,** **Topničko-raketna pukovnija**

Uzevši sve u obzir, poziv za vatru bio je najkompleksniji dio. Polaznici moraju ukomponirati sve zadaće koje su na tečaju obrađivali i usvajali. Što se tiče nas instruktora, tijekom gađanja pazimo da polaznici primjenjuju stečena znanja te sigurno izvrše zadaću za koju su se obučavali. Prilikom gađanja u stvarnim uvjetima možemo vidjeti koliko je tko siguran u stečeno znanje i kako ga primjenjuje te se na temelju toga dobivaju ocjene. Od kompetencija najviše nas interesira njihova sigurnost u usvojeno znanje s obzirom na to da će buduća gađanja u matičnim postrojbama provoditi samostalno.

RIJEČ POLAZNIKA **skupnik Filip Petković,** **Topničko-raketna bojna** **Gardijske mehanizirane brigade**

Od prvog dana obuke i samog terena suradnja je bila na visokoj i profesionalnoj razini. Bila mi je čast i ponos surađivati s polaznicima i instruktorima. Najizazovnija mi je bila priprema tima da bismo uopće mogli započeti vatrenu zadaću, zatim brza, sigurna i koncentrirana obrada potrebnih podataka te na kraju i sama provedba postupaka rukovanja vatrom. Kao dočasniku za paljbenu potporu u Topničko-raketnoj bojni, stečene vještine i znanja uvelike će mi koristiti za izvršavanje zadaća, a prenositi ću ih i na druge.

REPORTAŽA

TEKST Tomislav Vidaković

FOTO Luka Geri

PRVENSTVO OSRH U KROSU

NA VOJNOM VJEŽBALIŠTU "GAKOVO" ODRŽANO JE PRVENSTVO ORUŽANIH SNAGA REPUBLIKE HRVATSKE U KROSU, KOJE JE ORGANIZIRALO ZAPOVJEDNIŠTVO ZA POTPORU. NA UTRCI JE SUDJELOVALO 65 NATJECATELJA, MEĐU KOJIMA JE BILO 18 ŽENA. VEĆ NAKON 17 MINUTA PRVI NATJECATELJ ZAVRŠIO JE PRVI KRUG, ČIME JE UTRKA OD SAMOG STARTA DOBILA DINAMIČAN RITAM

Staza na kojoj se natjecanje provodilo definirana je kao kružna ruta duljine pet kilometara. Muška kategorija obuhvaćala je ukupnu duljinu od deset kilometara, odnosno dva kruga, dok su natjecateljice trčale jedan krug u duljini od približno pet kilometara.

"Kros je praktički najbolji pokazatelj stvarne fizičke spremnosti pojedinca, jer objedinjuje sve ključne elemente koje jedan vojnik ili sportaš mora imati. Za razliku od specijaliziranih disciplina, ovdje nema skrivanja slabosti – staza uključuje travu, makadam, asfalt i šumske dionice, kao i stalne promjene nagiba, što od natjecatelja traži potpunu prilagodljivost.

Za uspješan nastup potrebna je kombinacija brzine na ravnim dionicama, snage i izdržljivosti za svladavanje uspona, ali i tehničke spremnosti i koncentracije na spustovima,

gdje je važno ostati brz, ali istodobno i siguran. Upravo ta stalna promjena ritma i uvjeta zahtijeva visoku razinu koordinacije, kontrole tijela i pravilnog raspoređivanja energije kroz cijelu utrku. Kros, dakle, nije samo test fizičke snage već i mentalne čvrstoće. Natjecatelj mora donositi brze odluke, prilagođavati tempo terenu i uvjetima te ostati fokusiran od starta do cilja. Upravo zato ova disciplina daje najrealniju sliku ukupne spremnosti – fizičke i psihičke – i izvrstan je temelj za razvoj operativnih sposobnosti i otpornosti u zahtjevnim uvjetima", objašnjava specifične zahtjeve krosa najbolji natjecatelj narednik Nikola Špoljar, dočasnik za sport Zp-a.

Konfiguracija staze bila je zahtjevna i raznolika. Jedan krug uključivao je oko 2000 metara ravnog asfaltiranog dijela, zatim 1600 metara makadamskog puta s ukupnim

UKUPNI POBJEDNICI U MUŠKOJ KATEGORIJI:

1. NR NIKOLA ŠPOLJAR
2. DS ANTONIO ĐURČEVIĆ
3. SK VIŠEN ŠEVO

UKUPNE POBJEDNICE U ŽENSKOJ KATEGORIJI:

1. NPR MARIJA BORTEK
2. STN DANIJELA VRHOVSKI
3. NPR KATARINA MALENICA

EKIPNI POREDAK MUŠKA KATEGORIJA:

1. ZzP
2. GMBR
3. HRM
4. ZHKoV
5. HVU
6. GOMBR
7. TRP
8. NBKO

EKIPNI POREDAK ŽENSKA KATEGORIJA:

1. NBKO
2. ZzP
3. TRP

usponom od približno 90 metara, te završnih 1400 metara šumskog puta s umjerenim spustom. Ukupna elevacija po krugu iznosila je oko 90 metara, što je od natjecatelja zahtijevalo dobru fizičku pripremljenost, ali i taktičko prilagođavanje tempa trčanja.

“Staza je bila iznimno zanimljiva i raznolika, upravo zato što nije bila monotona i ravna, već je uključivala uzbrdice, diionice kroz šumu i kombinaciju različitih podloga – baš kako prava kros staza treba izgledati. Bilo je svega: ravnih dijelova, ali i zahtjevnih uspona i spuštanja. Posebno izazovan segment bio je nakon otprilike dva kilometra asfaltne diionice, gdje je slijedilo oko 500 metara kontinuiranog uspona. Upravo je taj dio, po mojem mišljenju, bio presudan za velik broj natjecatelja jer zahtijeva specifičnu pripremu, odnosno treninge s naglaskom na visinske razlike. Onima koji treniraju isključivo na ravnici taj je segment bio ozbiljan izazov. Nakon tog uspona dolazi do zamora nogu, što dodatno otežava nastavak utrke. Međutim, odmah nakon toga slijedi lakši dio staze kroz šumu – ravniji, s mekšom podlogom, što znatno olakšava trčanje u odnosu na tvrdi asfalt i omogućuje djelomičan oporavak ritma”, prenosi svoje dojmove najbolja natjecateljica natporučnica Marija Bortek, inače članica Atletskog kluba Žumberak.

Zahtjevna je bila mješovita podloga – asfalt, makadam i šumski put – kao i stalne izmjene uzbrdica i nizbrdica.

Upravo zbog takvih uvjeta, pravilna raspodjela snage i kontrola ritma bile su ključne za postizanje dobrog rezultata. Na stazi su bile osigurane okrepe na dvjema lokacijama: na kraju makadamskog dijela, odnosno na 3600 metara, te na startno-ciljnoj ravnini. Time je natjecateljima omogućeno osvježanje u ključnim fazama utrke.

“Ovo natjecanje u krosu pokazalo je vrijednosti koje vojska svakodnevno živi – disciplinu, izdržljivost, snagu i karakter, a iznad svega ono što krase hrvatskog vojnika: timski duh i zajedništvo. Svi vi koji ste danas sudjelovali, za mene ste već pobjednici. Pokazali ste hrabrost, disciplinu, sportski duh i predanost. Bez obzira na konačne rezultate, svaki korak koji ste napravili – danas i tijekom priprema – bio je korak naprijed prema vašem osobnom uspjehu, ali i prema jačanju vašeg karaktera te vaših timova u postrojbama. Svaki prijedeni kilometar potvrđuje vaše spremnosti da pomičete vlastite granice i ne odustajete, bez obzira na prepreke. U vojsci, kao i u krosu, ne pobjeđuje uvijek najbrži – pobjeđuju oni koji ustraju do kraja i vjeruju u svoje ciljeve”, poručio je okupljenima zapovjednik ZzP-a brigadir Mile Vukičević. Po završetku natjecanja medalje su podijelili zapovjednik vojnog vježbališta “Gakovo” bojnik Dario Gabrić, časnica za kineziologiju Glavnog stožera OSRH pukovnica Lara Pavelić-Karamatić i brigadir Mile Vukičević.

TEKST: Tomislav Vidaković

FOTO Filip Klen

Završno ocjenjivanje provelo je Zapovjedništvo za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan", u skladu s NATO-ovim konceptom CREVAL (Combat Readiness Evaluation), standardiziranim procesom procjene borbene spremnosti postrojbi. CREVAL obuhvaća sustavno i objektivno vrednovanje na temelju jasno definiranih kriterija, s naglaskom na interoperabilnosti, operativnim postupcima, zapovijedanju i nadzoru, logističkoj potpori te sposobnosti djelovanja u stvarnim uvjetima. Ocjenjivanje je provedeno u dvije ključne faze. U početnoj fazi (*in-barracks*) naglasak je bio na administrativnim i planskim elementima – provjeri dokumentacije nužne za upućivanje u međunarodne misije, uključujući operativne planove, standardne operativne postupke (SOP), personalnu i materijalnu popunjenost te razinu obučenosti i certificiranosti osoblja.

Slijedila je dvodnevna *in-field* faza, tijekom koje su postrojbe ocjenjivane u terenskim uvjetima na temelju provedbe taktičkih zadaća i scenarija koji simuliraju stvarne operativne situacije. U toj su fazi ocjenjivane sposobnosti zapovijedanja i nadzora, odgovora na incidente, koordinacija unutar sastavnica i s partnerskim snagama, kao i primjena pravila uporabe snaga (ROE). Brigadir Marijan Grđan, zapovjednik 45. hrvatskog kontingenta, naglasio je važnost sveobuhvatne pripreme prije odlaska u operaciju KFOR: "Svaki pripadnik kontingenta prošao je ciljanu obuku vezano uz konkretnu dužnost koju će obnašati u području operacije na Kosovu, ali i opću pripremu, koja je standardna za sve pripadnike koji se upućuju u operacije izvan Republike Hrvatske. Time smo obuhvatili širok spektar situacija koje nas mogu dočekati na terenu. Mogu reći da smo pripremljeni i za više od očekivanog iako uvijek postoji mogućnost nepredviđenih okolnosti. Upravo zato svaki pripadnik u kontingent donosi i specifična znanja i iskustva iz matične postrojbe. Ta raznolikost sposobnosti omogućuje nam da se međusobno nadopunjujemo i učinkovito djelujemo čak i u situacijama s kojima se prvi put susrećemo. Na taj način osiguravamo

SPREMNI ZA

visoku razinu spremnosti, prilagodljivosti i profesionalnosti u provedbi svih zadaća koje nas očekuju u operaciji."

Sastavnice 45. HRVCON-a u operaciji KFOR, čiji je nositelj pripreme bila Gardijska mehanizirana brigada (GMBR), odnosno pripadnici bojne Tigrovi, pokazale su visoku razinu uvježbanosti i spremnosti za provedbu zadaća u području operacije. Istodobno, 8. HRVCON u aktivnosti FLF MN BG HUN (MMT), čiji su nositelji pripreme pripadnici mobilnog medicinskog tima uz koordinaciju Zapovjedništva za potporu, uspješno su demonstrirali sposobnosti medicinske potpore u multinacionalnom okruženju, uključujući trijažu, stabilizaciju i evakuaciju ozlijeđenih.

CREVAL KAO KRUNA

Važnost CREVAL-a ogleda se u činjenici da je završni i ključni korak u procesu pripreme postrojbi prije njihova upućivanja

Završno ocjenjivanje sastavnica 45. hrvatskog kontingenta (HRVCON) u operaciji KFOR te 8. kontingenta u aktivnosti FLF MN BG HUN provedeno je od 13. do 15. travnja u sklopu vojne vježbe Stabilnost 26 na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" kod Slunja. Cilj završnog ocjenjivanja bio je utvrditi razinu spremnosti deklariranih sposobnosti postrojbi za upućivanje u međunarodne operacije potpore miru

ZA MISIJU

u međunarodne operacije. Riječ je o ocjenjivanju kojim se osigurava da deklarirane sposobnosti nisu samo formalno zadovoljene već i u praksi provjerene u uvjetima koji maksimalno simuliraju stvarno operativno okruženje. Time se postiže visoka razina sigurnosti, učinkovitosti i interoperabilnosti hrvatskih snaga unutar NATO-ovih i partnerskih struktura. Pukovnik Dražen Mazalin, direktor vježbe Stabilnost 26, istaknuo je kako je završno ocjenjivanje kulminacija višemjesečne sustavne pripreme postrojbi za međunarodne operacije: "Ono što smo imali priliku vidjeti u prethodnom razdoblju dio je kontinuiranog procesa ocjenjivanja sastavnica 45. hrvatskog kontingenta, prije svega satnije iz sastava Gardijske mehanizirane brigade. Njihova priprema započela je još krajem prošle godine i odvijala se kroz jasno definirane faze – od početne obuke na razini bojne, koju provodi 1. mehanizirana bojna Tigrovi, preko računalno potpomognute simulacijske faze,

pa sve do terenskih ocjenjivanja na poligonu 'Josip Markić' u organizaciji same Brigade.

Slijedilo je dodatno ocjenjivanje na vježbi Tigar 26, dok je Stabilnost 26 završna etapa i svojevrsno veliko finale – kruna šestomjesečne obuke. Upravo ovdje postrojbe prolaze završno vrednovanje, koje provodi ocjenjivački tim Zapovjedništva za obuku i doktrinu, čime se potvrđuje njihova spremnost za upućivanje u misiju. Važno je naglasiti kako 45. kontingent ne čini samo Manevarska satnija već i elementi stožernog osoblja iz Zapovjedništva za potporu te zračna komponenta iz Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Na ovoj se vježbi provodi i ocjenjivanje medicinskih timova koji će biti upućeni u Mađarsku, pri čemu su dva mobilna medicinska tima dio osmog i devetog kontingenta. Sve te aktivnosti potvrđuju da Hrvatska vojska provodi temeljitu, višeslojnu i standardiziranu pripremu svojih snaga kako bi u međunarodnim operacijama djelovale profesionalno, sigurno i interoperabilno s partnerskim snagama."

"Moja je zadaća pratiti rad medicinskih timova u svim segmentima njihova djelovanja – od načina korištenja medicinske opreme do odgovora u različitim simuliranim situacijama na terenu. Poseban naglasak stavljam na to kako primjenjuju stručne postupke i pridržavaju li se propisanih medicinskih protokola i procedura. Tijekom ocjenjivanja kontinuirano izvještavam nadređenog, odnosno čelnika područja, pri čemu dajem stručnu procjenu iz perspektive medicinske struke. Na temelju toga donosi se zaključak o tome jesu li timovi svoje zadaće izvršavali u skladu s pravilima struke, jesu li postupci bili pravilni te u kojoj su mjeri spremni za djelovanje u stvarnim operativnim uvjetima", istaknula je svoju ulogu u procesu ocjenjivanja tijekom vježbe satnica Nives Puljko, koordinatorica i ocjenjivač medicinskih timova. Provedbom završnog ocjenjivanja tijekom vježbe Stabilnost 26 još jednom je potvrđena sposobnost Hrvatske vojske za kvalitetnu pripremu i upućivanje svojih pripadnika u međunarodne operacije, uz zadržavanje visokih profesionalnih standarda i operativne spremnosti.

TEKST

Ines Grossi

FOTO

Tomislav Brandt, Mario Buličić, Luka Dubrojat

PREDSTAVLJAMO

VOJNIKINJA

**KRISTINA
GRUBIŠA**

**SPOJ REDATELJSKE
PRECIZNOSTI I VOJNE
DISCIPLINE**

Iza nje su predstave, opera i opereta, a danas kao pripadnica Bojne veze potvrđuje da se predanost, disciplina i ustrajnost jednako snažno žive i na pozornici i u odori. Vojnikinja Kristina Grubiša nakon što je izgradila ozbiljan redateljski put, svjesno je odabrala i vojni poziv

Nisu česte životne priče u kojima se umjetnička osjetljivost, redateljska preciznost i vojni poziv susreću tako prirodno kao u vojnkinje Kristine Grubiše. Još je rjeđe da iza takva spoja stoji osoba tako jasna karaktera – ambiciozna, uporna, strpljiva i susretljiva, ali i dovoljno čvrsta da ne odustaje od onoga što je naumila. Kristina nije iz vojske zakoračila u svijet režije, nego upravo obratno. Najprije je završila studij režije, iza sebe ostavila niz zapaženih predstava i autorskih projekata, a potom svjesno odlučila pristupiti Hrvatskoj vojsci. Upravo zato njezina priča nije priča o traženju identiteta, nego o osobi koja je jedan poziv već izgradila, a zatim hrabro odlučila zakoračiti i u drugi.

Na pitanje kako bi ukratko predstavila svoj dosadašnji umjetnički put i koje projekte posebno izdvaja, odgovara jasno i bez zadržke: "Od projekata bih istaknula nagrađivanu predstavu *BEŠTIJE* i autorski mjuzikl *Djevojke s rogovima* u Teatru ITD, operu *Amfitrion* (nominacija za najbolju operu u cjelini, Nagrada hrvatskog glumišta) i operetu *Kraljica lopte* u HNK-u Split." Već iz tog odgovora vidi se da je riječ o ozbiljno oblikovanom redateljskom putu. To nisu usputne epizode ni studentski pokušaji, nego predstave i projekti koji svjedoče o radu, kontinuitetu i autorskoj zrelosti. Tek nakon toga u njezin život ulazi vojska. Kad je pitamo što ju je privuklo dragovoljnom vojnom osposobljavanju i nakon toga ostanku u sustavu, njezin odgovor otkriva drugu stranu iste osobnosti – otvorenost prema izazovu, ali i duboku unutarnju disciplinu. "Na dragovoljno vojno osposobljavanje prijavila sam se iz želje za novim iskustvima i učenjem korisnih vještina. Ono mi je još od srednje škole bilo velika želja, koju sam si napokon odlučila ostvariti", objašnjava. U toj rečenici nema ni slučajnosti ni impulzivnosti. I ta je odluka, kao i mnoge druge u njezinu životu, donesena promišljeno. A zatim, kao netko tko ne staje na prvoj prepreci, Kristina dodaje: "Svaki me je aspekt obuke pozitivno iznenadio i u meni se rodila želja da nastavim i prihvatim ponudu za specijalizaciju." Danas je

Na dragovoljno vojno osposobljavanje prijavila sam se iz želje za novim iskustvima i učenjem korisnih vještina. Ono mi je još od srednje škole bilo velika želja, koju sam si napokon odlučila ostvariti

Pripadnost Bojni veze za mene nije samo radno mjesto nego ugodno okruženje koje potiče profesionalni razvoj, odgovornost i inicijativu

pripadnica 1. satnije veze Bojne veze u Velikoj Gorici, a obnaša dužnost poslužiteljice sredstava veze. Bojna veza ključna je postrojba Hrvatske kopnene vojske koja osigurava komunikacijsko-informacijsku potporu zapovijedanju i nadzoru u provedbi operacija, tijekom obučnih aktivnosti, vojnih vježbi kao i u provedbi zadaća potpore civilnim institucijama u kriznim situacijama. No i kad govori o vojsci, ne čini to površno ni frazerski. Kad je pitamo kako doživljava pripadnost Bojni veze i što za nju znači rad u toj postrojbi, ističe upravo ono na čemu počiva svaki ozbiljan sustav – odgovornost, povjerenje i zajedništvo: "Pripadnost Bojni veze za mene nije samo radno mjesto nego ugodno okruženje koje potiče profesionalni razvoj, odgovornost i inicijativu." Već u toj jednoj rečenici prepoznaje se što joj je važno: ne traži samo mjesto na kojem će izvršavati zadaće nego prostor u kojem može učiti, rasti i razvijati se. Zato odmah potom naglašava i ono što smatra najvrednijim u svakodnevici postrojbe: "U Bojni veze vrlo brzo shvatite koliko je važno povjerenje među ljudima i koliko svaki pojedinac svojim znanjem i odgovornosti pridonosi cjelini. Sretna sam što imam kolege i nadređene uz koje niti jedna zadaća nije problem. Zato mogu reći da je postrojba u potpunosti ispunila, pa i nadmašila moja očekivanja." Upravo kroz takve zadaće pripadnici Bojne veze omogućuju neprekidno i sigurno funkcioniranje zapovjednih procesa, što je temelj uspješnog djelovanja

Od projekata bih istaknula nagrađivanu predstavu **BESTIJE** i autorski mjuzikl *Djevojke s rogovima* u Teatru ITD, operu *Amfitrion* (nominacija za najbolju operu u cjelini, Nagrada hrvatskog glumišta) i operetu *Kraljica lopte* u HNK-u Split

svake vojne operacije. Njihova sposobnost djelovanja 24 sata dnevno, u svim vremenskim i operativnim uvjetima, osigurava kontinuiranu povezanost zapovjednih razina i stabilnost komunikacijskih sustava na terenu.

VAŽNO JE ZNATI LJUDE POVEZATI

Kad razgovor skrene na moguće poveznice između režije i vojnog sustava, Kristina ih ne tumači kao odnos uzroka i posljedice, nego kao prostor zanimljivih dodira i iskustvenih podudarnosti. "U Bojni veze naučila sam koliko su važni dobra priprema, jasna podjela odgovornosti i povjerenje među članovima tima – a to su elementi koji su jednako važni i u kazalištu. Kvalitetnom pretpripremom mnogi se mogući problemi rješavaju unaprijed, čime se stvaraju bolji uvjeti za sam proces rada. Rad na predstavama, baš kao i rad u postrojbi, zahtijeva koordinaciju velikog broja ljudi, precizno planiranje i jasnu komunikaciju. Za režiju su nužne produkcijske i organizacijske vještine te sposobnost razumljivog prenošenja i podjele zadataka svim suradnicima. Kazalište često realizaciju stavlja na milost i nemilost inspiraciji – koja je, naravno, potrebna u kreativnom stvaralaštvu, ali se na njoj samoj ne mogu izgraditi sigurni i kvalitetni uvjeti za rad. Iz vojnog sustava može se tako povući niz korisnih praksi i za umjetničke procese. U Bojni veze naučite kako povezati ljude, znanje i tehnologiju u jednu funkcionalnu cjelinu – a to je

vještina koja je jednako važna i na zapovjednom mjestu i u kazalištu", naglašava. To povezivanje u praksi podrazumijeva uspostavu, održavanje i zaštitu komunikacijskih i informacijskih sustava na terenu, često u zahtjevnim i dinamičnim uvjetima. Upravo takve sposobnosti čine temelj umreženog djelovanja, gdje brzina, sigurnost i pouzdanost prijenosa informacija izravno utječu na uspjeh operacije. U tom odgovoru već se jasno nazire njezin pogled na oba svijeta. Ona ih ne suprotstavlja, ali ih ni ne pokušava nasilu izjednačiti. Naprotiv, prepoznaje da se u različitim okruženjima često traže iste vrline: dobra priprema, jasna podjela odgovornosti, sposobnost vođenja ljudi i povjerenje unutar tima. Zato nije neobično što i vojnu svakodnevicu katkad promatra redateljskim očima. Na pitanje događa li joj se to, odgovara vrlo slikovito: "Zanimljivo mi je primjećivati upotrebu formacija, vrste kretanja za vojne potrebe. U kazalištu postoji izraz mizanscena, koji se odnosi na definiranost pozicija i kretanja glumaca i scenografije u scenском prostoru. Isto tako, pojedini vojni zadaci baziraju se na sličnim timskim *koreografijama*. Poveznica ima puno... Kad promatram kolege i različite situacije u kojima su se zatekli, često pomislim da su scenični, puni života, i mogu ih vrlo lako zamisliti kao dio nekog prizora na kazališnim daskama ili filmskom platnu." U tim se riječima možda i najbolje vidi ono što je u nje posebno: Kristina ne dijeli život na strogo odvojene ladice. Režija i vojska u njezinu

se iskustvu ne poništavaju, ali se ni ne zamjenjuju. Svaka ima svoju težinu, svoj ritam i svoj smisao. Na pitanje kako doživljava taj odnos umjetnosti i vojnog poziva, odgovara smireno i zrelo: "Umjetnost je moj ispušni ventil, prostor slobode koji mi dopušta istraživanje i introspekciju. U vojsci me privlači struktura, zajedništvo, motivirajuća i poticajna atmosfera za rad na sebi. Te se dvije sfere razlikuju, ali jedna ne isključuje drugu, nego se nadopunjuju. Imala sam priliku raditi kao asistentica režije na vojnom mimohodu prošle godine i to mi je iskustvo puno značilo jer sam neočekivano imala priliku iskoristiti u jednom projektu znanje i vještine iz oba područja." Takvom je razmišljanju, kako sama priznaje, bila sklona i prije, no iskustvo obuke dodatno ga je učvrstilo. U vlastitom radu, kaže, primjećuje da je mirnija i staloženija nego prije, posebno onda kad treba donositi odluke i voditi tim. Njezino iskustvo vojske nije poništilo umjetničku osjetljivost, nego joj je dalo novu vrstu unutarnje čvrstoće.

I REŽIJA I VOJSKA TRAŽE AUTORITET

Pripadnici Bojne veze redovito sudjeluju na nacionalnim i međunarodnim vojnim vježbama, gdje potvrđuju sposobnost brze uspostave komunikacijskih sustava, interoperabilnosti sa savezničkim snagama te potpore zapovjednim strukturama u svim uvjetima.

Na pitanje je li joj redateljsko obrazovanje pomoglo u vojsci, u komunikaciji s ljudima, razumijevanju dinamike skupine ili načinu vođenja, njezin odgovor zvuči gotovo kao precizan sažetak obiju uloga koje danas živi: "Biti redatelj ili redateljica zahtjevna je uloga, jer je vaš osnovni zadatak to da entuzijazam koji osjećate za projekt uspijete prenijeti na druge. Morate biti srčani, stvoriti osjećaj sigurnosti i točno procijeniti kad ljudima možete dati prostora za slobodno izražavanje, a kad trebate biti tu za njih da ih vodite kad im je potrebna potpora. Sve je to ujedno primjenjivo i na vojsci. Posebno se divim instruktorima, jer oni istodobno zauzimaju poziciju i zapovjednika, i psihologa, i roditelja. Jako nezahvalna pozicija, na kojoj ne mogu svi raditi." U tom odgovoru jasno se prepoznaje razumijevanje onoga što je možda i najteže – rada s ljudima. I režija i vojska

traže autoritet, ali ne autoritet radi samoga sebe, nego onaj koji se gradi na povjerenju, sigurnosti i sposobnosti da se skupina vodi prema zajedničkom cilju.

Kroz razgovor se prirodno otvorilo i pitanje: Kad bi jednog dana režirala predstavu ili film inspiriran vojničkim životom, koju bi priču željela ispričati? Kristina na to odgovara bez zadržke: "Uh, vrlo dobro, ali i teško pitanje. Kad slušam priče i doživljava starijih kolega, samo mi pada na pamet kako je nepravedno da im netko dosad već nije dao prostora da se realiziraju.

Razmišljala sam i o tome koji bi materijal bio dobar za kazališni format, a da bi mogao biti koristan i u samoj vojničkoj obuci. Na pamet mi padaju naslovi poput *Umijeća ratovanja* i *Pet prstenova*. Postavljeni u monološkoj formi, vjerujem da bi efektno prenijeli osnovne ideje vojnog sustava mlađim generacijama." I u tom se odgovoru osjeti nit koja se provlači kroz cijeli razgovor: potreba da umjetnost ne bude sama sebi svrha, nego prostor prijenosa iskustva, dijaloga i smisla.

Zato je bilo posve prirodno pitati je i koliko je timski rad u vojsci sličan procesu stvaranja jedne kazališne predstave ili filmskog projekta. Njezin odgovor bio je kratak, ali vrlo jasan: "Jako sličan, ako ne i identičan. Tijekom stvaranja umjetničkog djela svi uključeni moraju biti bliski, vjerovati jedni drugima i imati isti cilj. Ako toga nema, sve se to vidi na projektu... Vjerujem da publika jasno prepozna i osjeti energiju cijelog procesa iako pred sobom ima samo njegov rezultat."

Posebno nas je zanimalo kako kolege iz postrojbe gledaju na njezinu umjetničku stranu i redateljski poziv jer nije teško pretpostaviti da se takav spoj u vojnom okruženju ne susreće često. Kristina o tome govori jednostavno i iskreno: "Kad saznaju što studiram, većinom se začude, što razumijem. Dok sam bila na ročnoj, instruktori su mi rekli da je to prvi put da se netko iz tog područja prijavio na vojni rok. Veseli me što mogu reći da je nekoliko kolega i kolegica otišlo u kazalište i pogledalo moje radove, da su se iznenadili, da su ga doživjeli drugačije... Njihovo mišljenje cijenim jer znači da je predstava uspjela ostvariti dijalog. Po mojem mišljenju, to i je svrha umjetnosti."

ŽIVOT I U VOJNOJ I U REDATELJSKOJ ULOZI

Na pitanje postoji li trenutak iz njezine vojničke službe koji joj je posebno ostao u sjećanju i za koji misli da bi mogao postati snažna scena na kazališnoj pozornici ili filmu, odgovara sa sjetom: "Ročna obuka bila je prepuna takvih doživljaja. Rado se sjetim svake minute provedene sa svojom desetinom, vježbi taktike na Glavici, razgovora s kolegicama u sobi... Neopisivo slikovito je sve bilo. Ono čega ću se, među ostalim, sigurno sjećati je i natjecanje za najročnika i najročnicu, kad sam u strci na slaganju VHS-ice zagubila zatic... Pa trčala svim srcem pokušavajući nadoknaditi izgubljeno vrijeme. Mjesto nisam osvojila, ali dobila sam uspomenu za cijeli život." Upravo u takvim detaljima otkriva se posebnost njezine perspektive. Ondje gdje bi netko drugi vidio tek epizodu iz obuke, ona prepoznaje ritam, emociju i prizor. To je pogled osobe koja svijet promatra s redateljskom osjetljivošću, ali ga istodobno živi vojnički – potpuno, predano i iznutra. Biti u vojsci znači biti dio sustava koji služi društvu i sigurnosti države. Na pitanje vidi li umjetnost kao oblik služenja društvu, samo na drugačiji način, odgovara: "Mislim da se društvu može služiti, kao što se domovinu može voljeti, na različite načine, a umjetnost je jedan od njih. Imam osjećaj da trenutačni trendovi u kazalištu često previše vrednuju šok – od publike nasilno žele dobiti tu reakciju. Teške teme treba postavljati i njima se baviti, ali na kvalitetan način, ne banalno. Sama u svojem redateljskom potpisu njegujem i bavim se često groteskom, spojem tragedije i komedije ljudskog postojanja. Ali u pozadini umjetničkog rada treba biti intencija ostvarivanja dijaloga, komunikacije s publikom, da nakon predstave svatko iz kazališta odlazi pobuđen nekim novim pitanjima o samom sebi i društvu." Ta misao možda najjasnije otkriva njezinu unutarnju dosljednost. I u vojsci i u umjetnosti Kristina prepoznaje odgovornost prema drugome, prema zajednici, prema publici, prema timu, prema društvu. Oblik je drugačiji, ali osjećaj svrhe ostaje isti: "U suvremenim operacijama, u kojima je pravodobna informacija ključna, uloga Bojne veze dodatno dobiva na važnosti kao neizostavan element zapovijedanja i nadzora. Razvoj komunikacijsko-informacijskih sposob-

Umjetnost je moj ispušni ventil, prostor slobode koji mi dopušta istraživanje i introspekciju. U vojsci me privlači struktura, zajedništvo, motivirajuća i poticajna atmosfera za rad na sebi

nosti, sigurnost mreža i pouzdan prijenos podataka čine Bojnu veze jednim od ključnih nositelja operativne učinkovitosti Hrvatske kopnene vojske." Kad gleda svoju budućnost, vidi se u objema ulogama: i vojnoj, i redateljskoj: "Ovisno o tome u kojoj od tih sfera u tom momentu budem djelovala, nadam se karijeri koja će mi omogućiti nadopunjavanje i rast u oba područja." Upravo je u toj rečenici sadržana bit njezina puta. Ne radi se o tome da je jedan svijet stvorio drugi, niti da je jedan poslužio kao priprema za drugi. Vojnikinja Kristina Grubiša najprije je postala redateljica, ozbiljna, obrazovana i autorski prepoznatljiva. Tek potom odlučila je okušati se i u vojnom sustavu. No u oba je svijeta ostala ista: predana, strastvena, požrtvovna i čvrsta. Zato nije slučajno da na samom kraju, kad je pitamo koje bi tri riječi najbolje povezale njezin umjetnički i vojnički put, odgovara kratko, ali precizno: "Predanost, strast i požrtvovnost." I doista, teško je pronaći sažetiji opis. Te tri riječi možda najbolje opisuju i nju samu – ženu koja je svoj redateljski put već izgradila, a potom odlučila krenuti i putem vojnog poziva; ženu koja zna što želi, ne odustaje lako i u oba svijeta ostaje dosljedna sebi. Za kraj nam poručuje: "Ne postoji jedan pravilan način za vođenje života, za spektar interesa koji možete imati. Ne treba se ograničavati ni u jednom polju, nego slijediti sve za što osjetite da vas je privuklo."

**PRUŽANJE
PRVE POMOĆI**

Temeljne vještine pružanja prve pomoći, koje su obuhvatile teorijski i praktični dio, prošli su svi pripadnici 8. HRVCON-a u Mađarskoj. Obuka se temeljila na *Priručniku temeljnih vojnih vještina OSRH*. Uz osnovne vještine, provedena je obuka za rad s automatskim vanjskim defibrilatorom (AED), koji se danas smatra standardom u pružanju prve pomoći za nemedicinsko osoblje

TEKST Ana Kopic // FOTO 8. HRVCON

Jedna je od temeljnih vojničkih vještina pružanje prve pomoći unesrećenom. Nužno je da svaki pojedinac: bilo vojnik, bilo civil, poznaje osnove pružanja prve pomoći. Ljudski život neprocjenjiv je, a svatko može pridonijeti njegovu održavanju i spašavanju. Sudjelovanje nemedicinskog osoblja u pravodobnom i primjerenom pružanju prve pomoći uvelike pomaže preživljavanju unesrećenih te smanjivanju komplikacija u njihovu liječenju i oporavku. U sklopu 8. HRVCON-a, koji je dio NATO-ove međunarodne Borbene grupe na području Mađarske, nalazi se i mobilni medicinski tim. Čini ga liječnik specijalist, diplomirani medicinski tehničar i vozač motornog vozila koji ima edukaciju iz područja medicine. Uz medicinski tim, u sastavu kontingenta je i deset vojnika i dočasnika koji su prošli obuku za borbenog spasioca (combat lifesaver – CLS). Zadaća tima kontinuirana je 24-satna medicinska skrb za sve pripadnike kontingenta. Tim isto surađuje s ostalim medicinskim timovima iz sastava Borbene grupe na pružanju kontinuirane podrške tijekom obuke. Razmjena iskustava sa spomenutim timovima vrlo je važna za stjecanje specifičnih stručnih znanja i jačanje sposobnosti.

U sklopu aktivnosti provedena je obuka i osvježanje medicinskih vještina iz pružanja prve pomoći za borbene spasiocima i sve pripadnike 8. HRVCON-a. Zadaća je borbenih spasilaca pružanje temeljne medicinske skrbi u uvjetima borbe (pod paljbom) i u sigurnom okruženju. Budući da se spomenuti postupci razlikuju ovisno o uvjetima, provedeno je situacijsko uvježbavanje, odnosno protokoli i postupci koji se provode pod paljbom i oni koji se provode u sigurnom okruženju. Program obuke temeljen je na Smjernicama za taktičko borbeno zbrinjavanje ranjenika u OSRH, Pravilniku o zdravstvenoj potpori u OSRH, Savezničkoj združenoj doktrini zdravstvene potpore (STANAG 2228), Dokumentaciji vezanoj za početno liječenje i medicinsku evakuaciju (STANAG 2132) te naučenim lekcijama. Provedenom obukom osvježena su znanja te vještine potrebne za zbrinjavanje unesrećenih. S obzirom na to da su borbeni spasioci pokazali iznimnu zainteresiranost i znanje, provedena je i napredna obuka, koja je nadstandard. Prošli su tako i obuku iz korištenja automatskog vanjskog defibrilatora (AED), monitoring jedinice i venepunkcije, odnosno postavljanja venskog puta, te osiguravanja ozlijeđene osobe za dulje održavanje života do dolaska stručnog medicinskog osoblja na mjesto primopredaje.

Temeljne vještine pružanja prve pomoći, koje su obuhvatile teorijski i praktični dio, prošli su svi pripadnici kontingenta. Obuka se temeljila na *Priručniku temeljnih vojnih vještina OSRH*. Uz osnovne vještine, provedena je i obuka za rad s automatskim vanjskim defibrilatorom (AED), koji se danas smatra standardom u pružanju prve pomoći za nemedicinsko

sko osoblje. Rad s AED-om i navedeni vid obuke iznimno su važni s obzirom na to da je srčani zastoj vodeći uzrok smrti u svijetu te je nužno da je svaki pripadnik OSRH upoznat s tom metodom pružanja prve pomoći. Svi pripadnici kontingenta tijekom obuke pokazali su veliko zanimanje i želju za stjecanjem novih znanja, a prikaz usvojenosti novih vještina bio je na visokoj razini.

Predviđena je i provedba vježbe prikaza sposobnosti borbenih spasilaca i mobilnog medicinskog tima u suradnji s ostalim sastavnicama kontingenta, prije svega Vojnom policijom, u sklopu međunarodne vježbe u području operacije. Prikaz sposobnosti kroz vježbu ključan je za stručno usavršavanje u svim segmentima, posebno vojnomedicinskom; jačanje interoperabilnosti i podizanje kompetencija svih sudionika na višu razinu, a samim tim veću i bolju sposobnost brzog odgovora i rada u stvarnim situacijama.

Provedena obuka pripadnika kontingenta važna je za njihov budući rad unutar OSRH, ali i općenito. Pripadnici OSRH redovito sudjeluju u pružanju pomoći civilnim institucijama tijekom prirodnih katastrofa i izvanrednih događaja. Zahvaljujući takvom stjecanju znanja, možemo naglasiti da naši pripadnici čine visokoobučene snage, koje mogu prikazati sve svoje sposobnosti u svim uvjetima.

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

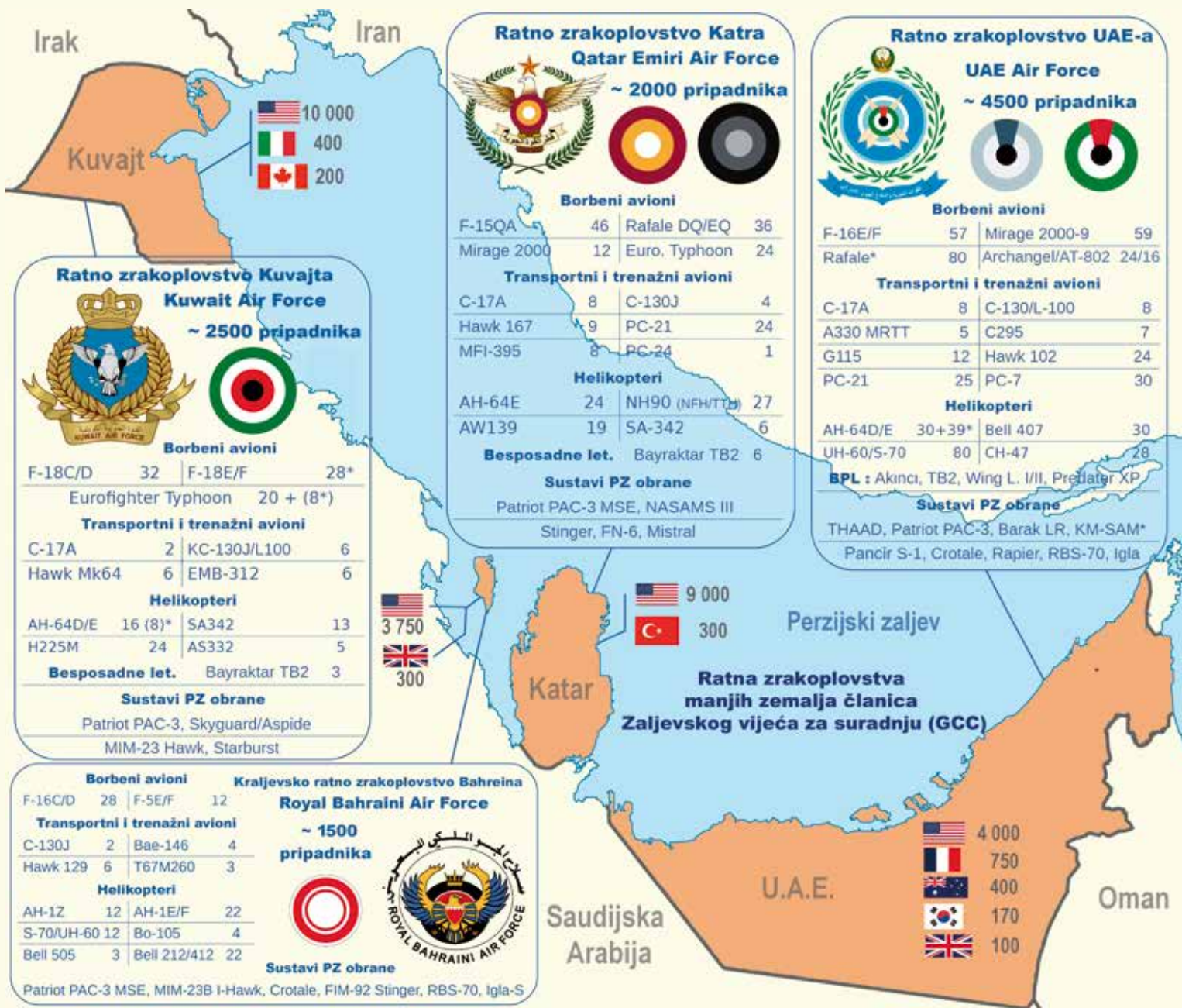
Kuvajt, Bahrein, Katar i Ujedinjeni Arapski Emirati zemlje su iz iste regije, koje imaju nekoliko zajedničkih značajki – nevelik teritorij, dobre odnose sa zapadom i velika ulaganja u oružane snage. U ovom pregledu naglasak je na njihovim ratnim zrakoplovstvima, ali i sustavima PZO-a te stranim postrojbama na njihovu tlu

ZALJEVSKA ČETVORKA

Kad je krajem veljače 2026. na Bliskom istoku izbio novi sukob nazvan i Iranski rat, osim SAD-a, Izraela i Irana u njega su neizravno uključene i četiri manje zaljevske zemlje – Kuvajt, Bahrein, Katar i Ujedinjeni Arapski Emirati. Sve su članice Zaljevskog vijeća za suradnju (Gulf Cooperation Council – GCC), te uvelike surađuju na području obrambene, gospodarske i vanjske politike. U usporedbi s preostalim dvjema članicama te organizacije, za opstanak spomenutih četiriju rat je nerazmjerno veća ugroza. Naime, Saudijska Arabija u drukčijem je položaju zbog svoje veličine, vojne moći i novih savezništava s Pakistanom, Egiptom i Turskom. Oman ima dugogodišnje dobre odnose s Iranom, bez obzira na to tko je na vlasti.

Četiri zemlje jasno su orijentirane na suradnju sa zapadom, u prvom redu Sjedinjenim Državama. Zbog toga su niz godina domaćini važnih vojnih baza koje koriste zapadne sile, a pogotovo nakon Zaljevskog rata i rata u Iraku. To se najviše odnosi na američke oružane snage, ali i kontingente iz Ujedinjene Kraljevine, Francuske, Italije, Turske i Australije. Za razliku od drugih, američke snage bazirane su u svim četirima zemljama. U Bahreinu se uglavnom

nalaze snage Američke ratne mornarice, u Kuvajtu postrojbe kopnene vojske, a u Katru ratnog zrakoplovstva. Četiri zemlje ponajviše su uključene u novi rat upravo zbog tih baza i postrojenja. No, kako je SAD uvelike evakuirao svoje snage uoči te početkom rata i nakon što je počeo, četvorka se našla u situaciji traženja oslonca i u vlastitim obrambenim snagama. Iako nemaju jako velik operativni potencijal, mogu računati na svoje oružne sustave, koji su uglavnom suvremeni i napredni te osigurani izdašnim financijskim izdvajanjima za obranu. Zbog prirode rata, na prvoj crti obrane našli su se potencijali njihovih ratnih zrakoplovstava i sustava protuzračne obrane (PZO). Do 6. travnja četiri zemlje su se, prema podacima njihovih ministarstava obrane i tamošnjih velikih medijskih kuća (Al Jazeera i Al Arabiya) našle pod udarom gotovo 4000 napadačkih letjelica te više od 1300 balističkih i krstarećih projektila. Učinkovitost tih napada, kao i obrane, i dalje je nedovoljno istražena te nedostupna široj javnosti. Zanimljivo je stoga osvrnuti se na vojne potencijale tih zemalja, prisutnost stranih postrojbi zadnjih godina te neke potvrđene okršaje iz Iranskog rata.

KUVAJT – KRUG GLAVNIH SAVEZNIKA

Obrambena strategija Države Kuvajta desetljećima se oslanja na doktrinu usporavanja potencijalne agresije moćnih susjeda sa sjevera (Irak i Iran) kako bi se dobilo na vremenu dok u pomoć ne priteknu snažni saveznici. Takva politika rezultat je iskustava iz Zaljevskog rata 1990. i 1991. godine. Otad potječe i snažno partnerstvo i prisutnost SAD-a i njegovih borbenih potencijala. Savezništvo dviju zemalja dodatno je produbljeno nakon rata u Iraku 2003. godine. Kuvajt je od 2004. u krugu glavnih američkih saveznika izvan NATO-a (Major Non-NATO Ally – MNNA). Dobri obrambeni odnosi održavaju se i s drugim članicama GCC-ja, što se vidi na vježbama i obuci, ali i u borbenim djelovanjima. Tako je ratno

zrakoplovstvo u manjoj mjeri sudjelovalo u kampanji unutar granica Jemena.

S nešto više od tri milijuna stanovnika, Kuvajt se oslanja na ročnu obvezu, koja obuhvaća muškarce od 18 do 35 godina. Vojni rok traje godinu dana, s obvezom statusa pričuvnika do 40. godine, te godišnjih vježbi, koje traju po mjesec dana. Najveća grana je kopnena vojska, s 11 500 pripadnika. Mornarica ih ima oko 1500. Veliku ulogu imaju civilno-vojne organizacije poput Nacionalne garde, s više od 6500 pripadnika; te Emirova garda s oko 1500 pripadnika. Ratno zrakoplovstvo, u koje se ulaže najviše sredstava, ima oko 2500 pripadnika. Udarna snaga su borbeni avioni F/A-18 Hornet nabavljeni devedesetih godina prošlog stoljeća. Ukupno ih je nabavljeno 40, od kojih je danas ostalo 27 jednosjednih F/A-18C i sedam dvosjednih F/A-18D. Raspoređeni su u dvije lovačke eskadrile (9. i 25.) i 61. eskadrilu, namijenjenu operativnoj pripremi i obuci. Sve tri eskadrile smještene su u zrakoplovnoj bazi Ahmad al-Jaber na jugu zemlje. Uzletno-sletne staze duge su 3000 metara, a na raspolaganju su i savezničkim snagama na čelu s SAD-om. U prvim je satima rata kuvajtski avion iz spomenute baze su-

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: U.S. Air Force / Staff Sgt. Tylin Rust

djelovao u nesvakidašnjem incidentu prijateljske vatre. Zasad je poznato da je kuvajtski pilot Horneta u malo vremena oborio tri borbena aviona F-15E Strike Eagle Američkog ratnog zrakoplovstva. Uskoro će se vjerojatno doznati i neke druge činjenice, a zbog spomenutog je incidenta to bio dan s najviše gubitaka američke tehnike u Iranskom ratu. Sretna je okolnost za američku stranu to što nije bilo ljudskih žrtava, a protiv kuvajtskog pilota navodno je otvorena istraga. Prema izjavi američkog ministra rata Petera Hegsetha, piloti svih triju aviona nastavili su izvršavati misije iznad Irana.

Kuvajtski Eurofighter Typhoon 11. studenog 2025. slijeće u bazu tijekom vježbe Marauder Shield 26.1.

NAPAD NA TYPHOONE

Kuvajtski planovi zamjene Horneta postoje dulje od desetljeća, a izbor je pao na naprednije Boeingove avione F/A-18 Super Hornet. Sredinom 2018. potpisana je narudžba za 22 jednosjeda F/A-18E i šest dvosjednih F/A-18F. Prvi su trebali biti isporučeni još početkom 2021. Sad već veliko kašnjenje prouzročeno je pandemijom, ali i drugim čimbenicima. Gotovo sav ostali dio zrakoplovstva smješten je u drugoj velikoj zrakoplovnoj bazi, Ali Al Salem, na sjeveru zemlje. U njoj su smještene sve važne postrojbe opremljene helikopterima te one namijenjene školovanju i letačkoj obuci. Obuhvaćaju dvije eskadrile američkih borbenih helikoptera AH-64D Apache s ukupno 16 letjelica te eskadrilu starih francuskih helikoptera SA342 Gazelle s

projektilima HOT za protuoklopnu borbu. Uskoro bi u uporabu trebali ući i napredniji helikopteri AH-64, u inačici Guardian, kojih je naručeno osam. Dvije eskadrile opremljene su s 24 Airbusova helikoptera H225M, a namijenjene su misijama tražanja i spašavanja. Kuvajt ima i višenamjensku / transportnu eskadrilu s desetak helikoptera Puma i Super Puma. U toj su bazi i dvije eskadrile namijenjene letačkoj obuci. Za osnovnu obuku zadužena je eskadrila s turboelisnim avionima Super Tucano Mk.52 iako u zadnje vrijeme većina njih nije operativna. Napredna obuka provodi se na osam aviona Hawk Mk.64 iz sastava 12. trenažne eskadrile.

Dok čeka Super Hornete, kuvajtsko zrakoplovstvo napreduje u procesu nabave i uvođenja u uporabu 28 borbenih aviona Typhoon europskog konzorcija Eurofighter. Posao je zaključen još na proljeće 2016. s talijanskom vladom, ali isporučeno ih je tek dvadesetak. Kako bi baza Ali Al Salem bila spremna za nove zrakoplove i postrojbe, 2018. započela je rekonstrukcija, koja je uključila proširenje uzletno-sletne staze, nove hangare i druge objekte u potpori. Obuka i operativna priprema provodi se u 7. i 18. eskadrili uz potporu talijanskih predstavnika iz Eurofightera te talijanskog zrakoplovstva. Više neslužbenih izvora spominje da je u prvim danima rata Iran napao bazu dronovima i balističkim projektilima koji su trajno uništili tri kuvajtska Typhoona, a nekoliko talijanskih pretrpjelo je manja oštećenja.

Postrojbe transportnih aviona smještene su u bazi Abdulla Al-Mubarak, uz glavnu civilnu zračnu luku Kuwait International blizu glavnog grada. Posjeduju dva aviona Boeing C-17 Globemaster III te nekoliko civilnih i vojnih inačica aviona C-130 Hercules. Zrakoplovstvo je i jedan od novijih korisnika turskih srednjih besposadnih letjelica Bayraktar TB2 naručenih sredinom 2023. Posao vrijedan oko 367 milijuna dolara je u tijeku, a dosad je nekoliko letjelica zaprimljeno i počelo je ulaziti u operativnu uporabu. Trebala bi biti nabavljena tri sustava s ukupno 18 letjelica.

Kuvajtski zemaljski sustavi protuzračne obrane djeluju unutar Zapovjedništva za PZO (Air Defence Command). Glavne postrojbe čine dvije brigade, od kojih je jedna opremljena

Dok druge manje članice GCC-ja koriste američke borbene helikoptere Apache, Bahrein ima helikoptere Bell Cobra i Viper

Foto: U.S. Marine Corps / Staff Sgt. Victor Mancilla

američkim sustavom Patriot. Sedam bitnica raspolaže projektilima PAC-2 i suvremenijim inačicama PAC-3. Američka vlada za te je sustave u siječnju ove godine odobrila program tehničke podrške i održavanja. Posao vrijedan 800 milijuna dolara uključuje centar za podršku (P3MSC) za projekte PAC-3, pričuvne dijelove, obuku osoblja i trenažnu opremu. Druga brigada opremljena je talijanskim starijim sustavom protuzračne obrane Aspide, koji je skromnijih mogućnosti. Postoji šest bitnica koje koriste radare Skyguard.

STRANI KONTINGENTI

Strana vojna prisutnost u Kuvajtu najviše se očituje u velikom kontingentu američkih snaga, koje u zemlji imaju nekoliko važnih baza. Jedna je Camp Arifjan, koja djeluje kao izdvojena logistička baza za velik dio jugozapadne Azije i Bliskog istoka. U njoj se vrše popravci, održavanje i skladištenje helikoptera te velikog broja neoklopljenih i oklopljenih vozila. Druga je velika baza Camp Buehring (Udairi) na sjeverozapadu zemlje. Uspostavljena je 2003. tijekom operacije Iračka sloboda. Otad djeluje kao svojevrsna postaja (*staging*) za pripremu, opremanje i aklimatizaciju postrojbi iz kontinentalnog dijela SAD-a koje se raspoređuju na Bliskom istoku. Važna baza u kojoj su američke snage je i spomenuta Ali Al Salem. U predratnom razdoblju u Kuvajtu je bilo oko 10 000 pripadnika američkih oružanih snaga u postrojbama koje uključuju bojne oklopništva, pješništva i topništva (opremljene višecijevnim bacačima HIMARS) iz sastava Nacionalne garde Američke kopnene vojske. Temeljna američka protuzračna obrana sastoji se od dvije bitnice sustava Patriot PAC-3 MSE. U Kuvajtu su bile prisutne tri letачke postrojbe iz sastava Američkog ratnog zrakoplovstva. Jedna je eskadrila s besposadnim letjelicama MQ-9A Reaper namijenjenim misijama borbenog prikupljanja informacija, motrenja i izviđanja. Ostale dvije eskadrole zadužene su za borbeno traganje i spašavanje (CSAR), a opremljene su avionima HC-130J Combat King II i helikopterima HH-60W Jolly Green II. U Kuvajtu je i talijanski nacionalni kontingent, koji provodi spomenutu obuku posada novih aviona Typhoon, ali je i

Suradnja ratnih zrakoplovstava Bahreina i SAD-a očituje se i u projektu nabave aviona F-16V Viper. Na fotografiji je bahreinski Viper kojim u kalifornijskoj bazi Edwards upravlja američki probni pilot

komponenta talijanske misije Prima Parthica (borba protiv tzv. ISIS-a). Donedavno se radilo o 400 pripadnika, a do danas je njihov broj pao ispod 100. Talijanska zrakoplovna komponenta sastojala se od četiri aviona Typhoon, a kao potpora na raspolaganju su bili transportni avioni C-27J Spartan i C-130J Hercules, tanker KC-767A i besposadna letjelica MQ-9A Reaper. Talijanski Reaper uništen je 15. ožujka prilikom iranskog napada na bazu Ali Al Salem – dron je udario u njezin zaštitni pokrov.

BAHREIN – VIPERI PROTIV DRONOVA

Bahrein ima površinu nešto manju od 800 četvornih kilometara i tek milijun i pol stanovnika. Položaj te otočne zemlje, kao i demografski i vjerski sastav stanovništva uvjetovali su velik utjecaj dviju velikih zemalja Zaljeva – Irana i Saudijske Arabije. Bahrein je politički povezan sa Saudijskom Arabijom. Povezan je usto i sa zapadnim zemljama, a status glavnog američkog saveznika izvan NATO-a stekao je još 2002. godine. Kraljevsko bahreinsko ratno zrakoplovstvo (RBAF) već petnaestak godina ima oko 1500 pripadnika, koji raspolažu sposobnim i suvremenim sredstvima. Ono je i prvi naručitelj nove generacije borbenih aviona F-16 – standard Viper. Vrijednost ugovora iznosi 1,12 milijardi dolara. Avioni su naručeni još 2018., a uključuju de-

Foto: Lockheed Martin via U.S. DoW / Giancarlo Casem

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

set jednosjeda F-16C Block 70 i šest dvosjernih inačica F-16D. Dosad je isporučeno više od pola planirane flote. Prema tvrdnjama uglednog časopisa *Aviation Week*, bahreinski F-16 prvi su Viperi koji su postigli zračne pobjede. U ranim satima 1. travnja RBAF-ov Viper oborio je dva iranska drona koja su na malim visinama izbjegavala djelovanje zemaljskog PZO-a. Dugo su glavni bahreinski lovci bili američki F-5E/F Tigeri, koji su se do danas zadržali u uporabi, ali služe za obuku i prelazak na novije F-16. Sve tri lovačke eskadrile smještene su u zrakoplovnoj bazi Isa. Ondje je i 5. eskadrila opremljena mlađnjacima Hawk 129 namijenjenim naprednoj letačkoj obuci. Glavni kapaciteti helikopterske flote nabavljeni su od američke tvrtke Bell Helicopters. Taj je tip tradicionalno isporučivan Američkoj ratnoj mornarici i marincima – AH-1Z Viper. Dvanaest letjelica kupljeno je nedavno, za gotovo milijardu dolara. U uporabi je i nekoliko desetaka starijih borbenih helikoptera Cobra. Isprva je razmatrana mogućnost njihove modernizacije uz pomoć turskih tvrtki, ali poslije se otvorila mogućnost nabave novijih Cobri u inačici Whiskey iz viškova američke mornarice. Transportni helikopteri uključuju desetke letjelica Bell 212/214 i osam novih UH-60M Black Hawk.

ZAPOVJEDNIŠTVO 5. FLOTE

Protuzračna obrana dijelom je ustrojena u okviru kopnene vojske, a čine je suvremeni sustavi velikog dometa Patriot PAC-3 MSE i stariji sustavi srednjeg dometa MIM-23B I-Hawk.

SAD je u četirima članicama GCC-ja razmjestio po dvije bitnice sustava Patriot PAC-3. Fotografija prikazuje detalj s međunarodne vježbe s tim sustavima provedene u prosincu 2025. u Kuvajtu

Kuvajt, Katar i UAE raspoložu iznimno sposobnim transportnim avionima Boeing C-17A Globemaster III. Na fotografiji je primjerak u službi katarskog RZ-a

Sustavi kratkog i vrlo kratkog dometa su Crotale, RBS-70, Stinger i Iгла-S. Prisutni su i vučeni topnički sustavi GDF 35 mm i Bofors L/70 kalibra 40 mm. U Bahreinu je bazirano Zapovjedništvo 5. flote Američke ratne mornarice. Nedavno je u toj zemlji bilo prisutno oko 3750 pripadnika Američke vojske. Iz zrakoplovne baze Isa djelovali su američki mornarički patrolni avioni P-8 Poseidon, a zadaće izviđanja i motrenja vršile su besposadne letjelice MQ-4 Triton. U ožujku su, zbog napada iranskih projektila, sudeći po dostupnim satelitskim snimkama pogodoeni i oštećeni hangari za održavanje i smještaj aviona Poseidon. U osiguravanju PZO-a sudjelovale su i dvije američke bitnice sustava Patriot PAC-3 MSE. U Bahreinu je smješteno i Združeno središte za pomorske operacije Zaljevskog vijeća za suradnju i pristanište za potporu Kraljevskih bahreinskih mornaričkih snaga, koje imaju tristotinjak pripadnika, a raspoložu s nekoliko većih plovila. Mali odredi bahreinskih snaga sudjelovali su i u združenim operacijama sa zaljevskim saveznicima u Jemenu i Somaliji. Jednogodišnje sudjelovanje u operacijama u Jemenu završeno je 2016., a veći materijalni gubici uključuju jedan avion F-16.

KATAR – JAKO I SUVREMENO ZRAKOPLOVSTVO

S površinom od 11 500 četvornih kilometara i tek nešto više od dva i pol milijuna stanovnika, Katar ima puno veći gospodarski i politički utjecaj nego što bi se to očekivalo. Stekao ga je ponajprije zbog velikih rudnih bogatstava, središnjeg položaja unutar Perzijskog zaljeva i političkog djelovanja usmjerenog prema suradnji s različitim zemljama i pokretima. Katar je zbog svojih političkih stanovišta tijekom zaljevske krize 2017. imao razmirice i s inače bliskim članicama GCC-ja. Prije razbuktavanja novog rata SAD-a i Izraela s Iranom, našao se pod zračnim udarima Irana, ali i Izraela. Najbolje je savezničke odnose izgradio s Turskom i SAD-om. Status glavnog američkog saveznika izvan NATO-a stekao je 2022., a američku obvezu obrane Katra potvrdila je u rujnu 2025. administracija predsjednika Donalda Trumpa. Katar je poseban status stekao i zahvaljujući velikim izdavanjima za obranu. U zadnjih su nekoliko godina iznosila između 35 i 37 milijardi dolara. Najviše sredstava dobilo je

Foto: U.S. Air Force / Tech, Sgt. Gregory Brook

Foto: U.S. Central Command Public Affairs

suvremeno i dobro opremljeno ratno zrakoplovstvo, koje ima oko 2000 pripadnika. Može se pohvaliti gotovo nevjerojatnim paralelnim nabavama čak triju vrsta borbenih zrakoplova 4,5+ generacije iz različitih izvora. Iz Francuske su stigli svi Rafalei naručeni 2015. – ukupno 36. Inačica za Katar posebno je prilagođena potrebama te zemlje – Q3R standard na razini je francuskog F3R. Neke od posebnih značajki te inačice jesu sposobnost uporabe američkih sustava kao što je ciljnik Sniper XR i izraelskog sustava ciljnika/prikaznika na kacigi Targo II. Postoji opcija nabave još 36 tih aviona na temelju dogovora s proizvođačem Dassaultom. Rafalei djeluju unutar tri lovačke eskadrile 6. letačkog krila te su smješteni u najnovijoj vojnoj zrakoplovnoj bazi Tamim, otvorenoj 2018. Najbrojniji višenamjenski borbeni avioni su američki F-15 naručeni 2017. godine. Katar je i u tom programu pridonio razvoju naprednih sposobnosti suvremenog lovca. Razvijena inačica QA značila je potpunu izvedbu novih naprednih aviona F-15, koji će poslije dovesti do narudžbi i za zrakoplovstvo SAD-a. Uz prijašnja poboljšanja, dodan je i suvremeni AESA radar APG-82(V)1, dok je kabina dobila prikaznike velike površine. Naručeno je 48 primjeraka, uz mogućnost daljnja 24. Raspoređeni su unutar tri eskadrile 5. letačkog krila smještenog u bazi Al Udeid, u kojoj borave i američke zračne snage. Nekoliko F-15QA trajno je bazirano u kontinentalnom dijelu SAD-a, gdje se provode obuke i testiranja. Prema nekim navodima, katarski F-15QA jedini su avioni koji su uspješno izvršili zračna presretanja iranskih aviona s posadom. Tijekom presretanja 4. i 5. ožujka 2026., prema službenim objavama katarskog ministarstva obrane, oborena su dva iranska jurišnika Su-24 koja su se na visini od samo nekoliko desetaka metara kretala u smjeru zračne baze Al Udeid.

UNIŠTENJE SKUPOG RADARA

Katar je od britanske tvrtke BAE Systems nabavio borbene avione Eurofighter Typhoon. Njihove eskadrile smještene su u blizini glavnog grada Dohe i istoimene međunarodne zračne luke. Helikoptersku flotu čine američke i europske letjelice. Uz 24 borbena helikoptera AH-64D Apache, dodatna 24 naručena su u naprednijoj inačici Guardian. Ostatak

opće i mornaričke flote letjelica sastavljen je od novih europskih helikoptera NH90 i AW139 te zastarjelih Gazellea. Nedavno su, 22. ožujka, iznad katarskih teritorijalnih voda tragično izgubljeni posada, putnici i helikopter nepoznatog tipa (vjerojatno NH90 ili AW139). Kao razlog navedene su tehničke poteškoće. Među sedam nestalih je i troje turskih državljana – jedan vojnik i dva predstavnika tvrtke ASELSAN. Što se tiče PZO-a, za veće domete nabavljeno je više od 30 lansera sustava M903 Patriot PAC-3 MSE, a za obranu na srednjim dometima nabavljeni su američko-norveški sustavi NASAMS III. Posebnost je potonjih da su instalirani na teretnim vozilima UNIMOG, a Katar je prvi koji na njima koristi projekte povećanog dometa AMRAAM-ER. Za obranu na najmanjim dometima PZO posjeduje lake prijenosne sustave FIM-92 Stinger američke proizvodnje, kineske FN-6 i francuske sustave Mistral. Protuzrakoplovno topništvo sastoji se od osam sustava Skynex njemačke tvrtke Rheinmetall, koji su predstavljani 2022. godine. Za djelovanje protiv jednosmjernih napadačkih dronova (OWA-UAS) namijenjeni su u prvom redu topovi Revolver Gun Mk3 kalibra 35 mm, radari X-TAR3D za akviziciju, praćenje i ciljanje zračnih ugroza te učinkovito AHEAD streljivo s programiranim upaljačima. Bitnu komponentu katarskog PZO-a trebao je činiti iznimno sposoban američki radarski sustav AN/FPS-132 kupljen još prije desetak godina. S dometom od nekoliko tisuća kilometara, trebao je omogućavati rano upozoravanje i otkrivanje zračnih ciljeva, prije svega balističkih projektila koji bi dolazili iz smjera Irana. No taj sustav skuplji od milijardu dolara, koji je još bio u izgradnji, stradao je već u prvim satima rata nakon napada iranskih snaga.

U Katru se nalazi najveća koncentracija snaga američkog zrakoplovstva u Perzijskom zaljevu. Radi se o velikoj bazi Al Udeid, u kojoj je većina od 9000 pripadnika OS-a SAD-a. U toj je bazi nedavno bila smještena eskadrila s avionima RC-135 Rivet Joint za elektroničko izviđanje i prikupljanje informacija, transportna eskadrila s avionima C-17A Globemaster III te eskadrila za dopunu goriva sa zračnim cisternama KC-46 Pegasus. Za obranu baze raspoređene su i dvije bitnice protuzračne obrane sa sustavima Patriot PAC-3 MSE. U zemlji je nedavno zabilježena prisutnost tristo pripadnika turskog

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Katarski F-15QA primjer su potpune izvedbe novih naprednih aviona F-15, koja će poslije dovesti do narudžbi i za zrakoplovstvo SAD-a

Foto: U.S. Air Force / Staff Sgt. Gerald R. Willis

OS-a, iz sastava mehaniziranih i topničkih postrojbi, koji bi obučavali katarske vojne snage.

UAE – RAZNOLIKA PARTNERSTVA

Prema navodima svjetskih medija vezano uz trenutačni sukob, stječe se dojam da su, u odnosu na ostale članice GCC-ja, Ujedinjeni Arapski Emirati najveći suparnik Irana. Ta zemlja od deset milijuna stanovnika s Iranom se spori oko nekoliko otoka u Hormuškome tjesnacu. Godišnja izdvajanja za obranu su velika, a navodno je za 2026. predviđeno više od 27 milijardi dolara. Ta sredstva osigurana prihodima od energenata i turizma omogućila su opremanje suvremenih oružanih snaga naprednim sustavima. Iako je Iranski rat po intenzitetu nezabilježen u proteklih dvadesetak godina, ne znači prvo veće angažiranje emiratskih oružanih snaga u tom vremenu. U zadnjem je desetljeću prije svega ratno zrakoplovstvo bilo uključeno u sukobe u regiji i u Africi. Isprva je bila riječ o operacijama u Afganistanu, u većoj mjeri u Libiji, te iznad Sirije u misijama protiv ISIS-a. Slijedilo je djelovanje zrakoplovnih i drugih formacija u Jemenu u okviru koalicije na čelu sa Saudijskom Arabijom. Zbog tog se sukoba UAE prvi put našao na udaru izravnih napada protivničkih snaga. Većina postrojbi, uključujući oklop i helikoptere, povučena je iz Jemena tijekom 2019., ali i dalje postoji znatna potpora službenoj vladi u borbi protiv pokreta Ansar Alah na sjeveru zemlje. Slijedili su znatni napadi dronova OWA-UAS na ključnu emiratsku infrastrukturu poput zračnih luka. To je dovelo do daljnjeg udaljšavanja od tamošnjeg konflikta i očuvanja mira toliko potrebnog gospodarstvu zemlje.

UAE danas u Sudanu podupire paravojne formacije RSF (Rapid Support Forces). U obrambenoj politici i doktrini dosta se oslanja na suradnju i savezništvo s SAD-om. Za razliku od navedenih zemalja Zaljeva, UAE nema status glavnog saveznika izvan NATO-a iako je korake prema tome još 2015. pokrenula administracija predsjednika Baracka Obame. Partnerstvo s SAD-om ipak je produbljeno u svibnju 2025. statusom glavnog partnera u obrani (Major Defense Partner). Među arapskim zemljama UAE je jedna od onih koje

Katarski Rafale i američki avioni F-15E Strike Eagle u formaciji na vježbi Sky Shield II dana 2. ožujka 2021.

Foto: U.S. Air Force / Master Sgt. Phil Culotta

vezano uz obranu surađuju s Izraelom, ali i s NR Kinom, što usložnjava odnose s glavnim saveznicima.

F-16 JAČI OD VIPERA?

Ratno zrakoplovstvo UAE-a sigurno je najvažnija grana oružanih snaga. Ima oko 4500 pripadnika i gotovo 600 zrakoplova, od kojih se za trećinu može reći da su borbene namjene. Većina efektivna smještena je u trima zrakoplovnim bazama. Kraj Abu Dhabija je baza Al Dhafra s eskadrilama borbenih / lovačkih zrakoplova te baza Al Bateen Air, u kojoj su eskadrole transportnog zrakoplovstva i helikopterske postrojbe. U blizini Dubajja je Zapovjedništvo zrakoplovstva s postrojbama transportnog zrakoplovstva i zrakoplovstva za potporu, kao i helikopterskim postrojbama. Udarnu snagu čine avioni francuskog i američkog podrijetla. Nakon 2000. godine, u velikom programu povećanja borbene sposobnosti zrakoplovstva, nabavljeni su avioni Mirage 2000 i F-16. U slučaju UAE-a nije se radilo samo o njihovim trenutačnim inačicama nego je financiran dodatni razvoj i poboljšanja aviona tog tipa. U slučaju Miragea radilo se o poboljšanim inačicama 2000-9 s naprednijim radarom, novom opremom za elektroničko ratovanje / protumjere i mogućnosti korištenja novih oružja i izvidničkih sustava. Nabavljeno ih je šezdesetak, od kojih je pola bilo potpuno novih, a ostatak su činili modernizirani primjerci starijih inačica tog zrakoplova. Uslijedila je i nabava 80 suvremenih E/F inačica aviona F-16. Radilo se o znatno poboljšanim primjercima čiji je razvoj financirao UAE. Avioni te jedinstvene inačice i danas su ponos zrakoplovstva, a dobili su i nadimak Desert Falcon (pustinjski sokol). *Najsnažnija* su inačica F-16, čak i u usporedbi s najnovijim inačicama F-16V Viper. Neke su od značajki: snažniji radar, snažniji motor te dodatak IRST senzora.

Budućnost borbenog zrakoplovstva su avioni Rafale u standardu F4, čija je narudžba potvrđena krajem 2021. Naručeno ih je 80, prvi primjerak proizveden je u siječnju prošle, a isporuke će započeti krajem ove godine. Kao i u prethodnim narudžbama, UAE je bio uključen i u program buduće poboljš-

Foto: U.S. Navy / Chief Logistics Specialist Thomas Joyce

šane napredne inačice Rafalea. Radi se o programu novog standarda F5, u kojem je UAE trebao osigurati tri i pol od predviđenih pet milijardi eura. Početkom travnja ti su planovi prekinuti, a kao razlog navedena je nemogućnost pristupa emiratskih tvrtki izvornim kodovima i novim primijenjenim tehnologijama. No taj prekid ne bi trebao omesti ili ugroziti dogovorenu nabavu aviona standarda F4.

Transportno zrakoplovstvo ima velike kapacitete. Uključuju osam transportnih aviona C-17A Globemaster III uz desetak aviona Hercules u vojnim i civilnim inačicama. Zrakoplovstvo može računati i na više besposadnih letjelica različitog podrijetla. Na raspolaganju su turski sustavi Bayraktar TB2, južnoafrički sustavi Seeker (Denel), jedinstvena poboljšanja inačica poznatog sustava Predator (XP) i kineske letjelice Wing Loong II. Tijekom Iranskog rata navodno je najmanje jedna (moguće dvije) letjelice Wing Loong II oborena iznad Irana, kraj grada Širaza. Ako je to točno, značilo bi da je uz američko i izraelsko zrakoplovstvo unutar granica Irana djelovalo i zrakoplovstvo UAE-a. No, analitičari upozoravaju na činjenicu da jednake letjelice koristi i Kraljevstvo saudijsko ratno zrakoplovstvo, pa ne treba isključiti ni tu mogućnost.

ZNATNA PROIZVODNJA ORUŽJA

Unutar Združenog zrakoplovnog zapovjedništva UAE-a (zrakoplovstvo i kopnena vojska) nalazi se većina emiratskih helikoptera različitih namjena. Među njima je i 30 borbenih helikoptera AH-64 Apache – naručeno je 39 dodatnih suvremenijih. U nedavnim borbenim djelovanjima helikopteri Apache pokazali su se korisnim pri presretanju OWA-UAS dronova Shahed 136. No, tijekom tih djelovanja objavljeno je da je izgubljen helikopter s posadom, a službeni su razlog tehničke poteškoće. Iako nije naveden tip izgubljene letjelice, više izvora nagađa da se radi o Apacheu.

Od spomenutih četiriju zemalja jedino UAE ima i znatnu domaću proizvodnju kompleksnijih oružnih sustava. Tradicija velikih ulaganja u istraživanje i razvoj inozemnih sustava dovela je do povećanja ambicija pri pokretanju domaće

Sve spomenute zemlje koriste UH-60M Black Hawk – primjerak na fotografiji iz sastava je Združenog zrakoplovnog zapovjedništva UAE-a

proizvodnje. Tako je nastala grupacija Edge, čiji je brzi razvoj omogućen uvozom znanja i tehnologije i daljnjim razvojem domaćih inačica. Mnoga od oružja podsjećaju na dobro poznate sustave. Samo su neki od primjera projektili Mansup (Exocet), vođene bombe Al Tariq (Umbani) i besposadne letjelice Reach S (Bayraktar TB2).

Protuzračna obrana UAE-a sastoji se od suvremenih američkih sustava Patriot PAC-3 i izraelskih sustava Barak LRAD. Tu su i dvije bitnice američkih sustava THAAD, koji imaju ulogu protubalističke obrane. Za obranu na srednjim i manjim dometima postoje sustavi Crotale (Francuska), Cheongung II (južna Koreja), Pancir S1 (Rusija), a spominje se i izraelski Spyder. Za najmanje domete na raspolaganju su mobilni i prijenosni sustavi Rapiér, Iгла, Mistral i RBS-70.

U UAE-u je prisutno više od 5000 pripadnika stranih vojski. Najveći dio, oko 4000, čine Amerikanci, koji su većinom angažirani kao potpora zračnim operacijama. To se odnosi na ISR misije aviona U-2S Dragon Lady i besposadnih letjelica RQ-4 Global Hawk. Francuske snage čini oko 750 pripadnika, a u sastavu su eskadrile borbenih aviona Rafale F3 i borbene grupe s oklopnom, pješačkom i topničkom komponentom. Australске snage činilo je 400 pripadnika i nekoliko transportnih zrakoplova C-130J RAAF-a.

RATNA MORNARICA

Kraljevska saudijska ratna mornarica uskoro bi trebala preuzeti prvu od četiri fregate iz klase koja se gradi u SAD-u. Osnova za ta plovila je projekt MMSC – koji je proizišao iz ne baš uspješne američke klase Freedom

FREGATE KLASE SAUD ISKUPLJENJE ZA LCS

U brodogradilištu Fincantieri Marinette Marine u Wisconsinu 16. prosinca 2025. porinuta je prva fregata saudijskog projekta Tuwaiq. Nazvana je HMS Jalalat Al-Malik Saud (820), a poznatija je kao King Saud ili jednostavno Saud. Radi se o plovilu proizišlom iz američkog projekta fregate MMSC (Multi-Mission Surface Combatant), u prijevodu: višemisijsko površinsko borbeno plovilo. Stvari postaju zanimljivije kad se shvati da je osnova MMSC-ja ne baš uspješni američki projekt LCS (Littoral Combat Ship). Preciznije, MMSC nastao je na osnovama jedne od dviju klasa obuhvaćenih LCS-om – klase Freedom. Ta

TEKST
Bernard Galić

klasa podrazumijeva *klasični* trup broda, za razliku od klase Independence, koja ima karakterističan trimaranski trup. O kolikom se neuspjehu radi najbolje prikazuje činjenica da je od 16 planiranih brodova klase Freedom dosad otpisano čak pet, iako je program gradnje još uvijek aktivan. Tako je USS Freedom (LCS-1) brisan s flotne liste još u rujnu 2021., nakon tek 13 godina uporabe. U međuvremenu otpisana su još četiri broda – USS Milwaukee (LCS-5), USS Detroit (LCS-7), USS Little Rock (LCS-9) te USS Sioux City (LCS-11). Pritom je USS Sioux City postavio rekord Američke ratne mornarice za ratni brod s najkraćim vremenom operativne uporabe, osim onih koji su izgubljeni tijekom ratova – četiri godine, osam mjeseci i 28 dana. Formalni razlog povlačenja iz operativne uporabe USS-a Detroit i USS-a Little Rock bila je mogućnost prodaje stranom kupcu. To se nije dogodilo, a i u zadnje vrijeme ne mogu se naći vijesti o ratnim mornaricama koje bi bile zaista zainteresirane za nabavu. Zadnji brod u klasi, USS Cleveland,

Ilustracija: Lockheed Martin

trebao bi ući u operativnu uporabu vrlo brzo, u svibnju ove godine.

NA DVA KLJUČNA MORA

Saudijska Arabija dvanaesta je po veličini zemlja svijeta, s obalama na strateški važnim morima – Perzijskom zaljevu na istoku i Crvenom moru na zapadu. Važnost Perzijskog zaljeva je globalna, što potvrđuju i događaji zadnjih nekoliko tjedana. Prema najčešćim podacima i procjenama, kroz Hormuški tjesnac, koji dijeli Perzijski od Omanskog zaljeva, prolazi 25 posto svjetske trgovine naftom i 20 posto trgovine plinom. Svako ugrožavanje ili blokiranje plovidbe njim izaziva globalnu energetske krizu.

Sigurnost plovidbe Crvenim morem možda je još i važnija. Kroz njega i kroz Sueski kanal moraju proći sva nafta i sav plin iz Perzijskog zaljeva koji se prevoze prema Europi. I ne samo to: Crveno more najkraća je pomorska ruta iz Azije za Europu. Zbog toga kroz

Jedna od ranijih ilustracija saudijskog MMSC-ja. Objavio ju je nositelj projekta, američka tvrtka Lockheed Martin

njega prolazi 15 posto cjelokupne svjetske trgovine. Doduše, postoji alternativna ruta oko Afrike, no ona je puno dulja i skuplja. Uzmimo za primjer kontejnerski brod koji s otoka Tajvana za Europsku uniju prevozi mikroprocesore za ugradnju u automobile. Za taj put kroz Crveno more i Sueski kanal treba prijeći oko 10 000 nautičkih milja (oko 18 000 kilometara), za što mu je potrebno oko 26 dana. Ako taj brod krene oko Afrike, mora prijeći više od 13 440 nautičkih milja (oko 25 000 kilometara), te na putu provesti najmanje 34 dana. Ruta oko Afrike jako povećava vozarine, ne samo zbog duljine puta i potrošnje puno više goriva nego i stoga što dulji put znatno smanjuje dostupne kapacitete. Iako se razlika od osam dana ne čini velikom, na svaka četiri putovanja brod izgubi jedno. Saudijska Arabija dominantna je vojna sila na Crvenom moru. Barem se to od nje očekuje. Glavna je zadaća Egipta sigurnost plovidbe Sueskim kanalom, a Izraelska ratna mornarica na Crvenom moru djeluje vrlo ograničeno. Barem dok je pristup njezinoj jednoj tamošnjoj luci Elatu nesmetan. S obzirom na to da Kraljevska saudijska ratna mornarica još uvijek nije dostatno snažna da sama osigura nesmetan promet Crvenim morem, tu zadaću i dalje dominantno provodi Američka ratna mornarica, posebno na prostoru južnog Crvenog mora i Bab al-Mandaba, tjesnaca koji vodi u Indijski ocean.

Izazovi za saudijsku mornaricu u Perzijskom zaljevu još su veći, posebno danas. Doduše, ondje su i u mirnodopsko

RATNA MORNARICA

vrijeme uvelike prisutne američke snage. Zapovjedništvo američke Pete flote je u Bahreinu, otočnoj državi smještenoj 22 km od obale Saudijske Arabije. Nešto južnije, u Državi Katru, nalazi se velika zrakoplovna baza Al Udeid, iz koje također djeluju velike američke snage. Veći broj manjih američkih baza smješten je u Ujedinjenim Arapskim Emiratima, Kuvajtu, Iraku i Saudijskoj Arabiji. I uz snažnu američku prisutnost, Saudijska Arabija nastoji ojačati ratnu mornaricu do razine sposobnosti provedbe velikih borbenih operacija u Perzijskom zaljevu. Zbog toga je sastavni dio projekta Tuwaiq povećanje mornaričke baze King Abdulaziz, smještene u luci Džubejlu (Jubail). Ona bi, uz ostalo, trebala postati matična baza za četiri broda MMSC.

RIZIK ILI UČENJE NA POGREŠKAMA?

S obzirom na neuspjeh projekta Littoral Combat Ship, opravdano je pitati se što je potaknulo saudijsku mornaricu da u srpnju 2018. na osnovi projekta MMSC naruči fregate. Odgovor je – projektanti su naučili na svojim pogreškama. Iako izgledom dosta podsjećaju na klasu Freedom, fregate MMSC iz temelja su drukčije koncipirani ratni brodovi. S mnogostrukim poboljšanjima. Svečanost rezanja prve čelične ploče

Helikopteri MH-60R Kraljevske saudijske mornarice slijetat će i na palube klase Saud

Svečanost u povodu izlaska LCS-a USS Freedom iz operativne uporabe održana je 29. rujna 2021. u San Diegu. Brod je plovio nešto više od deset godina

Foto: U.S. Navy

za prvi brod, HMS Jalalat Al-Malik Saud (820), održana je 28. listopada 2019. Kobilica je položena u svibnju 2021. Svečanost početka rezanja prvih limova za drugi brod, HMS Fahd (822), održana je 28. siječnja 2021., a kobilica je položena 13. listopada 2022. U brodogradilištu Fincantieri Marinette Marine trenutno su u različitim fazama gradnje sva četiri broda projekta Tuwaiq. Očita razlika između projekata LCS i MMSC već je u nazivu. LCS-ovi su namijenjeni za djelovanja u priobalnim vodama te veličinom odgovaraju manjim korvetama. MMSC je fre-

Foto: U.S. Navy / Mass Communication Specialist 2nd Class Vance Hand

USS Detroit jedan je od dvaju brodova klase Freedom koji su ponuđeni na prodaju stranim kupcima. Još uvijek nije bilo ozbiljnih ponuda

Foto: U.S. Navy / Danette Baso Silvers

gata naoružana i opremljena za samostalna djelovanja u zahtjevnim i izazovnim okruženjima.

Pritom su projektanti pokušali u novi projekt unijeti sve dobre značajke klase Freedom te ispraviti sve pogreške. Dobra je značajka, prije svega, vrlo mali radarski potpis. Trebao je klasi Freedom znatno povećati vjerojatnost preživljavanja tijekom djelovanja u priobalnim vodama. S obzirom na to da je Perzijski zaljev zapravo malo more čija širina ne prelazi 340 kilometara, mali radarski odraz jako će dobro doći i fregatama MMSC.

Kako bi na palubi dobili nužan prostor za poboljšanja, projektanti su produljili MMSC za 3,6 metara u odnosu na klasu Freedom. To znači s prvotnih 115 na 118,6 metara. Pritom širina trupa nije bitno mijenjana, sa 17,5 na 17,6 metara. Veća je promjena u gasu, koji je povećan s 3,9 na 4,3 metra. Sve te promjene povećale su punu istisninu s 3500 na 3600 tona.

ZADRŽAVANJE NAJBOLJIH ZNAČAJKI

Promjene se na prvu ne čine posebno velike. Prava je istina da su temeljito promijenile borbene sposobnosti MMSC-ja, a da su pritom zadržane sve najbolje značajke klase Freedom. Pritom se mora uzeti u obzir da je izvorni projekt LCS tražio da brodovi imaju povećane sposobnosti prilagodbe različitim borbenim sustavima. Tražio je i nošenje modula (zapravo kontejnera) u kojima bi ti sustavi bili smješteni i iz kojih bi se njima upravljalo. Time se željelo omogućiti brze prilagodbe zadaćama kao što je protuminska borba, borba protiv malih brzih brodova i podmornica s klasičnim pogonom. Dok se projekt LCS još nije bio zahuktao, jedna od najodgovornijih osoba za njegovu realizaciju bio je kontraadmiral Charles Hamilton II. Govorio je da ti brodovi trebaju Američkoj ratnoj mornarici donijeti brzinu, fleksibilnost i mogućnosti odgovora na asimetrične prijetnje budućnosti. Nije ispalo prema planovima, a Hamilton je napustio mornaricu još 2007. godine,

PROTIV PODMORNICA IZ ZRAKA

Primarno protupodmorničko oružje saudijskih MMSC-ja neće biti na brodu nego u zraku: američki višenamjenski mornarički helikopter MH-60R Seahawk. Za njega je na krmenom dijelu broda osigurana letna paluba i hangar. Seahawk je nastao na osnovama srednjeg transportnog helikoptera UH-60A Black Hawk, razvijenog za potrebe Američke kopnene vojske. Američka mornarica označila je novi palubni helikopter kao SH-60B Seahawk. Prvi prototip YSH-60B poletio je 12. prosinca 1979. godine.

Kako bi ga prilagodili za smještaj u ograničenom prostoru ratnih brodova, Seahawk je dobio glavni rotor sa sklopivim lopaticama i preklopni rep. Njegov stajni trap kraći je, da visina letjelice bude manja, ali zato ojačan u odnosu na Black Hawkov zbog veće mase. Uporaba u blizini mora zahtijevala je i dodatnu antikorozivnu zaštitu. Posebnost su i sustavi koji bi ga trebali održavati na morskoj površini dode li do pada. S vremenom je helikopter evoluirao u veći broj različitih podinačica, uz ostalo i u *lovca podmornica* SH-60F. Od 2006. svi se novi SH-60 označavaju kao MH-60R Romeo. Lockheed Martin objavio je u siječnju 2026. da je Američkoj ratnoj mornarici isporučio 350. primjerak Romea. Taj helikopter ima povećane mogućnosti djelovanja. Opremljen je FLIR-om, multimodalnim radarom AN/APS-147, podatkovnom vezom, uranjajućim sonarom i lanserom sonarnih plutača. U naoružanje je uveden laki protupodmornički vođeni torpeda Mk 54 i laserski navođeni projektil zrak-zemlja (u ovom slučaju i more) AGM-114R Hellfire Romeo.

Mk 54 je sustav koji je objedinio prijašnje američke torpede: Mk 46, Mk 48 ADCAP i Mk 50; u ograničenoj je operativnoj uporabi od 2004., a u punoj od 2011. godine. Amerikanci cijelo vrijeme rade i na poboljšanim inačicama – primjerice, Mk 54 Mod 1 Increment 1, koja se proizvodi od 2021. godine. Tvrtka L3 Harris objavila je u kolovozu 2025. da se bavi sustavom Mk 54 MOD 2 Increment 2 Advanced Lightweight Torpedo.

Što se tiče projektila AGM-114R Hellfire Romeo, njega Lockheed Martin označava i kao Hellfire II. Dobro je poznat u hrvatskim vojnostručnim krugovima jer je dio paketa naoružanja HRZ-ovih izvidničko-borbenih helikoptera OH-58D Kiowa Warrior. Hellfire je izvorno protuoklopni projektil, a Romeo je njegova najnovija i najnaprednija inačica, karakteristična po višenamjenskoj bojnoj glavi HF IBFS (Hellfire Integrated Blast Fragmentation Sleeve). Prema podacima koje je Lockheed Martin objavio 2023., maksimalni domet je osam kilometara, ali često se spominju i tri kilometra više. Vezano uz helikopter Seahawk, najistaknutija su na popisu potencijalnih Hellfireovih meta manja plovila.

RATNA MORNARICA

Illustracija: Google Maps / Hrvatski vojnič

dakle, prije no što je USS Freedom ušao u operativnu uporabu.

Što je MMSC preuzeo od klase Freedom? Prije svega pogon, koji kombinira plinske turbine s dizelskim motorima (CODAG). To i nije neko iznenađenje jer je razlika u istisnini vrlo mala. Dvije plinske turbine Rolls-Royce MT30, pojedinačne snage 36 MW (48 000 KS), zadužene su za postizanje vršnih brzina. Klasa Freedom postiže vršne brzine veće od 47 čvorova. Zanimljivo je da čelna tvrtka u projektu, Lockheed Martin, za MMSC navodi vršnu brzinu veću od 30 čvorova, ali ne navodi točno koliko. Za krstarenje služe dva dizelska motora Fairbanks Morse PA6B STC 20V, pojedinačne snage 6,8 MW (9100 KS). Još je jedna zanimljivost to da Lockheed Martin za MMSC navodi autonomiju od 5000 nautičkih milja, što je osjetno više od autonomije klase Freedom od 3500 nautičkih milja. Očito je dio prostora unutar trupa koji je na klasi Freedom bio namijenjen modulima i autonomnim plovilima prenamijenjen u spremnike goriva.

Od klase Freedom preuzet je i zapovjedno-nadzorni sustav COMBATSS-21 Combat Management System, koji je Lockheed Martin razvio na osnovama zapovjedno-nadzornog sustava AEGIS. Navodno je preuzet i sustav za elektroničko djelovanje WBR-2000 američke tvrtke Argon ST. Naime, jedan izvor tvrdi da će saudijske fregate MMSC dobiti napredniji

Položaj Džubejla, saudijske luke u kojoj je smještena mornarička baza King Abdulaziz. Potonja bi trebala postati matična baza za četiri broda MMSC

Lockheedov sustav AN/SLQ-32C(V)6 (SEWIP Lite, tj. Surface Electronic Warfare Improvement Program Lite). Preciznije, izvedenicu SEWIP Block 2, koja je namjenski razvijena za ugradnju na manja plovila, prije svega kao opcija za modernizaciju brodova iz programa LCS.

PREDNOSTI VOĐENOG PROJEKTILA

Na pramcu je ostao brodski top BAE Systems/Bofors L/70 Mk3 od 57 mm, koji Američka ratna mornarica označava kao Mk110. Ta je izvedenica razvijena za ugradnju na korvete klase Visby. Kako se prilikom projektiranja tih korveta tražio vrlo mali radarski odraz, glavna je razlika Mk3 u odnosu na prethodnu izvedenicu, Mk2, kupola niskog radarskog odraza. S kompletnom opremom i streljivom masa topa Mk3 iznosi 14 tona. Zbog male mase, Mk3 pogodan je za ugradnju na jako male borbene brodove, kao što su raketni čamci, ali su ga Amerikanci ugrađivali i na eksperimentalnu, tj. neuspjelu klasu razarača Zumwalt. Top se puni automatski, maksimalna brzina paljbe je četiri granate u sekundi, a najveći domet sa standardnom granatom MK 295 3P s podesivim upaljačem je 14,8 km.

Za blisku obranu brodovi će dobiti po dvije daljinski upravljive paljbene stanice Narwhal (NAval Remote Weapon, Highly Accurate, Lightweight). Nije precizirano o kojoj je izvedenici riječ. Naime, KNDS France (bivši Nexter) nudi paljbenu stanicu Narwhal s dvije opcije topova. Jedan je M621, koji rabi streljivo 20 x 102 mm, a drugi M693, koji rabi streljivo 20 x 139 mm. Inačicu s M693 odabrala je za više klasa svojih brodova Francuska ratna mornarica. Osim toga, Nexter i MBDA su na izložbi Euronaval 2022 u Parizu prikazali znatno napredniju izvedenicu Narwhala s dva lansera za vođene projekte Akeron MP. Potonji je izvorno razvijen kao protuoklopni projektil pete generacije. No njegov suvremeni optički sustav navođenja može se prilagoditi za gađanje širokog spektra ciljeva, uključujući plovila i helikoptere na malim visinama. Sustav ima dnevnu i infracrvenu kameru (za noć i lošu vidljivost), te sustav MEMS IMU (Micro-Electro-Mechanical-Systems Inertial Measurement Unit), koji omogućava inercijsku navigaciju i stabilnost leta na srednjem

USPOREDBA AMERIČKIH LCS I SAUDIJSKIH MMSC

	klasa Freedom (SAD)	klasa King Saud (KSA)
Tip broda	obalni borbeni brod (LCS)	višenamjenska fregata (MMSC)
Koncept	modularni misijski paketi	fiksni višenamjenski sustavi
Duljina (m)	115	118,6
Puna istisnina (t)	3500	3600
Maks. brzina (čvorovi)	više od 40 (do 47)	više od 30
Doplov (NM)	3500 NM	5000 NM
Glavni top	1x 57 mm BAE Systems Mk.110	1x 57 mm BAE Systems Mk.110
Protuzračna obrana	RIM-116 RAM ili SeaRAM	Mk 41 VLS (ESSM projektili) + SeaRAM
Protubrodске rakete	NSM (u modulima)	8 x Harpoon Block II (fiksno)
Sustav upravljanja	COMBATSS-21	COMBATSS-21
Glavni radar	TRS-3D ili TRS-4D (noviji)	Hensoldt TRS-4D (AESA)
Broj članova posade	40 do 75 (ovisno o misiji)	više od 100 (stalna posada)

Foto: U.S. Navy / NAVCENT Public Affairs

Saudijska korveta HMS Al Jubail (828) predvodnik je istoimene klase te izvorni projekt španjolske tvrtke Navantia. Naoružana je projektilima Harpoon, koje će imati i MMSC

dijelu putanje. Akeronov sustav samonavođenja znači da se mogu gađati ciljevi iza zaklona, što u mornaričkoj inačici znači i one koji se skrivaju iza otoka i hridi ili iza drugih plovila. Kako projektil ima optički kabel, s pomoću njega operater dobiva sliku s kamera, ali i upravlja projektilom, pa može promijeniti cilj ili uopće odustati od napada. Sve su to itekako korisne značajke za djelovanje u vodama s vrlo gustim prometom. MBDA navodi da je domet Akerona MP veći od 4000, no lako je moguće da doseže i 5000 metara. To je znatno više od krajnjeg dometa Narwhalovih topova od 20 mm. Osim toga, preciznost djelovanja vođenog projektila neusporedivo je veća u odnosu na topove.

ZAŠTO NE NAPREDNIJE?

MMSC je od klase Freedom naslijedio i raketni sustav SeaRAM. Jedan lanser postavljen je na krov helikopterskog hangara i klase Freedom i MMSC-ja. Velika je razlika u tome što je na klasi Freedom to jedini protuzračni / proturaketni raketni sustav, a na MMSC-ju pomoćni. Sustav SeaRAM karakterističan je po lanseru s 11 projektila RIM-116 RAM Block 1A/Block 2. S klase Freedom preuzet je i motrilački radar EADS North America (danas Airbus Group Inc.) TRS-4D. Zapravo se radi o radaru TRS-4D njemačke tvrtke Hensoldt, a američka po-

družnica Airbusa ima prava lincencijske proizvodnje za Sjedinjene Američke Države. Radar rabi rotirajuću AESA antenu dometa motrenja 250 kilometara. Kad antena nije u pokretu, zona pokrivanja je stotinu stupnjeva. Radar TRS-4D može istodobno pratiti do tisuću objekata. Proizvođač tvrdi da ima jednako dobre mogućnosti otkrivanja ciljeva u zraku i na morskoj površini. Stoga mu je jedna od značajki navođenje topničke paljbe s pomoću detekcije pozicije rasprskavanja vode zbog udara granate. Bilo bi zanimljivo saznati razloge zbog kojih Kraljevska saudijska ratna mornarica nije odabrala još napredniju izvedenicu TRS-4D NR s četiri fiksne antene. Ona također ima domet od 250 kilometara, ali neprestano pokriva područje unutar 360 stupnjeva. Četiri fiksne antene daju četiri puta bolji prikaz okruženja te su puno učinkovitije protiv vrlo brzih ciljeva. Na službenim internetskim stranicama Hensoldta stoji da je instrumentalni domet 250 kilometara.

MJESTO ZA VLS NA PRAMCU

Produljenjem trupa za tri metra napravljen je dostatan prostor na palubi i u potpalublju da se na pramcu između automatskog topa i nadgrada postave vertikalni lanseri američke tvrtke Lockheed Martin: Mark 41 Vertical Launching System (Mk 41 VLS). Ugradit će se dva lansera, svaki s po osam ćelija. Kraljevska saudijska ratna mornarica odlučila je u lansere Mark 41 staviti raketni sustav za protuzračnu obranu (PZO) RIM-162 Block 2B ESSM (Evolved SeaSparrow Missile), koji proizvodi američka tvrtka Raytheon. U 16 ćelija lansera koji će biti smješteni na saudijskim MMSC-jima stat će velik broj projektila – ukupno 64. Relativno su mali: duljina im je 3,66 m, a promjer tijela 254 mm. Raytheon navodi da je dosad zabilježeno više od 330 njihovih lansiranja na moru.

U odnosu na *starijeg brata* RIM-162 Block 1 ESSM, najveća je prednost Blocka 2B aktivni radarski sustav samonavođenja, s tim da se još uvijek može rabiti i poluaktivno radarsko navođenje. Najveći domet prelazi 50 kilometara, a ciljeve uništava zahvaljujući bojnoj glavi mase 39 kilograma.

Za praćenje i radarsko osvjetljivanje ciljeva postavljena su dva švedska sustava Saab CEROS 200 (CElsius tech Radar and Optronics Site): po jedan na pramcu i krmu. Taj je sustav izvorno razvijen za usmjeravanje topovske paljbe, no na saudijskom MMSC-ju poslužit će i za navođenje ESSM-ova. Međutim, na te brodove ugrađivat će se izvedenica Ceros 200 CWI (Continuous Wave Illuminator), koja radi u frekvencijskom pojasu X. Ceros 200 CWI namjenski je razvijen za navođenje projektila površina-zrak s poluaktivnim radarskim navođenjem. Pritom su zadržane sve druge značajke izvornog sustava Ceros 200.

Foto: MBDA

Nexter i MBDA prikazali su na izložbi Euronaval 2022 u Parizu izvedenicu borbene stanice Narwhal s dva lansera za vođene projekte Akeron MP. To se čini kao dobar izbor za MMSC

RATNA MORNARICA

Foto: U.S. Navy / Neil Mabini

Sastavni je dio Cerosa 200 i elektrooptički motrilački podsustav EOS 500. On se sastoji od dnevne i infracrvene kamere te laserskog daljinomjera. Na zahtjev kupca može se ugraditi i termovizijska kamera.

PREKO PERZIJSKOG ZALJEVA

Osim VLS-a na pramcu, druga je velika razlika između brodova MMSC i izvorne klase Freedom ugradnja dvaju četverostrukih lansera za protubrodске vođene projekte RGM-84 Harpoon. Mjesto za njihov smještaj pronađeno je na krovu helikopterskog hangara. Saudijska ratna mornarica već rabi projekte Harpoon na korvetama klase Al Jubail (Avante 2000) i Badr. One su naoružane izvedenicom RGM-84 Harpoon Block 2. Trenutačno nije poznato koja će se izvedenica Harpoona naći na saudijskim fregatama MMSC.

MMSC je od klase Freedom naslijedio i raketni sustav SeaRAM

Zajednička je značajka svih Harpoona namijenjenih protubrodskom djelovanju (u međuvremenu je razvijen i Harpoon namijenjen uništavanju ciljeva na kopnu) to da imaju aktivni radarski sustav samonavođenja i turbomlazni motor. Izvorni RGM-84A, koji se pojavio krajem sedamdesetih godina, bio je dug 4,63 m, promjer tijela iznosio je 343 mm, raspon krila 0,9 m, masa prilikom lansiranja bila je 683 kg, a masa bojne glave 221 kg. Maksimalni domet bio je 130 km.

U međuvremenu je proizveden veći broj različitih inačica, koje su se uglavnom razlikovale po dometu. Tako je domet inačice RGM-84D skočio na 150 km. Inačica RGM-84F (Harpoon Block 1D) došla je do 280 kilometara. Inačica RGM-84L (Harpoon Block 2) dobila je satelitsku navigaciju (GPS). Inačica RGM-84Q Harpoon Next Generation (Harpoon Block II+ ER) ima povećan domet na 310 kilometara. Povećanje dometa djelomično je ostvareno ugradnjom znatno lakše bojne glave od 140 kilograma. Boeing je ponudio Harpoon Block II+ ER Američkoj ratnoj mornarici u okviru paketa modernizacije i povećanja borbenih mogućnosti LCS-ova, pa je to najvjerojatniji odabir Kraljevske saudijske ratne mornarice. S projektilima RGM-84Q saudijske fregate MMSC dobile bi mogućnost gađanja ciljeva cijelom širinom Perzijskog zaljeva.

LOGIČNI TORPEDI

Zanimljivo je da će primarna zadaća saudijskih fregata MMSC biti protupodmorničko djelovanje. Podataka o ugrađenim sonarima praktički nema. Tek jedan izvor navodi da će biti ugrađen sonar CAPTAS VDS francuske tvrtke Thales. CAPTAS (Combined Active Passive Towed Array Sonar) pojavio se na tržištu sredinom devedesetih godina. Bio je razvijen na

Foto: U.S. Navy via Raytheon

temelju iskustava koja su Francuzi stekli uporabom sonara SLASM (Systeme de Lutte Anti-Sous Marine), velikog sustava koji je radio na frekvenciji od jednog kiloherca, a imao je vučeni transmiter mase čak deset tona. Najsuvremenija inačica koju danas nudi Thales je CAPTAS-4, a navodno može otkriti ciljeve na udaljenostima do 150 km i zaroniti do 300 metara. Zahvaljujući kompaktnim dimenzijama može se rabiti i na fregatama poput MMSC-ja. Prema dostupnim podacima, u aktivnom načinu rada djeluje u rasponu od 0,95 kHz do 2,1 kHz, a u pasivnom prima signale u širem rasponu, od 0,1 kHz do 2 kHz, dok neki tehnički podaci navode da prijamna linearna antena može hvatati frekvencije od 100 Hz do čak 4,2 kHz. Za samoobranu od podmornica ugrađena su dva trostruka torpedna uređaja Mk 32, na svaki bok po jedan. Ti su uređaji namijenjeni za uporabu lakih protupodmorničkih vođenih torpeda promjera 324 milimetra. Ratna mornarica Saudijske Arabije postat će deveti korisnik tih torpednih uređaja, a tek treba vidjeti koje će torpede odabrati za njih. Uglavnom su favoriti bili američki sustavi, no u veljači 2026. tijekom sajma World Defence Show u Rijadu objavljeno je da Saudijski od talijanskog Fincantierija, tj. njegove tvrtke kćeri WASS Submarine Systems, kupuju torpede MU90 za više od dvjesto milijuna eura. Kako je isporuka planirana za 2029. i 2030. godinu, to se uvelike poklapa s ulaskom brodova projekta Tuwaiq u operativnu uporabu. U priči je logična i činjenica da Fincantierijevo američko brodogradilište gradi saudijske MMSC-je.

POGLED KROZ POVEĆALO

Saudijska narudžba i gradnja MMSC-ja prilika je da se klasa Freedom barem djelomice oslobodi loše reputacije. No, ipak

Najupečatljivije oružje klase Saudi bit će PZO sustav RIM-162 Block 2B ESSM (Evolved SeaSparrow Missile), proizvod američke tvrtke Raytheon

je riječ o temeljito izmijenjenom ploviću, koje ima dobru paletu naoružanja te kudikamo veće borbene sposobnosti. Nedavno porinuće broda King Saud velik je korak, no od početka saudijsko-američkog projekta ipak je prošlo dosta vremena, pa će stručna javnost svakako pažljivo pratiti koliko će brzo ići izgradnja, opremanje i isporuka MMSC-ja, a i koliko će ti brodovi biti kvalitetni i uspješni u izvršavanju zadaća. Zadnjih mjeseci svakako se postavlja pitanje hoće li trenutačna situacija na Bliskom istoku, posebno u Perzijskom zaljevu, utjecati na daljnji tijek projekta. Brodovi iz projekta Tuwaiq trebali bi djelovati upravo u tim vodama.

Zasad je teško reći hoće li Amerikanci naći kupce za rabljene LCS-ove koje su otpisali, ali još izvoznih narudžbi MMSC-ja sigurno bi pomoglo da se taj problem stavi sa strane. Zasad se one ipak ne naziru. Spominjana je Grčka, ali ona se okrenula francuskim fregatama Belh@rra. Kako je ponuda fregata na svjetskom tržištu sve veća, MMSC ima veliku konkurenciju.

PODLISTAK

POVIJEST SNAJPERA (IX. DIO)

AMERIČKA POLUAUTOMATSKA SNAJPERSKA PUŠKA M1

Standardna pješačka puška M1 Garand, za koju je general George S. Patton (1885. – 1945.) rekao da je najveće borbeno oružje ikad osmišljeno, značila je revoluciju u vojnoj tehnologiji. Usvajena 1936. godine, prva je poluautomatska puška koja je postala standardno naoružanje velike vojne sile, dajući američkim snagama nadmoć u vatri u odnosu na protivnike opremljene sporijim puškama s ručnim zatvaračem. Međutim, njezin je temeljni dizajn istodobno značio gotovo nepremostivu prepreku za transformaciju u precizni snajperski sustav. Ključni inženjerski izazov bio je sustav punjenja s pomoću paketnog okvira (*en bloc*) od osam metaka kalibra .30-06 Springfield, koji se umetao s vrha u otvoreno kućište, zauzimajući prostor u koji je trebala biti montirana optika. Ta temeljna ograničenost

TEKST
Ivan Galović

konstrukcije dovela je do razvoja dviju različitih snajperskih inačica: M1C i M1D. One su bile temeljni kompromis između tradicionalne preciznosti i poluautomatske vatrene moći.

M1C – ZAHTJEVNOST MASOVNE PROIZVODNJE

Američka vojska standardizirala je u lipnju 1944. prvu službenu snajpersku inačicu Garanda pod oznakom M1C. Proizvodnja je povjerena isključivo državnoj tvornici Springfield Armory, ali logističke i druge poteškoće bile su tolike da je do kraja Drugog svjetskog rata proizvedena samo 7971 puška. Sustav M1C temeljio se na rješenju koje je ponudila komercijalna tvrtka Griffin & Howe, što je definiralo i njegove prednosti i glavne nedostatke.

M1C koristio je iznimno robustan nosač Griffin & Howe, poznat u civilnim lovačkim krugovima po sposobnosti zadržavanja upucanosti. To je značilo da se optika mogla skinuti s puške i zatim ponovno postaviti bez znatnijeg gubitka upucanosti. Glavni tehnološki problem modela M1C bila je instalacija baze Griffin & Howe, koja je zahtijevala opsežne i trajne modifikacije na kućištu puške. Postupak je podrazumijevao bušenje pet rupa i urezivanje navoja na lijevoj strani kućišta. Bušenje i urezivanje navoja u kaljenom kućištu smanjivalo je

Nasljeđe snajperske inačice Garanda nije u broju neutraliziranih protivnika na ekstremnim dometima. Riječ je o dokazu koncepta da je poluautomatska precizna vatra ne samo moguća već i taktički poželjna na suvremenom bojištu

Ilustracija: Gemini AI

Snajperske inačice Garanda ne treba promatrati kao neuspjele puške, već kao prve učinkovite sustave za precizne strijelce, desetljećima prije nego što je taj pojam uopće definiran

ATSKA C/D GARAND

preciznost jer je narušavalo strukturu materijala. Bušenje je oslobađalo unutarnja naprezanja u metalu i zahtijevalo lokalno zagrijavanje, što je dovodilo do mikroskopskih izobličenja (uvijanja) kućišta, dovoljno velikih da utječu na nalijeganje zatvarača i konačnu preciznost.

M1C nije bio prilagođen terenskoj konverziji, već je zahtijevao preciznu strojnu obradu isključivo u Springfield Armoryju. To proizvodno usko grlo pretvorilo je pušku u logistički teret – iako je montaža bila stabilna i tehnički izvrsna, bila je potpuno nekompatibilna sa zahtjevima masovne industrijske proizvodnje. Kako je standardizirana tek sredinom 1944., puška nije korištena u završnim operacijama u Europi, okončanim u svibnju iduće godine. Korištena je, međutim, u ograničenom broju na Pacifiku, gdje je rat i dalje trajao, tijekom završnih borbi protiv Japana. Njezino pravo *vatreno krštenje* dogodilo se u ranim fazama Korejskog rata, u kojima se pokazala učinkovitom.

M1D – PRAKTIČNIJA ALTERNATIVA

Dok se Uprava za naoružanje borila s rigidnim proizvodnim zahtjevima modela M1C, John C. Garand (1888. – 1974.) razvijao je unutar samog Springfieldda praktičniju alternativu. Njegov dizajn, koji će postati M1D, eliminirao je potrebu za

kompleksnom obradom kućišta uvođenjem adaptera montiranog izravno na cijev, čime je tehnički omogućena masovna konverzija standardnih pušaka u snajperske inačice. Iako je taj dizajn bio dovršen istodobno s modelom M1C i službeno usvojen u rujnu 1944. pod oznakom M1D, vojska je isprva dala prednost robusnijem sustavu Griffin & Howe. Tek kad je postala očita logistička nemogućnost masovne proizvodnje M1C, a potrebe Korejskog rata zahtijevale hitnu opskrbu snajperskim puškama, M1D nametnuo se kao prihvatljivo rješenje. Njegova proizvodnja u punom opsegu započela je tek početkom pedesetih godina, a tijekom Korejskog rata proizvedeno je ukupno 21 380 komada.

M1D je značio sasvim drugačiju filozofiju, koja je davala prednost jednostavnosti proizvodnje i terenskoj održivosti u odnosu na apsolutnu mehaničku stabilnost. Umjesto kompliciranog nosača na kućištu, M1D je koristio takozvani Springfield nosač koji se sastojao od dva ključna dijela: bloka na cijevi i nosača optike.

U tome se krije izvrsnost dizajna puške M1D. Za transformaciju standardne puške M1 u inačicu M1D nije bilo potrebno nikakvo bušenje, urezivanje navoja ili trajna modifikacija kućišta. Jedino što je bilo potrebno jest da oružar umjesto standardne cijevi montira cijev puške M1D, koja je imala tvornički postavljen blok. Zamjena cijevi na M1 Garandu bila je rutinska zadaća održavanja, što je značilo da se tisuće postojećih pušaka M1 u skladištima ili čak na terenu moglo brzo i jeftino pretvoriti u snajpersku konfiguraciju. M1D je značio pobjedu dovoljno dobrog logističkog rješenja nad savršenim tvorničkim rješenjem. Kritičari su s pravom isticali da je montiranje optike na cijev balistički manje precizan koncept jer se cijev tijekom paljbe zagrijava i vibrira, što može utjecati na točku ciljanja optike. Međutim, pokazalo se da je negativan utjecaj nosača na cijevi bio manji od goleme logističke prednosti koju je nudio.

OPTIČKI SUSTAVI I NJIHOVE SPECIFIKACIJE

M1D bio je standardiziran novijom i poboljšanom optikom M84, koja je postala standardni snajperski ciljnik Američke vojske do kraja Korejskog rata. Optika M84 imala je povećanje od 2,2 puta i jednostavnu končanicu s debelim vodoravnim crtama i finom okomitom crtom. M84 omogućavala je nadmoćnu optičku jasnoću u odnosu na serije M73/M81/M82, a njezina je ključna terenska inovacija integrirano teleskopsko sjenilo. Taj klizni štitnik učinkovito je eliminirao neželjene odbleske sunca i štitio objektivi od nepovoljnih atmosferskih utjecaja, čime je održavana visoka razina kontrasta slike u svim uvjetima. Iako se povećanje od 2,2 puta čini iznimno malim u odnosu na suvremene standarde, bilo je u skladu s tadašnjom američkom doktrinom koja je snajperista vidjela više kao potporu vodu nego kao samostalnog strijelca (izvidnika snajperista) na ekstremnim udaljenostima.

Za razliku od puške M1D, inačica M1C koristila je različite optičke sustave tijekom vijeka uporabe. Prvotno je bila opremljena optikom M73 (s povećanjem od 2,5 puta), a poslije poboljšanim optikama M81 i M82, koje su imale finije podešavanje elevacije i različite končаницe.

PODLISTAK

STRELJIVO I DODATNA OPREMA

Preciznost sustava M1C/D uvelike je ovisila o komponentama koje su nadopunjavale osnovni dizajn. Standardno vojno streljivo .30-06, poznato kao M2 Ball, bilo je dizajnirano za masovnu proizvodnju i pouzdanost na strojnicama i standardnim puškama. Njegove specifikacije i tolerancije proizvodnje nisu bile dovoljno konzistentne za pravi snajperski rad. Kako bi se maksimalno iskoristio potencijal preciznosti modela M1C i M1D, razvijeno je namjensko natjecateljsko streljivo M72 Match. Za razliku od standardnog zrna M2 Ball s ravnim dnom, M72 koristio je teže zrno (između 11,2 i 11,3 grama) sa suženim dnom (*boat-tail*). Takva geometrija drastično je smanjila vrtloženje zraka iza zrna, osiguravajući znatno veći balistički koeficijent i stabilniju putanju na velikim udaljenostima.

Učinak je bio izniman. Dok je puška M1D sa standardnim streljivom M2 Ball imala učinkoviti domet od 275 do 450 metara, korištenje streljiva M72 Match transformiralo ju je u ozbiljan snajperski sustav. Uz precizno izrađene projekte, dobila je sposobnost konzistentnog pogađanja ciljeva na udaljenostima od 550 do 730 metara, a u optimalnim uvjetima i znatno iznad toga. Proizvodnja streljiva M72 prolazila je strože kontrole kvalitete vezano uz masu barutnog punjenja i konzistentnost zrna.

Dvije dodatne komponente bile su dio standardne opreme uz M1C i M1D. Obje su bile ključne za borbenu učinkovitost. Kožnati naslon za obraz T4 (poslije standardiziran kao M1) rješavao je ergonomske probleme prouzročene bočnim montiranjem optike. Strijelac nije mogao istodobno ostvariti čvrst kontakt obraza s kundakom i gledati ravno kroz optiku. Kožnati naslon služio je stoga za podizanje njegove glave u pravilan položaj. Nije bio samo dodatak za udobnost nego obvezna komponenta sustava bez koje se nije mogla postići konzistentna preciznost.

Snajperske inačice Garanda također su standardno dolazile sa skrivačem plamena M2. Taj uređaj u obliku konusa, koji se navlačio na vrh cijevi i fiksirao na nosač bajuneta, imao je dvije važne funkcije. Primarna je bila smanjenje bljeska pri opaljenju, što je za snajperista, koji se često oslanja na skrivanje, bilo ključno. Postojala je i sekundarna korist: dodavanje mase na sam vrh cijevi mijenja njezino titranje prilikom opaljenja. Nekim puškama to može donekle poboljšati grupiranje pogodaka.

USPOREDNA DOKTRINARNA ANALIZA

Potpuno razumijevanje važnosti M1C i M1D zahtijeva njihovo sagledavanje u širem kontekstu usporedbe s glavnim snajperskim sustavima saveznika i protivnika. Njemački Karabiner 98k bio je primjer tradicionalne snajperske filozofije: jedan savršeno plasiran hitac. Zbog čvrstog Mauserova zatvarača i izostanka plinskog sustava koji bi utjecao na cijev, K98k bio je konstrukcijski precizniji sustav od M1 Garanda. Po sredini montirana optika ZF 4 (s četverostrukim povećanjem) bila je ergonomske povoljnija od bočnog nosača M1C/D. Međutim, njegova brzina paljbe bila je znatno manja.

Sovjetski Mosin-Nagant 91/30 PU bio je sličan, robustan i precizan sustav s ručnim zatvaračem i PU optikom (3,5 puta povećanje). Britanski Lee-Enfield No. 4(T) s No. 32 optikom (također 3,5 puta povećanje) smatran je najboljim i iznimno sofisticiranim snajperskim sustavom Drugog svjetskog rata. Za razliku od drugih, puške No. 4 bile su ručno birane zbog iznimne preciznosti prije konverzije, a kapacitet od deset metaka davao im je prednost nad njemačkim i sovjetskim modelima. Međutim, svi spomenuti sustavi ostali su sustavi s ručnim zatvaračem.

TAKTIČKO-TEHNIČKE ZNAČAJKE SNAJPERSKIH INAČICA M1 GARAND (M1C I M1D)

Vrsta oružja	poluautomatska snajperska puška (prethodnica DMR-a)
Zemlja podrijetla	Sjedinjene Američke Države
Glavni proizvođač	državna tvornica Springfield Armory
Godina uvođenja	M1C: lipanj 1944. M1D: rujanj 1944. (šira uporaba pedesetih godina)
Osnovni mehanizam	poluautomatski, plinski cilindar dugog hoda, rotirajući zatvarač
Duljina puške (mm)	1107
Duljina cijevi (mm)	609,6
Užljebljenje cijevi	4 žlijeba, desni korak uvijanja 1 : 10"
Kalibar	.30-06 Springfield (7,62 x 63 mm)
Streljivo	standardno: M2 Ball (150 graina; 9,7 g) precizno: M72 Match Grade (173 – 174 graina; 11,2 – 11,3 g)
Početna brzina (m/s)	853
Masa s optikom (kg)	M1C: 5,4 M1D: 5,2
Optički ciljnici	M1C: M73 (Weaver 330C), M81, M82 (2,5 x) M1D: M84 (2,2 x)
Sustavi montaže	M1C: Griffin & Howe (bočna montaža s bušenjem kućišta) M1D: Springfield (blok na cijevi)
Učinkoviti domet (m)	457 (s mehaničkim ciljnicima) 600 – 800 (optika + M72 streljivo)
Kapacitet spremnika	osam metaka (<i>en bloc</i> paketni punjač)

Foto: U.S. National Park Service / Public Domain

John C. Garand (1888. – 1974.) s jednom od pušaka koje su osigurale da njegovo ime ostane poznato i u dalekoj budućnosti

Ključna razlika bila je u brzini paljbe. M1 Garand bio je jedini poluautomatski sustav u širokoj uporabi. Strijelac opremljen puškom M1D mogao je ispaliti osam preciznih hitaca u vremenu koje je snajperistu s K98k bilo potrebno da ispali 2-3 hica. Sposobnost brzog drugog hica za ispravak promašaja ili gađanje višestrukih meta bila je taktička prednost koja je mijenjala pravila igre.

PRUŽANJE BRZE I PRECIZNE VATRE

Procjena M1C i M1D kao snajperskih pušaka često dovodi do pogrešnog zaključka da su bile neuspješne ili nedorasle u usporedbi s preciznijim sustavima s ručnim zatvaračem. Inačice M1C i M1D nisu ni bile dizajnirane da se natječu s K98k ili Mosinom u njihovoj specifičnoj ulozi: one su stvorile potpuno novu taktičku ulogu. Klasična snajperska doktrina naglašavala je strpljivost, ekstremno skrivanje i jedan metodički odabran hitac na velikoj udaljenosti. Doktrina koja je proizašla iz sposobnosti M1C/D bila je iz temelja drugačija.

Značajke M1C/D – poluautomatska paljba, kapacitet od osam metaka i relativno malo povećanje optike – nisu bile optimizirane za skrivanje i jedan hitac. Bile su optimizirane za pružanje brze i precizne vatre u potpori pješaka na udaljenostima izvan dosega standardnog strijelca (275 do 730 metara), ali unutar okvira glavne borbene zone. To je točna definicija

suvremene uloge puške za precizne strijelce (engl. Designated Marksman Rifle – DMR). Snajperist opremljen puškom M1D nije se skrivao miljama daleko, nego je bio integralni dio svojeg voda. Koristio je nadmoć svojeg dometa i preciznost sustava kako bi neutralizirao ključne mete poput strojničkih gnijezda, minobacačkih posada i protivničkih časnika, što je bilo iznimno važno u brdovitim i promjenjivim uvjetima korejskog ratišta.

Logistička prednost modela M1D u odnosu na M1C – pobjeda terenske modularnosti nad složenom tvorničkom izradom – postavila je temelj za budući razvoj oružja. Te modele ne treba promatrati kao neuspjele snajperske puške, već kao prve učinkovite sustave za precizne strijelce, desetljećima prije nego što je taj pojam uopće definiran. Nasljeđe snajperskog Garanda nije u broju neutraliziranih na ekstremnim dometima, već u dokazu koncepta da je poluautomatska precizna vatra ne samo moguća već i taktički poželjna na suvremenom bojištu. Taj je koncept izravno utjecao na razvoj sljedeće generacije američkih preciznih pušaka, prije svega M14 i njezine proslavljene snajperske inačice M21.

NADMOĆ BRZINE PALJBE NAD PRECIZNOSTI

Snajperske inačice puške M1 Garand omogućile su ulogu suvremenog preciznog strijelca. Najistaknutiji pojedinac povezan s borbenom moći Garanda bio je marinar Arthur J. Jackson (1924. – 2017.). Iako se koristio standardnom pješačkom inačicom, Jackson je 1944. na otoku Peleliu postigao nevjerojatnih 50 pogodaka u jednom danu, iznimno precizno neutralizirajući japanske bunkere. Tijekom Korejskog rata neimenovani strijelci američke 2. pješačke divizije postali su sinonim za uporabu modela M1D s optikom M84, koristeći poluautomatsku vatru za zaustavljanje juriša na brdovitim grebenima. Time su dokazali nadmoć logistike i brzine paljbe nad apsolutnom preciznosti.

DOMOVINSKI RAT

Središnju dokumentarnu okosnicu istraživanja čine neposredna svjedočanstva više od četrdeset vinkovačkih redarstvenika, koja služe kao povijesni izvori prvog reda. Njihova istinska analitička vrijednost leži u autentičnom prikazu operativnog kaosa i taktičke hrabrosti, lišenom naknadnih političkih filtracija, čime se otvara jedinstven uvid u mikrodinamiku sukoba. Iako metodološki oprez nalaže svijest o utjecaju traume i proteka vremena na sjećanja, komparativna analiza otkriva visoku podudarnost u opisima ključnih taktičkih momenata, što iskazima daje neospornu faktografsku težinu

BOROVO SELO

2. SVIBNJA 1991.

TEKST
Ivan Galović

Suvremena polemologija i sociologija rata posebno proučavaju prijelazna razdoblja u kojima mir prerasta u oružani sukob, uz slabljenje isključivog državnog monopola na silu. Događaji u Borovu Selu 2. svibnja 1991. godine, s tragičnim gubitkom dvanaestorice hrvatskih redarstvenika, ogledni su primjer takvog prijelaza. Sukob se odvija u procijepu u kojem se mirnodopska policijska pravila sudaraju s paravojnom agresijom. Borovo Selo egzistira u sigurnosnoj sivoj zoni, neposredno prije formiranja jasnih vojnih formacija. Hrvatska tad još nema ustrojenu vojsku, pa nositelj obrambenih djelovanja postaju policijske snage osposobljene primarno za mirnodopske zadaće. Istodobno, pobunjenici, uz logistiku JNA i srbijanske dobrovoljce, već primjenjuju gerilsko ratovanje i asimetrični sukob.

Rekonstrukcija događaja prema iskazima neposrednih sudionika razotkriva anatomiju te presudne međufaze raspada države. Analiza taktičkih poteza i reakcija potvrđuje da Borovo Selo nije bio izolirani incident, već sustavni indikator kolapsa sigurnosnog poretka i na-

silna uvertira u ratnu dinamiku. Ekstremnu napetost u istočnoj Slavoniji u proljeće 1991. prouzročio je sraz hrvatske neovisnosti s beogradskim centralizmom i agresivnom propagandom. Sigurnosni sustav bio je polariziran: JNA se lažno predstavljala kao jamac mira, a lokalne policijske postaje postale su prva crta obrane. Jedina legalna oružana sila Republike Hrvatske bilo je Ministarstvo unutarnjih poslova (MUP), čija se doktrina temeljila na minimalnoj sili i pretpostavci priznavanja državnog autoriteta. Događaji u Borovu Selu pokazat će kritičnu manjkavost te doktrine u srazu s neprijateljem, koji državu nastoji poništiti oružanom silom.

Središnju dokumentarnu okosnicu istraživanja čine neposredna svjedočanstva više od četrdeset vinkovačkih redarstvenika, koja služe kao povijesni izvori prvog reda. Njihova istinska analitička vrijednost leži u autentičnom prikazu operativnog kaosa i taktičke hrabrosti, lišenom naknadnih političkih filtracija, čime se otvara jedinstven uvid u mikrodinamiku sukoba. Iako metodološki oprez nalaže svijest o utjecaju traume i proteka vremena na

sjećanja, komparativna analiza otkriva visoku podudarnost u opisima ključnih taktičkih momenata, što iskazima daje neospornu faktografsku težinu. Razumijevanje eskalacije oružanog sukoba 2. svibnja zahtijeva preciznu rekonstrukciju prethodnih događaja. Inicijalni incident u noći s 1. na 2. svibnja razotkrpio je neprijateljeve pripreme. Četvorica osječkih policajaca ušla su u selo prateći vozilo iz Dalja osumnjičeno za krijumčarenje oružja. Nakon gubitka traga praćenog vozila, ophodnja nailazi na srpsku zastavu. Susret s tim negiranjem suvereniteta redefinira prioritete, pri čemu pokušaj uklanjanja zastave postaje okidač sukoba i točka eskalacije. Zastava postaje ultimativni simbol teritorijalne pripadnosti, a njezino skidanje demonstracija pravnog poretka RH u zoni otvorene pobune. Ključna disproporcija u procjeni rizika bila je percepcija rutinskog policijskog postupanja pri ulasku u zatvorenu militariziranu zonu, već premreženu naoružanim mještanima i srbijanskim ekstremistima spremnim za sukob. Ophodnja je upala u vojnu zasjedu pod vatrom automatskog oružja. Ranjeni Jurica Tolj i Mario Marinović uspjeli su se taktički povući i obavijestiti PP Vukovar, dok su Dalibor Križanović i Zvo-

obavještajnim upozorenjima Branka Budića (načelnika Službe za zaštitu ustavnog poretka Centar Osijek) i Milenka Turudića (zamjenika načelnika PP-a Vukovar) da selo brani do 1200 naoružanih pobunjenika. Nositelji operativnog planiranja akcije bili su Stipan Bošnjak i Josip Reihl-Kir. Reakcija sigurnosnih struktura razotkriva dubok operativni raskorak između percepcije u policijskim upravama i ratne stvarnosti na terenu. Dok je Borovo Selo već uvelike funkcioniralo kao militarizirana zona, Ministarstvo unutarnjih poslova naredilo je uspostavu javnog reda, tretirajući nadolazeći oružani sukob kao mirnodopsku policijsku zadaću. Stvoren je privid o mogućnosti dijaloga, što je izravno dovelo do odluke o ulasku s taktički neadekvatnom formacijom radi izbjegavanja dodatne provokacije. Posebna jedinica policije Vinkovci poslana je u akciju uz potpuni izostanak obavještajne pripreme bojišta. Zapovjedni lanac nije raspolagao preciznim informacijama o broju pobunjenika, značajkama fortifikacija ni raspoloživom naoružanju (snajperi, strojnice i protuoklopna sredstva). Nositelji planiranja Bošnjak i Reihl-Kir pogrešno su pretpostavili da će sama masovna policijska prisutnost psihološki prisiliti pobunjenike na predaju. Ulazak u hodnoj koloni, bez oklopne potpore i adekvatnog borbenog rasporeda, bio je težak taktički propust – primjena taktike suzbijanja nereda u uvjetima asimetričnog oružanog sukoba. Taktičku inferiornost pogoršala je krajnje neprimjerena transportna i zaštitna oprema, potpuno beskorisna protiv neprijateljske snajperske vatre i automatskog oružja. Operativna arhitektura akcije počivala je na sinkroniziranom dvokrakom udaru radi brzog oslobađanja zarobljenika. Taktički raspored predviđao je istodobno napredovanje: osječka Posebna jedinica policije prodirala bi sa sjevera iz Dalja, a vinkovačka s juga iz Borova naselja. Riječna blokada Dunava trebala je spriječiti pojačanja iz Srbije. Cilj je bio spajanje snaga u središtu sela i evakuacija zarobljenika pogrešno lociranih u Mjesnoj zajednici. Otežavajući čimbenik bila je činjenica da se radilo o radnom danu nakon praznika, s otvorenim javnim i trgovačkim objektima te civilima na ulicama. Vinkovačke snage podijeljene su u dvije taktičke skupine, uz krajnje neadekvatno oslanjanje na kombinaciju policijskih i civilnih resursa. Udarne

nimir Meković ranjeni i oteți. Njihovo je zarobljavanje ključna prekretnica i neoboriv dokaz suspenzije pravnog poretka: oteți su kao *de facto* ratni zarobljenici, prebačeni preko Dunava u Srbiju te podvrgnuti torturi u SUP-u Novi Sad.

Vijest o otmici rezultirala je hitnom mobilizacijom te stavljanjem policijskih uprava u Vinkovcima i Osijeku u stanje najviše borbene pripravnosti. Propali pregovori sa samozvanim zapovjednikom pobunjeničkog TO-a Vukašinom Šoškočanićem i kontinuirano zadržavanje talaca nepovratno su isključili opciju mirnog rješenja. Nakon podnošenja izvješća Ministarstvu unutarnjih poslova u Zagrebu, izdana je zapovijed za provedbu taktičke operacije oslobađanja.

Na operativnom sastanku održanom 2. svibnja ujutro u PP-u Vukovar izrađen je plan akcije unatoč oštrim

DOMOVINSKI RAT

prvu skupinu, već raspoređenu u PP Vukovar, vodio je Martin Matković, zamjenik zapovjednika PJP-a Vinkovci, koji joj je i izložio operativni plan. Ona je obuhvaćala Odjeljenje za intervencije (izravan prodor u Mjesnu zajednicu) i III. vod Ivica Andabaka (osiguranje središta), uz dva vukovarska operativca zadužena za uhićenja. Podijeljena im je usto i oprema za suzbijanje nereda. Motorizacija je bila potpuno neprimljena borbenoj zoni: kolonu su činili osobni automobil (pet policajaca), dva terenska vozila (14 policajaca) te civilni autobus (15 policajaca) predviđen za taoce i uhićenike.

Druga taktička skupina, od pedeset redarstvenika, mobilizirana je u Vinkovcima oko 10:30 te je prema Vukovaru krenula također u civilnom autobusu uz pratnju terenskog vozila i kombija. Na dogovorenom mjestu kod servisa Will dočekao ih je Stipan Bošnjak i kratko ih upoznao s detaljima operativnog plana. Dok je izdavana usmena zapovijed, prva skupina prošla je glavnom cestom i nastavila napredovanje prema središtu sela.

Vozila druge skupine bila su parkirana u sporednoj ulici, što je prouzročilo ključno kašnjenje za prvom formacijom, čime je narušen integritet hodne kolone. Na pružnom prijelazu taktički pravilno ostavljeno je 13 redarstvenika u funkciji zaštitnice radi osiguranja odstupnice. Ipak, nedostatak balističke zaštite na civilnim vozilima pretvorio ih je u smrtonosnu taktičku klopku. Paralelno s početkom akcije mobilizirana je i treća skupina, odnosno vod PJP-a Vinkovci iz Županje.

BITKA ZA SREDIŠTE SELA

Ključni dokaz koji potvrđuje da je zasjeda bila pomno taktički pripremljena jest činjenica da su pobunjenici, nekoliko sati prije dolaska hrvatskih snaga, uklonili barikade na ulazu u selo iz smjera Vukovara, dok je ona iz smjera Dalja ostala aktivna. Hodna kolona redarstvenika svjesno je propuštena duboko u naseljeno područje bez i jednog ispaljenog metka, a zasjeda je aktivirana tek kad je zadnje vozilo stiglo

Foto: Goran Pichler

Foto: Kazimir Levaković

blizu središta sela, čime je cijela postrojba uvučena u zatvorenu zonu uništenja. Prema iskazima neposrednih sudionika, pobunjenici su raspolagali točnim informacijama o kretanju snaga MUP-a odmah nakon njihova polaska iz PP-a Vukovar. Važno je naglasiti da su sve telefonske linije išle preko Beograda, što ukazuje na veliku vjerojatnost operativnog nadzora nad sustavom veza. Osim toga, u Policijskoj postaji Vukovar još je uvijek bilo djelatnika srpske narodnosti koji su prenosili informacije u zapovjedništvo pobunjeničke Teritorijalne obrane, a obavještajne podatke o kretanju većeg broja vozila kontinuirano je slalo i tamošnje stanovništvo srpske narodnosti. Kao izravan primjer djelovanja te obavještajne mreže bilježi se dojava civilne osobe od 12:25, kojom je vojarna JNA u Vukovaru precizno obaviještena o kretanju dvaju autobusa MUP-a.

Kulminacija operativne krize nastupila je oko 12:15, dolaskom prve taktičke skupine pred zgradu Mjesne zajednice. Dvojica naoružanih stražara ispred zgrade – Vojislav Milić, pripadnik paravojne formacije Dušan Silni, i mještananin Milan Poznanović – odmah su okrenuli oružje prema policajcima koji su prvi stigli u osobnom vozilu marke Opel. U kratkom i žestokom vatrenom kontaktu koji je uslijedio Milić je smrtno stradao, postavši jedinom žrtvom na strani pobunjenika u toj fazi sukoba, dok je ranjeni Poznanović na kraju pušten. U tom trenutku visoke napetosti, policija je i dalje pokušavala djelovati u okvirima mirnodopskih procedura. Zapovjednik akcije Martin Matković preko megafona je uputio poziv na predaju osobama unutar Mjesne zajednice. Taj čin, zamišljen kao posljednji

Foto: Goran Pichler

pokušaj mirnog rješenja, pokazao se izravnim okidačem za tešku oružanu eskalaciju. Brzom provjerom prostorija Mjesne zajednice ustanovljeno je ono čega su se svi pribojavali: potvrđen je potpuni obavještajni promašaj jer zarobljenih policajaca ondje nije bilo.

Gotovo odmah po izlasku iz Mjesne zajednice uslijedio je brutalan oružani odgovor. Taktička situacija za policajce na brisanom prostoru drastično se pogoršala kad je na njih otvorena sinkronizirana unakrsna vatra iz okolnih stambenih objekata, s krovova i tavana, pretvarajući glavnu ulicu u školsku zonu uništenja. Suočen s neodrživim položajem na otvorenom, zapovjednik Matković izdaje imperativnu zapovijed za zauzimanje čvrstih objekata radi organizacije obrane. U tom kaotičnom probouju dio policajaca uspio se domoći zgrade Ambulante, koja se nalazila neposredno uz Mjesnu zajednicu. U nju su se sklonili Slavko Aničić, Ante Čorić, Željko Čuljak, Antun Grbavac, Martin Klarić Jozić, Tihomir Kušević, Darko Majdanić, Marko Markić, Mladen Mikulić i Dalibor Otahal.

Ulaskom u Ambulantu situacija je dobila novu, krajnje dramatičnu dimenziju. Osim što su se morali braniti, policajci su se suočili s teškom humanitarnom krizom jer su u zgradi zatekli civile, uključujući medicinsko osoblje i djecu. Poslije se saznalo da je među tom djecom bio i sin Vukašina Šoškočanina. Sklonivši civile u najsigurniju dostupnu prostoriju, policajci su uspostavili obrambeni perimetar unutar objekta koji se, unatoč zidovima, i dalje nalazio pod stalnom i teškom vatrom iz okruženja. Uspjeli su izdržati sve napade, pregovore sa Šoškočaninom i špalir pobunjenika prije ulaska u transporter JNA kojim su evakuirani do ugostiteljskog objekta *Slon* u Borovu naselju.

Početak iznenadne unakrsne vatre, dio policajaca zaklon je potražio iza vozila, dio u plitkim kanalima uz cestu, a dio iza

kioska Borbe smještenog uz prvu kuću kraj Mjesne zajednice. Zauzeti zakloni pružali su tek djelomičnu zaštitu od vatre u razini tla, no ostavljali su ih potpuno izložene napadima s visinskih točaka. Ključni otežavajući čimbenik bila je činjenica da je većina kuća imala zaključana dvorišna vrata. Povlačenje s glavne ulice u obližnje kuće bilo je stoga gotovo nemoguće.

Dio redarstvenika ipak je uspio taktički prodrijeti u civilni objekt (privatnu kuću) neposredno uz zgradu Mjesne zajednice, gdje su uspostavili obrambeni položaj i nastavili pružati organizirani oružani otpor. Tu su obrambenu skupinu činili Ivica Andabak, Marinko Ereš, Ivan Kujundžić, Dragan Kuternik, Martin Matković, Ivan Majjić Mazul, Mile Plivelić, Miroslav Sičanica i Damir Sukop, a naknadno im se izvlačenjem iz Ambulante pridružio i Martin Klarić Jozić. Tijekom obrane položaja, redarstvenici su osigurali i zaštitili zatečene civile (majku i sina) koji su se nalazili u objektu.

Prvi se autobus zaustavio stotinjak metara od središta sela neposredno uoči oružanog napada. Dok je jedan dio policajaca uspio doći do središta sela, drugi su, u uvjetima početne taktičke dezorijentacije, potražili zaklon u slastičarnici koja se nalazila u ravnini s autobusom. Ondje su boravili vrlo kratko jer je Željko Hrala, zapovjednik odjeljenja, na Matkovićev poziv zapovjedio pokret prema središtu sela. Iako su se ubrzo našli pod teškom paljbom, nastavili su pješački proboj desnom stranom ulice, koristeći odvodne kanale i drveće uz stazu kao jedine dostupne zaklone.

Posljedice zadržavanja na brisanom prostoru bile su pogubne. Na ulici su poginuli Luka Crnković, Janko

DOMOVINSKI RAT

3. skupina – vod PJP-a iz Županje i pojačanje iz drugih vodova PJP-a Vinkovci**Zaustavljeni ispred pruge:**

Zapovjednik voda Zoran Matković, Vlado Baran, Željko Baran, Mladen Čatić, Damir Debak, Marinko Džigumović, Nikola Franjić, Ilija Ilišević, Slavko Jelić, Željko Korovljević, Zdenko Krištić, Ivo Marić-Blekić, Pejo Matanović, Nikola Mišković, Josip Vidović, Pero Vulić, Anto Župarić i Mato Vukojević.

Zauzeli položaj u Nuštru:

Zoran Lotar, Pavo Bijelić-Curkić, Ilija Bijelić-Curkić, Ilija Đukić, Zvonimir Glavak, Božidar Mišić, Drago Orkić, Ivo Petek, Ivan Oršolić i Petar Špoljar.

Pojačanje iz drugih vodova PJP-a Vinkovci (zaustavljeni ispred pruge):

Zapovjednik voda Ilija Čota, Milan Brkljača, Mato Kirchbauer, Jozo Čuk, Marinko Glavašić, Franjo Ivić, Zlatko Hob, Dragan Ljubas i Mladen Barišić.

Robert Bosak i Zlatko Barišić pripadnici su PP-a Vukovar koji su se samostalno uključili u akciju. Išli su podignuti plaću u PP Vukovar, a kad su vidjeli da se vodi borba u Borovu Selu, odlučili su dragovoljno pomoći. Sudjelovali su u izvlačenju ranjenog Dinka Sabljica na pruzi.

Čović, Zoran Grašić, Zdenko Perica, Marinko Petrušić, Mladen Šarić i Ivica Vučić. Većina njih zadobila je višestruke prostrijelne rane. Ranjeni Josip Culej zarobljen je na ulici, odvučen u kuću na suprotnoj strani te tamo mučki likvidiran. Željko Hrala teško je ranjen prilikom pretrčavanja brisanog prostora do kuće kraj Mjesne zajednice, a nakon dva sata iskrvario je zbog nemogućnosti saniranja rana i medicinske evakuacije. Antun Grbavac smrtno je stradao prilikom ulaska u objekt Ambulante, u pokušaju izvlačenja radiouređaja izgubljenog pri prvom ulasku.

Intenzivna paljba trajala je gotovo tri sata. Njezin je intenzitet tek nakratko smanjio iznenadni proljetni pljusak. Oko 15 sati u selo je ušla prva kolona oklopnih transporterata JNA. Vojska je preko megafona pozivala obje strane na prekid vatre, jamčeći im sigurnost i prijeteći oružanim odgovorom u slučaju neposlaha. Međutim, unatoč opetovanim ophodnjama i stalnoj prisutnosti oklopnih snaga u središtu sela, paljba

Kuća u koju su se povukli, a kasnije i iz nje transportirani policajci u Borovu Selu, 2. svibnja 1991.

se obnavljala neposredno nakon prolaska transporterata ulicom.

Redarstvenici nisu mogli uspostaviti komunikaciju s nadređenima putem radiouređaja jer su njihove frekvencije bile kontinuirano ometane. Alternativne komunikacijske kanale stoga su pronalazili u fiksnim telefonskim linijama unutar objekata u kojima su tražili zaklon. Nadređenima su tako uspjeli prenijeti dramatičnu poruku da im jedini spas može osigurati isključivo neposredna intervencija JNA, što će se u konačnici doista i pokazati točnim.

Do taktičkog zatišja došlo je tek dolaskom dodatnih oklopnih snaga JNA, čija je deklarativna zadaća bila razdvajanje sukobljenih strana. U tom prividnom zatišju zarobljen je Boško Crčić-Kurtanek. Odmah je podvrgnut fizičkom zlostavljanju, nakon čega je prebačen u skladište, gdje se tortura nastavila. Ipak, čuvari su ga na kraju uspjeli zaštititi od ostalih pobunjenika te je poslije evakuiran u sklopu organiziranog izvlačenja transporterom JNA.

Nedugo nakon njega, Franjo Levaković, Ivica Hodak i Josip Vincetić, koji su ostali odsječeni na brisanom prostoru te su preživljavanje pokušali osigurati simuliranjem smrti, zarobljeni su i podvrgnuti teškom fizičkom zlostavljanju. Šoškoćanin ih je ubrzo izveo na ulicu kao taoce, koristeći ih kao živi štit radi prisiljavanja na predaju ostalih redarstvenika. Zapovjednik Matković to je rezolutno odbio. Prijelomni trenutak te talačke krize nastupio je kad su pobunjenici utvrdili da se Šoškoćaninov sin nalazi u Ambulanti pod nadzorom redarstvenika, nakon čega su odustali od neposredne egzekucije talaca i vratili ih u dvorište. Ubrzo nakon obavljenih pregovora, taoци su prebačeni u objekt s druge strane ulice. U konačnici su, zajedno s ostalim redarstvenicima, evakuirani u sklopu organiziranog taktičkog izvlačenja oklopnim transporterima JNA. Tijekom trijaže redarstvenika koji su ostali na brisanom

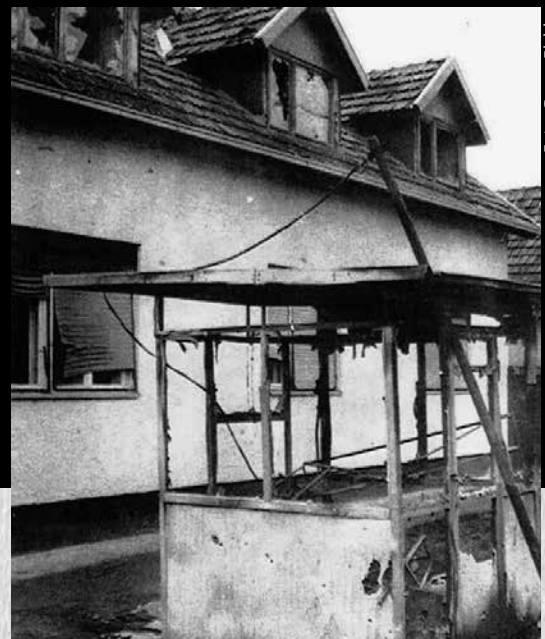
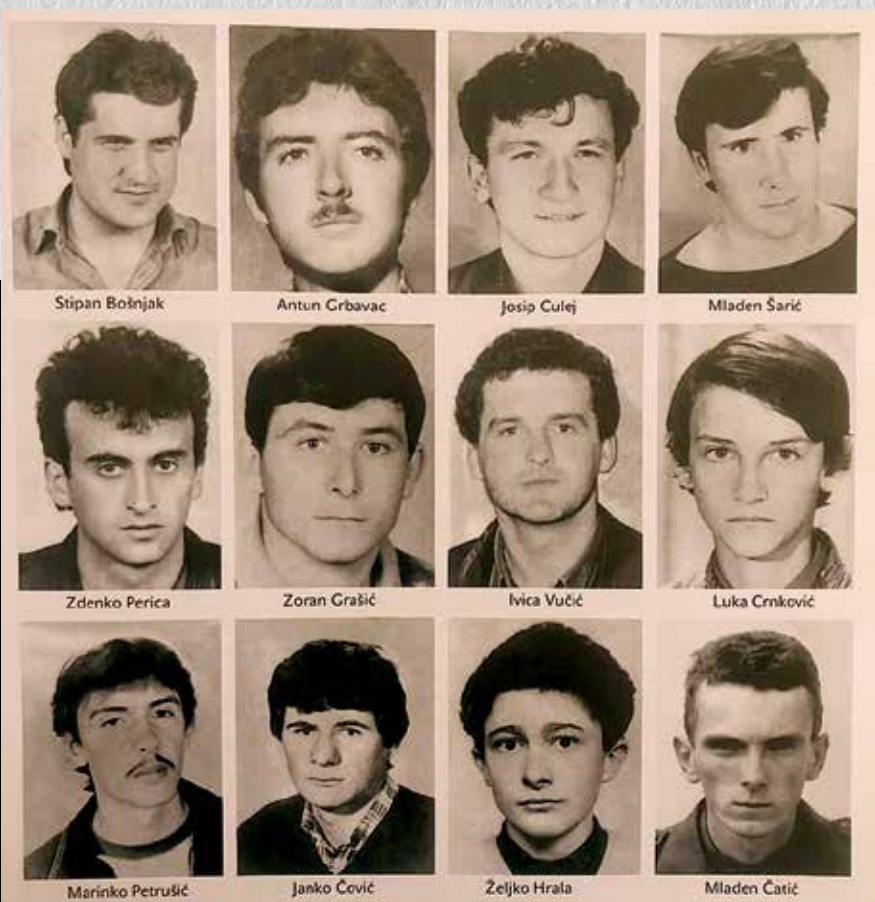

Foto: Goran Pichler

prostoru, doktor Mladen Karlić svjesno je upotrijebio svoj liječnički autoritet i primijenio metodu taktičkog zavaravanja. Uvjero je Šoškoćanina da su ranjeni redarstvenici Bijader i Ereš zadobili smrtonosne ozljede te da im nema spasa. Povjerovavši u tu dezinformaciju, Šoškoćanin je prestao smatrati ranjenike operativnom prijetnjom ili potencijalnim taocima. To je doktoru Karliću omogućilo da ih bez daljnjeg otpora smjesti u sanitetsko vozilo i provede hitnu medicinsku evakuaciju, čime im je izravno spasio živote.

POLJOPRIVREDNA LJEKARNA, KUĆA U IZGRADNJI I SAN MARINO

Druga skupina policajaca, koja se u trenutku otvaranja vatre nalazila tristo i pet metara od središta sela, reagirala je instinktivno. Raspršivši se pod paljbom, dio je ostao na otvorenom, a dio je uspio pronaći zaklon u obližnjim objektima. Zauzeli su čvrste obrambene položaje u poljoprivrednoj ljekarni i kući u izgradnji smještenoj između poljoprivredne ljekarne i ugostiteljskog objekta *San Marino*.

U poljoprivrednu ljekarnu sklonili su se Željko Bartolin, Ivan Jelić, Slavko Jergović, Stipo Jurić, Jurica Jukić, Nenad Nikolčić, Vlado Peričak, Milan Pranjčić, Ivan Stjepanović i Ivan Šakić. Članovi te skupine ostali su operativno odsječeni i pod potpunom blokadom sve do kasnih popodnevni sati. Njihova agonija prividno je okončana oko 17 sati dovršetkom pregovora u središtu sela, kad su pozvani na predaju uz čvrsta jamstva fizičke sigurnosti. Međutim, izlazak na ulicu pretvorio se u novu traumu. Umjesto obećane zaštite, suočili su se s naoružanim pobunjenicima koji su ih, pred pasivnim vojnicima JNA, razoružali, pretresli, vrijeđali i prijetili im smrću. Nakon oduzimanja oružja, pod prisilom su sprovedeni prema središtu sela do kuće u blizini Mjesne zajednice, odakle ih je vojska poslije evakuirala. Gotovo identičnu taktičku situaciju iskusili

su i redarstvenici koji su u kući u izgradnji pronašli zaklon (Nikola Grizelj, Mario Miškulin, Tomislav Pucelj, Berislav Sabljčić, Milan Vučina i Darko Vukovac). I oni su ostali operativno odsječeni i pod potpunom blokadom sve do kasnih popodnevni sati. Prilikom organiziranog izvlačenja pridružili su se policajcima iz *San Marina* na putu do središta sela.

Nakon sat i pol teške borbe na brisanom prostoru iza parkiranih vozila, dio policajaca povukao se i potražio čvršći zaklon u *San Marinu*, kao i neposredno ispred njega. Tu su zaklon pronašli: Drago Hodak, Niko Iljić, Mato Ivančević, Vlado Lukač, Zdravko Mamić, Matija Mičić, Stjepan Mijić, Zvonko Mrša, Ivan Neralić, Borislav Orečić, Mario Soldo, Kazimir Stjepanović i Ivica Vranjić. Osigurali su prostor u kojem su zatekli dvije konobarice i skupinu mlađih muških gostiju te ih zadržali kao taktičko jamstvo vlastite sigurnosti.

Tijekom zatišja, pobunjenici su istodobno u autobusu zarobili civilnog vozača i dvojicu policajaca: Ivana Komšića i Dobroslava Milušića, koji su po zapovijedi ostali na osiguranju vozila, te su bili ranjeni jer je na autobus otvarana vatra više puta. Komšić je zadržan i pretučen u kući preko puta, dok je Milušića prepoznao jedan od pobunjenika i organizirao njegovu evakuaciju civilnim automobilom do bolnice. Opsada *San Marina* okončana je specifičnim pregovorima u uvjetima taktičke pat-pozicije. Ivica Vranjić pregovarao je s Jovićem Vučenovićem, koji je bio visokopozicioniran u zapovjednoj strukturi pobunjenika. S druge strane, paralelne pregovore vodio je Zvonko Mrša sa Sinišom Rakazovićem, također jednim od visokopozicioniranih pobunjenika. Ključnu ulogu na kraju je odigrao Ivica Vranjić, koji je uspio dogovoriti organizirano izvlačenje skupine iz *San Marina* prema Mjesnoj zajednici. Tijekom samog povlačenja, policajci su inzistirali na oslobađanju zarobljenog Ivana Komšića, što je na kraju i realizirano. I oni su se na putu do središta sela suočili s naoružanim pobunjenicima koji su ih, pred pasivnim vojnicima JNA, željeli razoružati, pri čemu su bili izloženi verbalnom zlostavljanju i izravnim prijetnjama smrću. Ipak, njihov siguran proboj do središta sela primarno je omogućen činjenicom da su kao jamstvo vlastite sigurnosti povelj civili zatečene u *San Marinu*. Po dolasku u središte sela, evakuirani su vojnim transporterima JNA.

VOZAČI AUTOBUSA

Autobusima koji su prevozili redarstvenike upravljali su civilni vozači. Đuro Šamukić, vozač prvog autobusa, zaustavio je vozilo stotinjak metara ispred Mjesne zajednice neposredno prije oružanog napada. Zaro-

DOMOVINSKI RAT

bljen je tri sata poslije toga i zatočen. Zahvaljujući intervenciji mještana koji ga je prepoznao, na njegovo je inzistiranje pušten poslije 19 sati kako bi autobusom napustio selo.

Drugim je autobusom upravljao Ilija Omrčanin, koji je vozilo zaustavio paralelno s ugostiteljskim objektom *San Marino* tek nakon što je ono pretrpjelo izravne pogotke. Dok su policajci napuštali vozilo pod snažnom neprijateljskom paljbom, on je ostao u autobusu s dvojicom spomenutih policajaca. Iako je autobus bio izložen kontinuiranoj vatri, on sam nije ranjen te se nakon nekog vremena predao pobunjenicima, nakon čega je u konačnici također pušten.

DOGAĐANJA NA PRUZI I KRAJ SLONA

U nedostatku povratne informacije o tijeku akcije u središtu sela, načelnik operativnih poslova Policijske uprave Vinkovci Stipan Bošnjak odlučio je osobno sagledati taktičku situaciju. Uputio se službenim vozilom iz Vukovara u pratnji policajca Franje Čopčića. Dolaskom do pružnog prijelaza na ulazu u Borovo Selo, njihovo se vozilo našlo pod žestokom unakrsnom vatrom te je ubrzo onemogućeno višestrukim izravnim pogodcima. Bošnjak i Čopčić žurno su napustili automobil i potražili zaklon u odvodnom kanalu uz cestu. Situacija je bila kritična jer su pružna kućica (vaktarnica) i prijelaz bili pod konstantnom paljbom, a jedinu vatrenu podršku pružali su im policajci iz taktičkog osiguranja odstupnice. Na pruzi su bili: Stevo Bičanić, Zoran Duspára, Josip Jurčević, Zlatko Klisović, Josip Levaković, Kazimir Levaković, Niko Martinović, Ilija Mučkalović, Ivan Mustapić, Petar Perulić, Živko Pranjčić, Dinko Sabljčić i Ljubomir Stanić.

U pokušaju da iz kanala sagleda situaciju i uzvratu vatru, Stipan Bošnjak zadobio je smrtonosnu prostrijelnu ranu u predjelu vrata i na mjestu je preminuo. Utvrdivši smrt nadređenog, Franjo Čopčić obavijestio je zapovjedništvo o tragičnom ishodu. Čopčić i snage na osiguranju pruge ostali su operativno

blokirani na svojim pozicijama sve do dolaska oklopnih vozila JNA. Ipak, unatoč potpunoj blokadi, uspjeli su samostalno provesti taktičko izvlačenje ranjenog Dinka Sabljčića.

Na početku akcije, temeljni policajci PP-a Vukovar dobili su zadaću uspostaviti dva kontrolna punkta – kraj ugostiteljskog objekta *Slon* i kraj Doma tehlike. Na punktu *Slon* policajcima se priključio Milenko Turudić, zamjenik načelnika PP-a Vukovar, koji je krajnje urgentno, ali neuspješno pokušavao dozvati pojačanje iz Osijeka. Shvativši da od Josipa Reihl-Kira neće stići tražena oklopna potpora, Turudić se obratio načelniku PU-a Vinkovci Josipu Džaji i načelniku PP-a Vukovar Slavku Srednoselcu, koji su potvrdili dolazak županijskog voda. Zoran Matković, zapovjednik tog voda, stigao je s 27 policajaca u Vinkovce oko 12:15. Ondje ih je dočekao zapovjednik PJP-a Zvonimir Totar. Prvozna zadaća bila im je spriječiti postavljanje barikada na cestama oko Bršadina, pri čemu im je pridodan zapovjednik prvog voda Ilija Cota s desetak pripadnika iz drugih vodova PJP-a s obzirom na to da pripadnici županijskog voda nisu poznavali teren. Tijekom prebacivanja snaga prema Vukovaru, deset pripadnika županijskog voda raspoređeno je u Nuštru radi taktičkog osiguranja komunikacijskog pravca prema Bršadinu.

Dolaskom u PP Vukovar oko 14 sati, načelnik Džaja mijenja zapovijed i hitno ih preusmjerava u Borovo Selo kako bi pomogli snagama u okruženju. Po dolasku do *Slona*, Turudić ih je upoznao s kritičnom taktičkom situacijom. Na putu do pružnog prijelaza i taj je vod presretnut žestokom vatrom. Policajci su morali napustiti vozila i zauzeti položaje u kanalu kraj ceste. Prilikom pokušaja proboga nešto prije ulaska u Borovo Selo smrtno je stradao Mladen Čatić. Izložen snažnoj nješačkoj vatri i napadima tromblonskim minama, vod nije uspio probiti blokadu te ostaje blokiran na poziciji do intervencije JNA, nakon čega se taktički povlači do

Slona. Nedugo zatim, onamo se povukla i skupina zadužena za osiguranje odstupnice na pruži.

PREGOVORI

Kritična situacija kraj pruge i u samom selu prekinuta je oko 16 sati dolaskom novih oklopnih vozila JNA. Prva oklopna skupina pod zapovjedništvom potpukovnika Dušana Lončara, koja je pridošla oko 15 sati, raspolagala je sa sedam oklopnih vozila; tri je rasporedila na ulazu u selo iz smjera Dalja, a dva uz prugu na ulazu iz smjera Vukovara. Iako je vojska stigla s formalnom zadaćom razdvajanja sukobljenih strana, potpukovnik Lončar u selu nije uspio uspostaviti kontakt s hrvatskim snagama, već isključivo s pobunjeničkim zapovjednicima Vukašinom Šoškoćaninom i Markom Lončarevićem.

Tijekom komunikacije sa zapovjedništvom u Osijeku, potpukovnik Lončar dobio je novu zadaću provedbe evakuacije hrvatskih redarstvenika i sprečavanja daljnje eskalacije sukoba, uz informaciju da su mu upućene dodatne snage JNA. U cilju realizacije te zadaće, zatražio je od snaga na pruži da netko od hrvatskih redarstvenika pođe s njim u središte sela radi pregovora. Za tu je zadaću načelnik Džaja odredio Franju Čopčića. Dolaskom u središte sela, stupili su u kontakt s Martinom Matkovićem, koji je pristao na prekid vatre i organizirano taktičko izvlačenje. Nakon okončanih pregovora, u kasnim popodnevnim satima organizirano je taktičko izvlačenje preživjelih policajaca. Prije ulaska u transportere, dio policajaca bio je prisiljen na ponižavajuće razoružavanje, trpeći uvrede i izravne prijetnje smrću. Vukašin Šoškoćanin prvo je otvoreno prijetio redarstvenicima u Ambulanti, a zatim i samom zapovjedniku Matkoviću, sve pred pasivnim vojnicima JNA, koji nisu poduzeli apsolutno nikakve mjere da ga u tome spriječe. Transporterima JNA na kraju je u više valova izvučeno više od šezdeset redarstvenika do sigurnog policijskog punkta kraj ugostiteljskog objekta *Slona*, čime je operativno okončan taj tragični sukob.

ZAKLJUČAK

Borovo Selo 2. svibnja 1991., promatrano kroz prizmu svjedočanstava i dubinske taktičke analize, označuje krvavu prekretnicu u suvremenoj hrvatskoj povijesti. To nije bio izolirani incident niti policijska akcija koja je doživjela operativni neuspjeh, već nepovratni strukturni lom – trenutak u kojem je fikcija mira ustupila mjesto brutalnoj realnosti rata.

Tragedija dvanaestorice redarstvenika rezultat je kumulativnog djelovanja triju pogubnih čimbenika. Prvi je institucionalna inercija, najočitija u pokušaju sigurnosnog sustava da vojni problem rješava policijskim metodama. Drugi je asimetrična eskalacija, u kojoj je pobunjenička strana uz operativnu potporu JNA nametnula dinamiku oružanog sukoba na koju policija nije imala adekvatan odgovor. Treći je čimbenik zapovjedni vakuum – opasan spoj političke neodlučnosti i komunikacijskog kaosa koji je taktičke postrojbe ostavio potpuno izolirane u najkritičnijem trenutku borbe.

Analiza svjedočanstava presudna je jer humanizira hladnu vojnu statistiku i razotkriva dubinu traume, dokazujući da prijelaz iz mira u rat nije apstraktan proces, već se prelama preko sudbina konkretnih ljudi – u teško oštećenim civilnim vozilima, dimu opsade i agoniji poginulih redarstvenika ostavljenih na brisanom prostoru. Taj je događaj poslužio kao bolno otrežnjenje koje je prisililo Hrvatsku na brzu transformaciju sigurnosnog sustava i operativnu pripremu za nadolazeći rat. U konačnici, Borovo Selo stoji kao trajan podsjetnik na cijenu slobode i pogubnost podcjenjivanja oružane prijetnje u vremenima povijesnih previranja.

PU OSIJEK

Snage PU-a Osijek imale su 160 pripadnika Posebne jedinice policije, čiji je operativni plan narušen već u startu blokadom planirane riječne potpore i kritičnim kašnjenjem na početne položaje. Zbog gubitka elementa iznenađenja, njihov pješački proboj zaustavljen je snažnom vatrom iz utvrđenih pobunjeničkih rovova, dok su istodobno, uz potporu pristiglih pojačanja, morali štiti vlastite bokove i zaleđe od napada iz okolnih sela.

Unatoč angažmanu dodatnih snaga, redarstvenici nisu uspjeli prijeći brisani prostor. Iako je otpor pobunjenika bio gotovo slomljen, prijelomni trenutak

Taktičko-operativna raščlamba: Borovo Selo (2. svibnja 1991.)

Kategorija aspekta	detaljni faktografski podaci
Vrijeme sukoba	2. svibnja 1991. (četvrtak)
Primarna zona djelovanja	Borovo Selo (danas Borovo), Glavna ulica (središte sela)
Hrvatske snage (MUP RH)	PJP PU-a Vinkovci, PJP PU-a Osijek
Suprotstavljene formacije	TO Borovo Selo, paravojne postrojbe Beli orlovi i Dušan Silni
Angažirane snage JNA	12. proleterska mehanizirana brigada (Osijek)
Zapovjedni lanac (MUP)	Stipan Bošnjak, Martin Matković, Ivica Andabak (PJP Vinkovci)
Zapovjedni kadar (pobunjenici)	V. Šoškoćanin, M. Lončarević, J. Vučenović, S. Rakazović, I. Kojić
Zapovjedni kadar (JNA)	potpukovnik Dušan Lončar
Gubici u ljudstvu (poginuli)	12 pripadnika (PJP PU-a Vinkovci)
Gubici u ljudstvu (ranjeni)	22 pripadnika (PJP PU-a Vinkovci)
Potvrđeni gubici pobunjenika	1 poginuli i 6 ranjenih
Operativni ishod	Taktičko izvlačenje snaga pod okriljem oklopnih transportera JNA; privremeni gubitak kontrole nad selom.

DOMOVINSKI RAT

nastupio je u 14 sati, kad policijsku ofenzivu prekida dolazak oklopne kolone JNA iz Osijeka. Pozicioniranje vojnih transporterata ispred Borova Sela iz smjera Dalja omogućilo je pobunjenicima povratak na položaje, prisilivši redarstvenike na povlačenje prema farmi Lovas pod unakrsnom vatrom vojske i naoružanih pobunjeničkih snaga. Konačno povlačenje u 19 sati potvrdilo je da je kolona JNA svojim izravnim djelovanjem trajno onemogućila osječki proboj i spajanje s opkoljenim vinkovačkim snagama u središtu sela.

POVRATAK TALACA

Oslobađanje zarobljenih redarstvenika Zvonimira Mekovića i Dalibora Križanovića najvjerojatnije je rezultat izravnih pregovora na najvišoj političkoj razini između tadašnjeg predsjednika Vlade RH Josipa Manolića i saveznog sekretara za unutrašnje poslove SFRJ Petra Gračanina. Prema dostupnim operativnim saznanjima, ključni motiv za hitnu diplomatsku intervenciju bila je potvrda o zarobljavanju Dalibora Križanovića, s obzirom na to da je prije obnašao dužnost pripadnika osobnog osiguranja predsjednika Tuđmana. Zarobljenici su oslobođeni nakon 20 sati, a službena primopredaja izvršena je na Mostu Erdut – Bogojevo.

JNA – OD TAMPON-ZONE DO ZAŠTITNIKA POBUNE

Uloga Jugoslavenske narodne armije 2. svibnja jedan je od najkritičnijih aspekata tog sukoba. Taktička analiza operativnih poteza nedvojbeno ukazuje na to da je vojska, umjesto deklariranog razdvajanja sukobljenih strana, djelovala kao *de facto* zaštitnik pobunjenika. Interventna oklopna postrojba 12. proleterske mehanizirane brigade pod zapovjedništvom potpukovnika Dušana Lončara uzbunjena je tek u 12:41, unatoč obavještajnim saznanjima o mogućoj oružanoj eskalaciji od ranog jutra.

Uvođenjem sedam transporterata JNA iz smjera Dalja u 14:00 drastično je promijenjena taktička dinamika bitke, pri čemu je vojska zauzela ofenzivni borbeni raspored prema hrvatskoj policiji, a iz jednog je oklopnjaka izravnom vatrom oštećen policijski transporter te su ranjena dvojica redarstvenika. Koristeći prisutnost oklopnih snaga kao taktički štit, pobunjenici su pojačali paljbu te prisilili osječku policiju na povlačenje, dok je postavljanje JNA u tampon-zonu izravno spriječilo uspostavu pravnog poretka i uhićenje počinitelja. U konačnici, s pojačanjem od tridesetak borbenih oklopnih vozila, vojska je operativno osigurala opstanak pobunjenika i pretvorila Borovo Selo u sigurnu taktičku osnovicu za daljnja napadna djelovanja prema Vukovaru i Osijeku.

MEDICINSKA SLUŽBA

Paralelno s oružanim sukobom odvijala se teška humanitarna i operativna kriza medicinskog osoblja kojemu su naoružani pobunjenici, uz grubu povredu Ženevskih konvencija, potpuno blokirali prolaz za čak šest sanitetskih vozila upućenih do 14:00 iz vukovarske bolnice. Unatoč blokadi, do dolaska

Foto: Goran Pichler

JNA u selo ipak su uspjele ući četiri medicinske ekipe. Međutim, naoružani pobunjenici onemogućili su im pristup ranjenim redarstvenicima, koji su ležali na brisanom prostoru, te su ih fizičkom prijetnjom prisilili da napuste područje.

S druge strane, u iščekivanju sigurnosnog odobrenja, dvije pristigle ekipe hitne medicinske pomoći iz Vinkovaca zadržavane su na ulazu u Borovo Selo te su u njegovo središte uspjele ući tek oko 16:00, i to isključivo u pratnji novopridošle oklopne kolone JNA. Liječnički timovi pod vodstvom doktora Mladena Karlića i doktora Nikole Drobnjaka zatekli su poprište teškog stradanja, svjedočeći kako pobunjenici zlostavljaju ranjene redarstvenike čak i tijekom pružanja hitne medicinske pomoći.

Na kraju su, u nekoliko navrata pod konstantnom prijetnjom i uz tek ograničenu asistenciju vojske, medicinski evakuirana dva ranjenika te je do 21:00 prevezeno ukupno devet tijela ubijenih redarstvenika. Idućeg dana JNA je transportirala i predala preostala tri tijela.

NAUČENE LEKCIJE

Ključan metodološki i taktički propust, koji simbolizira prijelaz iz mira u rat, bilo je slanje pripadnika Posebne jedinice policije civilnim putničkim autobusima, koji su u uskoj ulici postali školska *zona uništenja*, dokazujući nespremnost policijskih snaga na asimetrični paravojni odgovor. Oružani otpor u Borovu Selu nije bio spontana reakcija mještana, već pomno planirana vojna zaseda s višesmjernom vatrom iz teškog naoružanja i ciljanom uporabom snajpera radi neu-

tralizacije zapovjednog kadra. Pogibija Stipana Bošnjaka u ranoj fazi borbe izazvala je trenutačni kolaps sustava zapovijedanja i nadzora, ostavivši redarstvenike u potpunoj komunikacijskoj izolaciji i prepuštene borbi za golo preživljavanje bez pričuvnog plana ili organizirane odstupnice. S obzirom na to da je Posebna jedinica policije PU-a Vinkovci ustrojena 6. ožujka 1991. godine, nedovoljno vrijeme za integraciju snaga izravno je narušilo taktičku koheziju. Naime, u akciji su sudjelovali redarstvenici iz različitih vodova, koji su se odvojeno obučavali. Nisu se poznavali, a na terenu su se izmiješali, što je izravno utjecalo na zapovijedanje i vođenje. Zakašnjela intervencija JNA, koja je operativno provedena tek kad su pojačanja iz Osijeka započela potiskivati pobunjenike, potvrdila je transformaciju federalne vojske iz *neutralnog mirotvorca* u aktivnog zaštitnika oružane pobune. Konačno, velik raskorak između percepcije *običnog policijskog zadatka* i brutalne ratne stvarnosti prozročio je redarstvenicima težak šok, ostavljajući trajnu psihičku traumu i duboko nepovjerenje u tadašnji sustav planiranja i donošenja odluka.

PRIJELOMNA TOČKA SUKOBA

Gledano kroz prizmu sociologije rata, događaji u Borovu Selu znače stratešku prijelomnu točku u kojoj je Republika Hrvatska *de facto* izgubila monopol legitimne sile, što je otkrilo nedostatnost policijskog sustava i ubrzalo vojno ustrojavanje Zbora narodne garde. Paralelno s oružanim djelovanjima odvijao se i intenzivan informacijsko-propagandni rat u kojem su srpski mediji legitimirali nasilje narativom o napadu na *goloruki narod*, svjesno prikrivajući činjenicu da je na njihovoj strani poginuo isključivo jedan pripadnik paravojnih postrojbi – Vojislav Milić.

Iako su svjedočanstva preživjelih redarstvenika ključan povijesni korektiv, koji dokazuje njihovu iznimnu taktičku hrabrost, ona istodobno nepobitno razotkrivaju ključne propuste na operativnoj i strateškoj razini. Sama odluka o transportu snaga u neoklopljenim vozilima ukazuje na to da su operativni potezi bili diktirani ili teškim obavještajnim deficitom ili političkom procjenom o neprovociranju vojske, čime je izravno kompromitirana sigurnost cjelokupne postrojbe. Takva je dinamika karakteristična za rane faze oružanog sukoba, u kojima političko vodstvo, sputano nerealnim očekivanjima diplomatskog rješenja, oklijeva s primjenom adekvatne sile i time izravno ugrožava taktičku situaciju na terenu.

PRAVNI EPILOG

Vojno tužiteljstvo u Osijeku podignulo je 1992. godine optužnicu protiv 51 osobe, što je 1993. rezultiralo izricanjem dvadesetogodišnjih zatvorskih kazni u odsutnosti za desetericu optuženika. Međutim, primjenom Zakona o općem oprost, Županijski sud u Osijeku naknadno je obustavio izvršenje tih kazni, čime je pravni učinak cjelokupnog postupka *de facto* anuliran. Porazan pravosudni epilog ogleda se u činjenici da je za te događaje do danas kazneno odgovarala samo jedna osoba, osuđena na tri godine zatvora zbog zlostavljanja ratnih zarobljenika, dok stvarni organizatori i nalogodavci te oružane zasede nikad nisu procesuirani.

Foto: Ivan Galović

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 155/23, 158/23, 14/24 i 136/25 - u daljnjem tekstu Zakon) i Plana prijma osoblja za 2026. godinu u Hrvatsku vojsku, s Planom promjena kategorija vojnog osoblja, KLASA: 022-03/26-42/03, URBROJ: 50301-29/37-26-3 od 18. ožujka 2026., Uprava za ljudske potencijale Ministarstva obrane raspisuje

JAVNI NATJEČAJ

za prijam vojnika/mornara u djelatnu vojnu službu

U ugovornu vojničku službu u trajanju od **dvije** godine **prima se 400 kandidata** za vojnika/mornara s početkom službe **1. lipnja 2026.**

Prijam ugovornih vojnika/mornara provest će se u skladu s iskazanim potrebama prema mjestu službe kako slijedi:

MJESTO SLUŽBE VOJNIKA/MORNARA
Benkovac
Bjelovar
Gospić
Karlovac
Knin
Našice
Petrinja
Pula
Split
Varaždin
Velika Gorica
Zagreb
Zemunik Donji

Probni rad ugovornih vojnika / mornara traje šest mjeseci.

Na javni natječaj (u daljnjem tekstu: natječaj) mogu se javiti osobe obaju spolova. Izrazi koji imaju rodno

značenje u tekstu javnog natječaja odnose se jednako na muški i ženski spol.

Kandidati za vojnike/mornare moraju ispunjavati uvjete za prijam u Oružane snage Republike Hrvatske koji su propisani člancima 34. i 35. Zakona.

Posebni uvjeti za prijam vojnika/mornara propisani člankom 36. Zakona su sljedeći:

- najmanje završeno srednjoškolsko obrazovanje ili osnovnoškolsko obrazovanje uz uvjet da do isteka prvoga ugovora o vojničkoj službi uz potporu Ministarstva obrane završi srednjoškolsko obrazovanje
- najviše navršenih **30** godina života **do kraja 2026.** godine
- uspješno završen program dragovoljnog vojnog osposobljavanja ili uspješno završen program temeljnog vojnog osposobljavanja.

U vojničku službu mogu se primiti i vojnici/mornari kojima je služba prestala na osobni zahtjev uz častan otpust bez prava na mirovinu ako nisu stariji od 40 godina i koji uz prethodno navedene uvjete moraju ispunjavati i uvjete propisane člankom 34.b Zakona i uvjete propisane točkom 3. Odluke o uvjetima i postupku sklapanja ugovora o vojničkoj službi na neodređeno vrijeme (Narodne novine, br. 91/18.).

Uz prijavu na natječaj kandidati su dužni priložiti:

- dokaz o hrvatskom državljanstvu (presliku važeće osobne iskaznice, putovnice ili domovnice)
- rodni list
- svjedodžbu / diplomu o završenom obrazovanju
- dokaz da se protiv njih ne vodi kazneni postupak (ne stariji od šest mjeseci).

U prijavi na javni natječaj potrebno je navesti osobno ime i prezime, adresu stanovanja, e-pošte te po mogućno-

sti broj mobitela, a kandidati se na natječaj mogu prijaviti i putem e-prijavnice: <https://www.morh.hr/upitnik-za-prijam-u-dvs/>. Kandidati koji ne podnesu pravodobnu i urednu prijavu ili ne ispunjavaju uvjete natječaja neće biti smatrani kandidatima prijavljenim na natječaj.

Prije prijma u službu u Oružane snage Republike Hrvatske kandidati će proći odabirni postupak tijekom kojeg će oni koji nisu ispunili uvjete biti isključeni iz postupka na temelju službenih podataka iz vojne evidencije, rezultata psihologijskih ispitivanja i zdravstvenih pregleda i drugih provjera prema propisima za prijam u djelatnu vojnu službu.

Kandidati koji su uspješno završili program **dragovoljnog vojnog osposobljavanja** prijave s dokazima o ispunjavanju uvjeta natječaja podnose Središnjici za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb, ili područnom odjelu za poslove obrane prema mjestu prebivališta, **najkasnije osam dana od dana objave** natječaja u Narodnim novinama.

Kandidati koji su uspješno završili program **temeljnog vojnog osposobljavanja** prijave s dokazima o ispunjavanju uvjeta natječaja podnose Središnjici za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb, ili područnom odjelu za poslove obrane prema mjestu prebivališta, nakon objave natječaja u Narodnim novinama, **najkasnije do 15. svibnja 2026.**

Informacije u vezi s natječajem mogu se dobiti na internetskoj stranici Ministarstva obrane (www.morh.hr), na telefonima 01/3784-813 i 01/3784-814 te u područnim odjelima za poslove obrane.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Na temelju članka 4. stavka 1. Pravilnika o kriterijima i postupku odabira osoba koje se upućuju na osposobljavanje za časnika (Narodne novine, br. 158/13 i 24/25.) i Plana prijma osoblja za 2026. godinu u Hrvatsku vojsku, s Planom promjena kategorija vojnog osoblja KLASA: 022-03/26-42/03, URBROJ: 50301-29/37-26-2 od 18. ožujka 2026., Uprava za ljudske potencijale Ministarstva obrane raspisuje

INTERNI OGLAS za upućivanje djelatnih vojnika / mornara ili djelatnih dočasnika na osposobljavanje za časnike

Izrazi koji imaju rodno značenje u ovom tekstu internog oglasa odnose se jednako na muški i ženski spol.

Na osposobljavanje za časnike (kandidati za časnike) u 2026. godini bit će upućeno **20 kandidata** iz kategorije djelatnih vojnika / mornara ili djelatnih dočasnika Oružanih snaga Republike Hrvatske prema rodu/službi/struci i njihovim specijalnostima.

Uvjeti:

- završen najmanje sveučilišni prijediplomski studij ili stručni studij
- najviše navršenih 30 godina života do kraja kalendarske godine u kojoj se upućuje na osposobljavanje za časnika
- djelatni vojnik / mornar mora imati najmanje jednu službenu ocjenu.

Osim propisanih uvjeta, kandidati moraju ispunjavati i uvjete iz članaka 34., 35. i 43. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18, 125/19, 155/23, 158/23, 14/24 i 136/25.).

Ako broj kandidata iz kategorije djelatnih vojnika / mornara ili djelatnih dočasnika koji ispunjavaju opće i posebne uvjete bude veći od broja kandidata utvrđenog godišnjim planom prijma osoblja, provest će se vrednovanje kandidata prema rodovima/službama/ strukama i njihovim specijalnostima, a odabir će izvršiti Povjerenstvo u skladu s odredbama Pravilnika o kriterijima i postupku odabira osoba koje se upućuju na osposobljavanje za časnika (Narodne novine, br. 158/13 i 24/25.).

Očekivano upućivanje na osposobljavanje za časnike je rujan 2026. Osposobljavanje traje do deset mjeseci. Rodovi, službe, struke odnosno specijalnosti za koje će se odabrani kandidati osposobljavati bit će određeni do početka osposobljavanja u skladu s potrebama Oružanih snaga Republike Hrvatske. Raspored nakon uspješno završenog osposobljavanja bit će u skladu s rodom, službom, strukom i specijalnosti te potrebama službe na području cijele Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju traženih uvjeta dostavljaju se u Središnjicu za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb. Dodatne obavijesti kandidati mogu dobiti na tel. 01/3784-812.

Rok za podnošenje prijava je 14 dana od objave oglasa u Hrvatskom vojniku.

PJESME KOJE SU OBILJEŽILE DOMOVINSKI RAT

Među pjesmama koje su obilježile Domovinski rat ima i onih čiji izvođači, nažalost, više nisu među nama. Ujesen 2020. *otiš'o je s mirisima jutra* Krunoslav Kićo Slabinac. U ovom se broju, uz kratak prikaz nedavno objavljene biografije, prisjećamo njegova života i rada, s naglaskom na Domovinski rat i *Istinu o Baranji*. Stihove te pjesme napisali su Antun Tuco Nikolić i Radovan Licht-Milanov. Glazbu i aranžman potpisuje Antun Tuco Nikolić

TEKST
Ivan Šurbek

FOTO
privatna arhiva obitelji Slabinac

SJEĆANJE

NA KRUNOSLAVA KIĆU SLABINCA

Biografija *Kad umjetnost dodirne dušu – Krunoslav Kićo Slabinac* objavljena je 2025. godine. Njezina je autorica naša sugovornica Dubravka Bouša, majka Kićinih sinova Pavla i Ivana. Gospođa Bouša je doktorica znanosti, koja je radni vijek provela kao profesorica hrvatskog jezika. U knjizi je na više od 900 stranica obuhvatila sve aspekte Kićina života. Krunoslav Kićo Slabinac napustio nas je 2020., u 76. godini života, od posljedica teške bolesti. Pamtit ćemo ga po vedroj naravi, kao pozitivnu osobu i umjetnika koji je mnogima izmamio osmijeh na lice. Budući da biografija prati cijeli život legendarnog glazbenika, zanimalo nas je kako je došlo do njezina nastanka. Gospođa Bouša rekla nam je kako se sve dogodilo vrlo brzo, ali do izlaska knjige ipak su trebale proći četiri godine.

“Kada je Krunoslav preminuo, svi u obitelji bili smo du-

boko potreseni, posebno njegovi sinovi, stariji Pavao i mlađi Ivan. Naša djeca i ja razgovarali smo i prisjećali se dogodovština s Kićom. Taj čas je došla ideja o pisanju biografije. Kićo je cijeli život želio imati autobiografiju, ali nikad nije imao vremena za to. Tada sam rekla: napraviti ću ja to, ja ću je napisati. Bile su mi potrebne četiri godine da je napišem i kompletiram. Dvije godine sam je pisala, preostalo vrijeme bilo je potrebno da prikupim sadržaj i da ugleda svjetlo dana. Knjiga je napisana esejistički. Napisani su faktički događaji, pjesme i određena razdoblja iz glazbe, s nekim crticama iz njegova i našeg zajedničkog života”, istaknula je Dubravka Bouša.

O Kići govori s velikim divljenjem i poštovanjem te dodaje kako će tek vrijeme pokazati njegovu veličinu. “Treba proći vrijeme da naše društvo shvati koju je umjetničku veličinu imalo, s kojom je raslo i odrastalo.

Kićo je obilježio jedan veliki period, a i njegov raspon je bio šarolik. Obuhvatio je *rock*-glazbu, narodnu glazbu, zabavnu, etno, duhovnu, što pokriva sve aspekte života. Pjesma koja je posljednja, koja ga je ispratila na vječni počinak, koju su odsvirali tamburaši, a to je pjesma *Otiš'o je s mirisima jutra*, poznata i kao *Otiš'o je otac moj polako*, postala je amblematična. Mnoge stvari iz njegova rada postale su prepoznatljive i neponovljive i sad čekamo da se rodi netko novi s toliko talenta i s tolikim rasponom glasa, koji će publiku uveseliti i nasmijati kao što je to činio Kićo. On je svoje koncerte koncipirao kao kazališne predstave s mnogo aspekata koje je pokrio. Imao je istančan dramski dio u sebi", kaže.

Kićo Slabinac bio je prije svega iskrena slavonska duša, snažno vezana uz rodni kraj i Hrvatsku. Svoj doprinos nije davao samo kroz glazbu već i kroz osobni angažman u teškim vremenima. Tako je i pjesma *Istina o Baranji*, nastala tijekom Domovinskog rata, stekla posebno mjesto u kolektivnom pamćenju, osobito među Baranjcima.

NASTANAK PJESME I POVEZANOST S BARANJOM

Pjesma *Istina o Baranji* duboka je i iskrena, puna emocije i ljubavi prema tom kraju i ljudima. Može se

Krunoslav Kićo Slabinac rođen je 28. ožujka 1944. u Osijeku. Publika ga pamti kao vrsnog pjevača i zabavljača, skladatelja, aranžera i gitarista. Snimio je brojne pjesme, na gotovo 20 albuma, a u karijeri dugoj više od 60 godina surađivao je s eminentnim hrvatskim glazbenicima, skladateljima i autorima. Dobitnik je brojnih nagrada, od kojih se ističe Porin za životno djelo. Sudjelovao je na brojnim humanitarnim koncertima, aktivno je branio Hrvatsku u najtežim vremenima, a u pjesmama mu je često u fokusu bila i voljena rodna Slavonija. Popis njegovih hitova je dug, a nabrojiti ćemo samo neke: *Zbog jedne divne crne žene*, *Plavuša*, *Otiš'o je s mirisima jutra*, *Inati se Slavonijo*, *Dan koji se pamti*, *Kad čujem tambure*, *Ako zora ne svane*, *Slavonijo ja sam tvoje dijete*, *Gdje mi je Slavonija*, *Svirci moji*.

PJESME KOJE SU OBILJEŽILE DOMOVINSKI RAT

Pjesme koje su obilježile Domovinski rat imale su važnu i višeslojnu ulogu u hrvatskom društvu. One nisu bile samo glazba nego snažno sredstvo otpora, identiteta i zajedništva. Neke su od njihovih glavnih uloga bile:

Jačanje nacionalnog identiteta i zajedništva

U ratnim okolnostima pjesme su pomagale ljudima da se osjećaju povezano – bez obzira na to jesu li bili na bojištu, u izbjeglištvu ili kod kuće. One su učvršćivale osjećaj pripadnosti narodu i državi koja se stvarala.

Psihološka potpora i moral

Za branitelje i civile glazba je bila oblik ohrabrenja i nade. Pjesme su dizale moral, davale snagu u teškim trenucima i pomagale ljudima da izdrže strah, gubitke i neizvjesnost.

Izraz otpora i domoljublja

Mnoge pjesme jasno su izražavale otpor agresiji i odlučnost u obrani domovine. Glazba je bila nenasilan, ali vrlo snažan način slanja poruke – i unutar zemlje, i prema svijetu.

Čuvanje kolektivnog sjećanja

Te su pjesme danas dio povijesne memorije. One prenose emocije i iskustva rata budućim generacijama, često snažnije nego suhoparni povijesni podaci.

Medijska i simbolička uloga

Emitirane na radiju, televiziji i na koncertima, pjesme su postale simbol vremena i često su bile povezane s humanitarnim akcijama i javnim okupljanjima.

U godini u kojoj obilježavamo 35. obljetnicu Hrvatske vojske želja nam je prisjetiti se pjesama koje su nastajale istodobno s njezinim ustrojavanjem i koje su na svoj način pridonijele obrani i jačanju domovine.

promatrati kao ispovijest pojedinca koja na dojmiv način prikazuje život Baranjaca. Svaki stih nosi jasno i snažno značenje. Prije slušanja korisno je pročitati tekst, jer tad postaje vidljivo kako je u svega nekoliko stihova moguće izraziti samu bit života. Pjesma se razlikuje od uobičajenih jer je priča ispričana kroz stihove. Nastala je 1993. godine te se nalazi na albumu *Ako zora ne svane*.

“Ta pjesma je nevjerojatno snažna, imala je jaku poruku u Domovinskom ratu, posebno o dijelovima koji su trpjeli najveća razaranja i golemu patnju”, naglasila je Dubravka Bouša.

O snažnoj povezanosti Kiće i Baranje najbolje svjedoči izvadak iz biografije. Veliku je ljubav osjećao prema Baranji, ali i tamburici, zabavi, slavonskim običajima i svemu onome što je doista i bio: jedna vesela i pozitivna slavonska duša.

Još kao dječak dio ljetnih praznika provodio je u Baranji, u selu Šumarini kraj Belog Manastira, kod tetke Matilde. Tamo je dolazio s mlađim bratićem Zvonkom Čalošem, a boravak na selu za dječake je bio prava pustolovina. Dane su provodili lutajući poljima i šumama, penjući se po voćkama i pomažući

u seoskim poslovima, uživajući u slobodi kakvu je nudilo baranjsko selo. Već u višim razredima osnovne škole Kićo je pokazivao sklonost prema sceni i zabavljanju publike. Sa Zvonkom je kraj jednog štaglja napravio improviziranu pozornicu na kojoj je za seosku djecu izvodio male predstave. Bio je jedini glumac, pripovjedač i zabavljač, dok je bratić pomagao oko organizacije i dočeka publike. Djeca su ulaz *plaćala* kako su mogla – jajima, jabukama, orasima ili kolačem, dok su stariji znali dati i koji dinar.

Te male seoske predstave odvijale su se u osebujućoj atmosferi sela – uz mirise štala i štagljeva te zvukove kokoši i krava koje su se vraćale s paše. Kićo je najmlađima pripovijedao bajke poput *Ivice i Marice*, *Snjeguljice* ili *Pepeljuge*, a stariju djecu zabavljao je šalama i dosjetkama. Glas o tim improviziranim predstavama brzo bi se proširio selom, pa su djeca rado dolazila gledati njegove nastupe. U vrijeme kad u kućama još nije bilo ni radija ni televizije, takva su okupljanja bila poseban događaj i prava mala seoska pozornica.

DOMOVINSKI RAT I OBRANA HRVATSKE

Kao i mnogi hrvatski glazbenici, Kićo Slabinac bio je jako privržen domovini

*Vrijedan narod
ne da svoje,
i dok zadnji
sin tvoj živi,
Slavonija živjet
ćeš i ti, riječi su
pjesme Gdje
mi je Slavonija
Ivice Plivelića,
koju je izvodio
Krunoslav Kićo
Slabinac*

Istina o Baranji

Oj Baranjo moja vratit ću se tebi
Izdao te nisam zlotvor je u tebi
Teci rijeko Dravo, Dunav silni teci
I istinu svijetu, istinu mu reci

Mi smo narod mira, mi volimo radit
Kulin, šunku jesti i vinom se sladit
U Gajiću, Topolju ima lipih snaša
U Daražu, Petardi dobrih tamburaša

Eto, sve do juče sve je lipo bilo
Uzeo bi sina uvečer u krilo
Pjevao mu pjesme, pričao mu priče
O sokolu hrbrom što pod nebom kliče

Danas sam daleko, daleko od sina
Danas hladan čelik pada iz visina
Tambura sad šuti, puška priča priču
Ne dajte se šokci pradjedovi viču

Teci rijeko Dravo, Dunav silni teci
I istinu svijetu, o Baranji reci.

i rodnom kraju. O njemu je pjevao, skladao, pisao, ali za njega je i puno dao. U vrijeme agresije nije dvojio ni trena hoće li braniti domovinu.

Prisjećajući se ratnih godina, Dubravka Bouša govori kako je Kićo među prvima reagirao kad su počela stradanja u Slavoniji. "Nakon prvih žrtava u Dalju prijavio se u osječku 106. brigadu Zbora narodne garde, no tad je nedostajalo i oružja i opreme. Umjesto klasične vojne dužnosti, dobio je zadatak koji je možda najbolje odgovarao onome što je bio cijeli život. Glazbenik i čovjek među ljudima", dodaje.

Sa svojom je grupom održavao humanitarne koncerte po Europi i svijetu, a prikupljeni novac išao je za pomoć obrani Slavonije i Baranje. Kad nije nastupao, Kićo je pomagao na različite načine. Prevezio je ljude, podizao moral i koristio svoj ugled kako bi skrenuo pozornost na sudbinu Hrvatske. U svemu tome sudjelovao je kao aktivni branitelj u logistici. Gospođa Bouša ističe da je u to vrijeme zapostavio vlastitu

PJESME KOJE SU OBILJEŽILE DOMOVINSKI RAT

estradnu karijeru, ali nikad nije požalio, smatrajući da je time ispunio moralnu dužnost prema domovini i rodnom Osijeku.

U to vrijeme bio je povezan i s osječkim zapovjedništvom te je obavljao dužnost referenta za propagandu i koordinatora za odnose s građanstvom u Zapovjedništvu Prve operativne zone za Slavoniju i Baranju. Zbog toga je često putovao između Zagreba i Osijeka, gdje je bio uključen i u informativno-propagandne aktivnosti Hrvatske vojske.

Godine 1992. s grupom *Osijek* nastupao je i u Kanadi, gdje su održavali humanitarne koncerte za pomoć Hrvatskoj. Ratna razaranja rodnog grada za njega su imala i osobnu dimenziju. Rođen je 1944., u vrijeme savezničkog bombardiranja Osijeka. Kao beba izgubio je zbog ratnih okolnosti velik dio vida na lijevom oku. Zbog toga su ga, govorio je, nova razaranja posebno pogađala, jer su u njemu budila duboka sjećanja na djetinjstvo, obitelj i grad kojem je cijeli život ostao privržen.

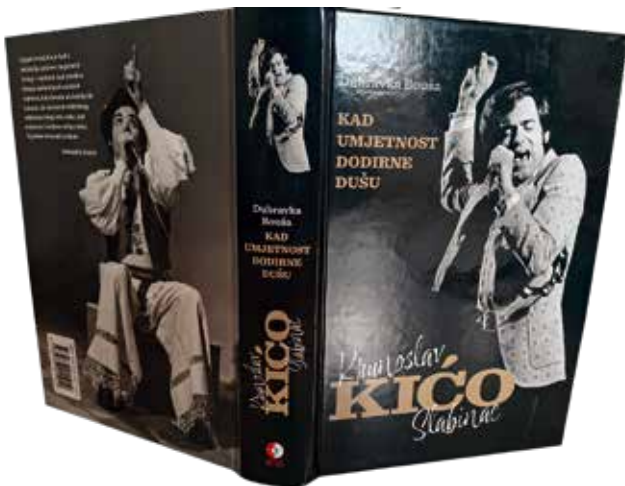
VLAK MIRA, VLAK SLOBODE I ODNOS S BRANITELJIMA

Prisjećajući se tih dana, Dubravka Bouša govori kako je Kićo često spominjao vožnje Vlakom slobode i Vlakom mira. Govorio je da se osjećaji koji su vladali među ljudima u tim vlakovima teško mogu opisati. U svima se istodobno miješala tuga za onima koji su poginuli i stradali, ali i radost jer se nazirao kraj ratnih patnji. Znao je reći kako bi mnogima oči zasuzile dok su kroz prozor promatrali ljude koji su ih pozdravljali na stanicama ili kad bi ugledali razmjere razaranja po Hrvatskoj. Posebno su ga potresale slike napuštenih sela i stoke koja je lutala bez ljudi, kao nijemi trag ratne tragedije. Govorio je da su svi koji su putovali tim vlakovima bili svjesni dubokih ožiljaka na ljudima koji su preživjeli pakao rata. Slabinac je i poslije Domovinskog rata sudjelovao u mnogim manifestacijama i akcijama koje su organizirale branitelj-

Obiteljski izlazak

ske udruge. Nikad se nije odrekao rodnog grada, zavičaja i domovine Hrvatske.

ODNOS PREMA VJERI

Iako njegovi roditelji nisu često odlazili u crkvu, vjera je ipak bila prisutna u obiteljskom životu. Na velike blagdane, poput Božića i Uskrsa, redovito su odlazili na misu, a Kičo je još kao dječak bio povezan s crkvom. U vrijeme kad u školama nije bilo vjeronauka, pohađao ga je u osječkoj konkatedrali i jedno vrijeme ministrirao. Ta su iskustva, u skromnim prilikama u kojima su živjele mnoge obitelji, bila dio njegova djetinjstva i prvih susreta s vjerom. Iz tog vremena ostale su mu i poneke žive uspomene iz kon-

Zahvalnica ZAP. Z. P. Karlovac koju je Slabinac dodijelio general-bojnik Miļenko Crnjac

katedrale, gdje je kao dječak sudjelovao na misama i družio se s polaznicima vjeronauka.

Kičo Slabinac poslije je otkrio kako je njegov unutarnji poticaj za snimanje albuma božićnih pjesama *Svim na zemlji mir, veselje* zapravo dolazio još iz najranijeg djetinjstva. Album je najprije snimljen početkom osamdesetih za američko tržište pod naslovom *Christmas with Kičo*. Ipak, takav iskorak prema duhovnoj glazbi u to mu je vrijeme donio i određene poteškoće.

Slabinac je, naime, još kao dječak bio snažno povezan s crkvenom glazbom. Uz nastupe u Dječjem kazalištu u Osijeku, gdje je pjevao operu i operetu, pjevao je i u zborovima osječke konkatedrale te kapucinske crkve. Upravo je kapucinski zbor, u kojem su većinom pjevale starije žene, ostao posebno u njegovu sjećanju. Privučen jednostavnošću i dobrotom kapucina, velik dio djetinjstva proveo je upravo u tom okruženju, gdje je glazba bila nerazdvojna od vjere. Uglazbio je i otpjevao, a time i popularizirao, dvije amblematične duhovne pjesme: *Oče naš* (Mihovil Pavlek Miškina) i *Duša blaga* (Stjepan Lice).

PORUKA ZA MLADE

Dubravku Boušu za kraj smo upitali i o poruci koju ima za mlade generacije, ali i o poruci koju bi imao pokojni Kičo Slabinac.

“Ne bi se razlikovale naše poruke. Ništa u životu ne dolazi samo po sebi. Valja dugotrajno ulagati u svoje znanje i vještine, izgrađivati se da bi se tek onda, ako je sreće, uspjelo. A najvažnije u životu je biti dobar i pošten čovjek, prema sebi i drugima”, kaže gospođa Bouša, te dodaje: “Sin Ivan je obožavao svog oca, isto kao i Pavao. Obojica su od njega naslijedila savršen sluh (Pavao je ton-majstor na HRT-u, op. a.). Ivan je još od oca naslijedio talent za glazbu (svira bubnjeve) i scensku ekspresiju (glumi). Kao i njegov otac, Ivan također obasja radošću i smijehom svako društvo u koje dođe. Radi kao bolničar u KBC-u Rebro. Obojica se trude sačuvati uspomenu na svog iznimno talentiranog, megapopularnog oca. Za njih je on bio samo njihov tata”, zaključuje.

Članak završavamo citatom iz biografije:

“Ako su zemaljska bića stvorena da umru i pretvore se u prah, poneka će živjeti dugo jer su nam za svog života svojom umjetnošću, glazbom i glasom isprepleli zemaljsku i nebesku dimenziju ljepote. Njegove pjesme ostale su u narodu, u domovima i sjećanjima ljudi na ovim prostorima. Glazbena ostavština Krunoslava Kiće Slabinca bit će zauvijek utkana u žitna polja, šume, rijeke i bare njegove voljene Slavonije, u vrhunske domete domaće glazbe, ali i u naš hrvatski identitet. A to je najveća privilegija za nekog tko je posvetio život svojoj najvećoj ljubavi – glazbi.”

RAZGOVOR

KREŠIMIR ČOP

DRAGOVOLJAC DOMOVINSKOG RATA, DOBITNIK PRIZNANJA HOO-A I MINISTARSTVA HRVATSKIH BRANITELJA ZA DOPRINOS U OBRANI REPUBLIKE HRVATSKE

Hrvatski branitelji heroji su čija je uloga u stvaranju države bila ključna. Bez njihove žrtve danas ne bi bilo niti nas. Mnogi su kao mladići ostavili svoje poslove, domove, obitelji i pošli u obranu i stvaranje suverene hrvatske države. Poštovanje koje zaslužuju ne može se opisati riječima, a nagrade koje im se dodjeljuju samo su mali način na koji im možemo zahvaliti na svemu što su dali

RAZGOVARAO Ivan Šurbek

FOTO privatna arhiva Krešimira Čopa

UPANIJSKI NOGOMETNI SAVEZ

NITKO OD NAS NEMA DRUGU DOMOVINU

Krešimir Čop jedan je od ovogodišnjih dobitnika priznanja koje zajednički dodjeljuju Ministarstvo hrvatskih branitelja i Hrvatski olimpijski odbor za poseban doprinos u obrani Hrvatske. Osim što je herojski branio Hrvatsku u Domovinskom ratu, dao joj je puno i u sportu. Obnaša četvrti mandat predsjednika Saveza športova Varaždinske županije, a životni mu je put impresivan. Rođen je 1953. u Varaždinu. Umrovljeni je časnik Hrvatske vojske s punim stažem u Domovinskom ratu, u

kojem je proveo 1675 dana: od 17. prosinca 1990. do 30. lipnja 1996. godine.

Ljubav prema sportu razvio je još u djetinjstvu. Bavio se streljaštvom, kuglanjem i rukometom. Bio je član i dužnosnik Hrvatskog rukometnog saveza i Rukometnog saveza Varaždinske županije, kao i član Skupštine Hrvatskog olimpijskog odbora.

Osnovnu i srednju školu završio je u rodnom gradu, a u Mariboru je studirao na Višoj elektrotehničkoj školi.

Krešimir Čop, prvi slijeva, obnaša već četvrti mandat na čelu Saveza športova Varaždinske županije

izbora i formiranja nove demokratski izabrane vlasti u ondašnjoj Zajednici općina Varaždin. Prvi tzv. balvani, prva događanja naroda, naoružane seoske straže i slične manifestacije vječno ugroženog srpskog naroda nedvojbeno su u meni izazvale potrebu da se, osim političkog djelovanja, aktivno uključim u obranu domovine. To je tražilo da u rat uđem s puškom u ruci.

Kako pamtite početak sudjelovanja u obrani Hrvatske te koje su bile najteže situacije i izazovi u tim danima?

Imao sam vojno obrazovanje (Škola rezervnih oficira u Zadru). Obavljao sam poslove sigurnosti u velikoj varaždinskoj tvrtki, a mnogi su se moji prijatelji bavili borilačkim sportovima. Nakon intervencije iz Zagreba, formirao sam dragovoljačku oružanu skupinu pod nazivom Orion (DOS Orion) 17. prosinca 1990. godine. I prije toga, još od formiranja Gradskog vijeća Skupštine općine Varaždin, imali smo naoružanu grupu za obranu i zaštitu koju su logistički i na druge načine pomagali tadašnji gradonačelnik Stjepan Adanić i predsjednik Izvršnog vijeća Čedomil Cesarec.

Početak svojeg sudjelovanja u obrani domovine smatram trenutak kad mi je Stjepan Adanić prenio zapovijed vrhovnog zapovjednika Hrvatske vojske dr. Franje Tuđmana da nakon avionskog raketiranja varaždinskog aerodroma s postrojbom izvršim napad na komandu 32. korpusa JNA.

**ISKUSTVA IZ DOMOVINSKOG RATA
Kad se danas osvrnete na ratne godine, koje vam sjećanje prvo izmami ponos, a koje vas podsjeća na važnost zajedništva?**

Jako sam ponosan na činjenicu da je moj DOS Orion po zapovijedi generala Ante Rose poslan na prvu crtu na Velebitu (Libinje – Kneževići) 28. prosinca 1991. godine. Naše položaje 12. veljače 1992. preuzeli su pripadnici 1. gbr iako je u Varaždinu bila spremna dragovoljačka postrojba kojom sam zapovijedao. Na velikoj hladnoći, u skromnim mogućnostima smještaja, te neizvjesnosti od mogućeg napada neprijatelja, zajedništvo je bilo osnova da se prebrode svi izazovi.

Krv je darovao čak 138 puta, što dodatno govori o njegovoj ljudskoj strani. Krešimir Čop odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Katarine Zrinske, Redom hrvatskog trolista, Redom hrvatskog pletera, Spomenicom Domovinskog rata 1990 – 1992, medaljom “Bljesak”, medaljom “Oluja” i Medaljom za iznimne pothvate.

Dodijeljena mu je “Viteška povelja od 13. rujna 1991.”, Medalja Grada Varaždina, Nagrada Milan Neralić, priznanje Udruge hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata, Zlatna plaketa Zajednice sportskih udruga Grada Varaždina, kao i brojna druga priznanja, plakete i zahvalnice sportskih udruga te braniteljskih udruga i postrojbi.

U razgovoru za *Hrvatski vojnik* dotaknuli smo se bitnih crtica iz njegova života, Domovinskog rata, sporta te poruke koju ima za mlade naraštaje.

**DOMOVINSKI RAT, SUDJELOVANJE I SJEĆANJA
Možete li nam opisati trenutak u kojem ste osjetili poziv da se uključite u obranu domovine? Što je tad bila vaša najveća motivacija?**

Još od srednje škole, sedamdesetih godina prošlog stoljeća, i vremena hrvatskog proljeća, koje je uz veliku štetu za hrvatski narod brutalno ugušeno, sanjao sam slobodnu i neovisnu Hrvatsku. Stoga sam se osobno uključio u aktivnosti prvih slobodnih višestranačkih

RAZGOVOR

Slika iz Domovinskog rata

Hrvatski branitelji često su isticali snagu volje nad snagom oružja. Kako ste vi i vaši suborci održavali taj neslomljivi moral?

Bili smo svjesni da nitko od nas nema rezervnu domovinu i to nas je motiviralo da ustrajemo bez obzira na nerazmjer u vatrenoj moći. Iz povijesti smo naučili da je hrvatski vojnik neslomljivog morala kad je napadnuta sveta hrvatska gruda.

Postoji li neka anegdota ili osoba s ratišta koja je na vas ostavila neizbrisiv trag, a o kojoj se rijetko govori?

Često se sjetim situacije kad je jedan od mojih suboraca žarko želio s punim rancem ručnih granata upasti u hangare s tenkovima i topničkim oruđima te ih ubaciti u njihove cijevi. Uspio sam ga uvjeriti da su takve priče rezultat njegova prevelikog gledanja filmova.

ŽIVOT NAKON RATA I RAD U SPORTU

Kako je za vas izgledao povratak u svakodnevicu nakon završetka

Jedno od brojnih društva s najmlađima

Domovinskog rata? Čime ste se bavili i kako je izgledao život u to vrijeme?

Nakon povratka iz Zbornog područja Zadar, dobio sam zadatak iz MORH-a i formirao sam Zapovjedništvo 24. domobranske pukovnije. Spletom okolnosti nisam želio prihvatiti drugu dužnost osim zapovjednika, te sam 31. ožujka 1992. demobiliziran i nastavljam rad u svojem ugostiteljskom objektu u Varaždinu. Dana 15. ožujka 1993. ponovno sam mobiliziran, sa zadatkom formiranja nove Uprave za obranu u Varaždinu te ureda za obranu u Varaždinu, Ivancu, Ludbregu i Novom Marofu. U prvo sam vrijeme u Upravi za obranu obnašao dužnost tajnika DVO-a u činu satnika, a od 30. lipnja 1993. do kraja 1999. dužnost načelnika Odjela za skrb hrvatskih branitelja. U početku u sklopu Ministarstva obrane RH, a poslije u sklopu Ministarstva hrvatskih branitelja. Cijelo to vrijeme imao sam status djelatne vojne osobe na ustrojbenom mjestu pukovnika. Promjenom vlasti 2000. godine stavljen sam na raspolaganje i umirovljen 2002. u statusu hrvatskog ratnog vojnog invalida iz Domovinskog rata.

Obnašate četvrti mandat na dužnosti predsjednika Saveza športova Varaždinske županije. S kakvim se izazovima susrećete i na što ste najponosniji?

Uzmemo li u obzir da sam 24. siječnja 1991. imenovan predsjednikom Fonda za šport, koji je zamijenio nekadašnji Savez organizacija za fizičku kulturu, to

mi je ustvari peti mandat. Dana 11. studenog 2025. održana je Izborna skupština za mandatno razdoblje 2025. – 2029. godine, na kojoj sam izabran za predsjednika Saveza športova Varaždinske županije. Svakodnevni je izazov uskladiti zahtjeve korisnika te mogućnosti i sredstva kojima Savez športova raspolaže. Iznimno sam ponosan na činjenicu da to ipak uspijevamo uskladiti. Vjerujem da je to rezultat naših zalaganja, pri čemu najveći dio, gotovo 75 posto sredstava, usmjeravamo na zadovoljavanje potreba najmlađih korisnika. Na naše inzistiranje, s tom mlađom dobnom skupinom rade najškolovaniji treneri, u prvom redu profesori kineziologije.

Kako izgleda vaš uobičajen radni dan?

Svakog dana prvo pogledam elektroničku poštu. Kako Savez nema zaposlene djelatnike, zadaće i razmjenu informacija o provođenju programa obavljam sa stručnim suradnicima, s kojima su sklopljeni ugovori o poslovnoj suradnji. Jednom tjedno Povjerenstvo za sport

Dragovoljačka oružana skupina Orion

i natječaje, kojim presjedam, obavlja poslove za koje je mjerodavno. Svakodnevno se družim sa sportašima uz kavu ili na sportskim terenima u Varaždinu ili po potrebi na području Varaždinske županije.

DOPRINOS SPORTU I PRIZNANJE HOO-a Dobitnik ste nekoliko priznanja Hrvatskog olimpijskog odbora. Što vam ovo najnovije znači u kontekstu vašeg doprinosa obrani Hrvatske?

Kao hrvatskom branitelju dodijeljena su mi državna odlikovanja i medalje te brojna priznanja i nagrade. Ovo mi priznanje pokazuje da i Hrvatski olimpijski odbor prepoznaje moj doprinos u obrani domovine.

Kako vidite ulogu sporta i sportaša u trenucima kad je opstanak države bio ugrožen?

Dok sam obnašao dužnost zapovjednika Oreda narodne zaštite ondašnje Skupštine općine Varaždin, formirani su odredi narodne zaštite (ONZ) u 51. mjesnom odboru. Pod mojim su zapovjedništvom formirani i ONZ boksači, ONZ hrvачi, ONZ streljači. Pripadnici Specijalne postrojbe Zapovjedništva ONZ-a Varaždin bili su isključivo ljudi koji su se bavili boričkim sportovima.

Iz navedenog je vidljivo da se velika većina sportaša odazvala pozivu domovine kad je to bilo potrebno za opstanak hrvatskog naroda te se aktivno na bojištima diljem Hrvatske uključila u obranu.

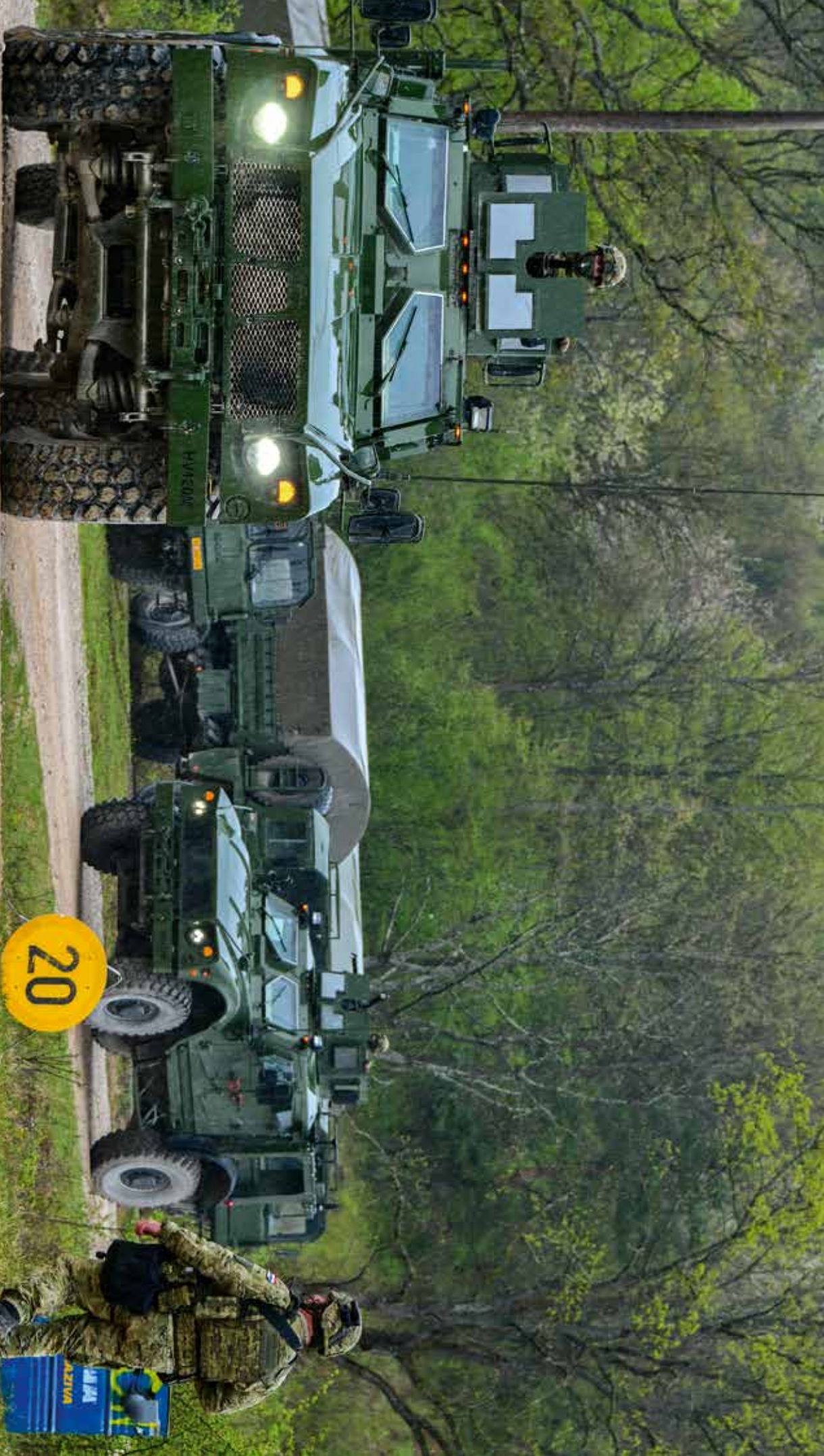
Mnogi kažu da je sport najbolji promotor jedne mlade države. Smatrate li da je hrvatska pobjeda izvojevana i na sportskim terenima jednako kao i na ratištu?

Nepobitna je činjenica da je sport najbolji promotor mlade države. Za vrijeme Domovinskog rata hrvatski reprezentativci u gotovo svim sportovima sudjelovali su na međunarodnim manifestacijama – od svjetskih i europskih prvenstva do Olimpijskih igara. Ponosno su isticali našu zastavu i pjevali najljepšu himnu na svijetu. Zahvaljujući njihovim velikim uspjesima, ljudi diljem svijeta saznali su za malu Hrvatsku u kojoj se u to vrijeme vodio krvavi rat.

ZAVRŠNA MISAO

Koju poruku želite poslati mladima, baštinicima slobode za koju ste se borili?

Zamolio bih da se, ako i nisu zadovoljni nekim pojavama ili ljudima u Hrvatskoj, ne žale. Hrvatska je naše more, naše rijeke, naša jezera, naše livade. Ovaj najljepši mali kutak na Zemlji ostat će i poslije svih nas. I vjerojatno je točna priča da je Bog, nakon što je svim ljudima podijelio zemlje u kojima će živjeti, na pitanje Hrvata: "A u kojoj ću ja zemlji živjeti?" Hrvatu odgovorio da će živjeti zajedno.

www.hrvatski-vojniki.hr

Pratite nas i na društvenim mrežama

Sve što vas zanima pišajte nas:
hvojniki@moah.hr

Foto: Filip Klen

HRVATSKI
VOJNIKI